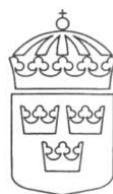

Riksdagens protokoll

1991/92:64

Fredagen den 14 februari

Kl. 9.00 – 14.13

Protokoll
1991/92:64

1 § Ledighet

Andre vice talmannen meddelade att *Kjell Johansson* (fp) ansökt om ledighet för enskilda angelägenheter under tiden den 9 mars – den 9 april.

Kammaren biföll denna ansökan.

Andre vice talmannen anmälde att *Conny Sandholm* (fp) skulle tjänstgöra som ersättare för *Kjell Johansson*.

*Allmänpolitisk
debatt*

*Arbetsmarknad,
regionalpolitik
m.m.*

2 § Hänvisning av ärende till utskott

Föredrogs och hänvisades
Redogörelse
1991/92:8 till finansutskottet

3 § Allmänpolitisk debatt

(forts. från prot. 63)

Arbetsmarknad, regionalpolitik m.m.

Anf. 1 MONA SAHLIN (s):

Herr talman! I Rapport i måndags kväll berättade länsarbetsdirektören i Blekinge att ungefär en tredjedel av ungdomarna under 25 år i Ronneby är arbetslösa redan i dag. Länsarbetsdirektören räknar med att ungdomsarbetslösheten till hösten kommer att närma sig 50 % i Ronneby. Jag blir inte ledsen när jag ser alla dessa arbetslösa ungdomar, sade han, utan jag blir arg och upprörd. Någonting måste göras, och det nu.

Det är precis så det är. Enligt vad jag har förstått har arbetsmarknadsministern också detta i åtanke. Så långt har det alltså redan gått, och så långt kan det gå, att vi i många områden i vårt land närmar oss och ibland redan är uppe i de nivåer när det gäller ungdomsarbetslösheten som man fått vänja sig vid på många håll ute i Europa och som vi har varnat för.

Vi brukar här i kammaren ofta beskriva arbetslösheten i procent och genom att ange vad den kostar, men det är oerhört svårt att klä i ord vad det betyder för dessa ungdomar att växa upp med känslan av att inte vara behövda, att inte vara efterfrågade. Nu om någonsin måste både riksdag och regering helt och fullt ta ansvaret och göra allt man kan. Vi måste lägga alla eventuella politiska och ideologiska blockeringar på hyllan och tillsammans – socialdemokrater och regering – prioritera kampen mot arbetslösheten och för den fulla sysselsättningen.

Jag konstaterar att vi i det här läget naturligtvis inte kan minska AMS resurser. Därför vill jag börja med att fråga Börje Hörnlund: Är det sant att man är på väg att låta de arbetslösa betala för att rädda komvux och folkbildningen?

I valrörelsen var eller i varje fall blev arbetslösheten kanske den viktigaste frågan, den som upptog valdebatterna, torgmötena och skolpresentationerna. Jag tror att det var många väljare som faktiskt trodde på de borgerliga partiernas försäkran att det var detta och ingenting annat man skulle prioritera. Men det har vi ännu inte sett speciellt mycket av, och nu börjar det brådska.

Det är inte bara så att man inte längre nämner att den ekonomiska politiken skall ha full sysselsättning som mål. Det är också det att utgångsläget är att vi är inne i en mycket allvarlig lågkonjunktur. Det är ingenting som är någon nyhet. Detta behandlades också i valrörelsen, och det har även eftervalsdebatten handlat om.

Men nu tycker den borgerliga regeringen uppenbarligen inte att lågkonjunkturen innebär en tillräcklig åtstramning för svensk ekonomi. Knappt hade man hunnit värma upp sina stolar i Rosenbad förrän man med sin byggpolitik – eller rättare sagt brist på byggpolitik – lyckades dra bottenpluggen ur den redan stagnerade byggmarknaden. Dessutom har man stramat åt tre fjärdedelar av ekonomin, vilket har fått en omedelbar konsekvens för de 500 000 småföretagarna på hemmamarknaden – de får allt svårare att sälja sina varor och tjänster.

Jag hoppas att Börje Hörnlund studerade SCB:s kurvor över orderingen från industrin på hemmamarknaden. En långsam uppgång under förra året byttes ut mot ett jordskredsras i oktober–november. Har Börje Hörnlund funderat över varför – om det möjligen var så att hemmamarknaden uppfattade just de signaler som regeringen gav genom sina förslag i november och som medförde att också hemmamarknaden rasade?

Detta är det stora hotet, och det kan ingenting som AMS gör avhjälpa. AMS får i den här konjunkturen icke falla tillbaka till att betraktas som en städgumma som skall städa upp efter regeringens politik eller brist på politik. Då håller det inte att bara tala om att arbetslinjen skall galla.

Allvaret kanske jag inte behöver understryka. Regeringen räknade med att arbetslösheten skulle bli 3,8 % i år. Redan efter årets första månad är den över 4 %. Enligt AMS-chefen kommer den om ett år att överstiga 6 %. Därför vill jag framföra en vädjan och ett krav till regeringen att vi nu gemensamt sätter upp målet att arbetslösheten i en första etapp skall pressas ned till 3 %. Vi måste tillsammans använda politikens alla verktyg för att nå det målet.

Det är ju inte så att vi inte kan göra någonting åt den situation som vi befinner oss i. Den lågkonjunktur som råder ute i världen kan inte vi eller regeringen påverka, men det finns en mängd områden i vårt land som vi med vår politik, genom beslut här i kammaren, kan påverka. Det går inte längre att sitta och vänta. Vi måste satsa ännu mer på utbildningen, på byggandet, på upprustning, på omsorgen, på skolorna, på tillväxten, på vägarna – för detta finns resurser, om man vill. Det finns också möjligheter om man vill avstå från annat, som den borgerliga regeringen tydligt prioriterar.

Jag väddar till Börje Hörnlund att nu handla och inte bara prata om att det är arbetslinjen som gäller. Det är nu dags att sätta upp ett tydligt mål, att pressa ned arbetslösheten till 3 %.

Anf. 2 BO G JENEVALL (nyd):

Herr talman! Som första talare efter Mona Sahlin vill jag passa på tillfället att gratulera henne till hennes nya stora uppgift som partisekreterare: Hon är en härlig tjej, som säkert kommer att lyckas även med den svåra uppgift som hon nu har fått!

Men nu till dagens ämne, där Mona Sahlin än så länge förvisso är en av huvudrollsinnehavarna. Men med all respekt för en lång tradition och en myckenhet av stort kunnande hos alla de tidigare aktörerna vill jag ändå säga att vi nu på sätt och vis har en helt ny situation att bemästra.

Vi upplever nu den största arbetslösheten i mannaminne. Orsakerna till det är väl kända och kommer säkert att debatteras livligt i kammaren i dag. Jag tänker därför inte uppehålla mig vid det utan vill i stället framföra några kanske kontroversiella men konstruktiva förslag om hur man skulle kunna lindra effekterna av den stora arbetslösheten.

Eftersom arbetslösheten är extremt hög behövs det nu annorlunda åtgärder för att skapa arbetstillfällen, varför vi hoppas att regeringen vill pröva vårt förslag. Vi har lagt fram en partimotion, nr 34, som jag delvis vill citera:

”Den nuvarande lågkonjunkturen kommer sannolikt att pågå under större delen av 1992, varför man borde pröva nya former för arbetsmarknadspolitik, för att få ett snabbt och effektivt resultat. Vi föreslår därför att man ger företagen en tillfällig dispens från lagen om anställningsskydd, när de anställer en arbetslös. Den arbetslöse skall få behålla sin arbetslöshetsersättning och företaget kompletterar lönen upp till avtalsenlig eller marknadsmässig lön. Det skulle kunna skapa meningsfullt arbete för många tusen arbetslösa, som i dag kanske lider mer av bristen på meningsfullt arbete än på ekonomiska medel. För att förhindra missbruk måste åtgärden kringgärdas av vissa regler som bör utfärdas av regeringen.

Många av de i dag arbetslösa skulle säkert kunna beredas ett fast arbete i dessa företag när konjunkturen vänder och de nya företagsstimulerande åtgärderna får effekt, vilket skulle ge en ren nationalekonomisk vinst!

En ny kategori arbetslösa har tillkommit, nämligen de välutbildade. För en del av dem finns kanske ett nytt arbetsfält, nämligen att hjälpa våra nya grannar på andra sidan Östersjön. Där finns behov av alla slags specialister och våra resurser skulle komma till nytta i stället för att slösas bort. Även här kunde man kanske använda samma princip, att våra grannländer endast betalar merkostnaden. Detta skulle vara en verklig hjälp till våra nygamla

grannar samtidigt som vi skapar goda framtidsmöjligheter för båda parter och får en stor effekt av satsade medel.”

Mona Sahlin sade tidigare att en tredjedel av ungdomarna under 25 år är arbetslösa i Blekinge. Det är skrämmande, och det är nog en likartad situation på många ställen runt om i landet.

Jag skulle vilja ge ytterligare ett annorlunda förslag på samma tema. Om företagen nyanställer personer under 25 år under en tid av 18 månader – det gäller dem som stämplat i mer än två månader – skall företagen inte behöva betala några arbetsgivaravgifter för vederbörande under denna period. Efter periodens utgång beslutar den anställde och arbetsgivaren tillsammans om anställningen skall fortsätta, och då naturligtvis under normala villkor. Varken den anställde eller arbetsgivaren skall ha några skyldigheter att fortsätta samarbetet om de inte vill. Givetvis måste även detta system kringgärdas av vissa bestämmelser som bör utarbetas av regeringen. Vi har också en del förslag att bidra med.

Naturligtvis kommer nu en störtflod av protester med mer eller mindre välgrundade synpunkter mot dessa förslag, men ärade kolleger, vi har en extraordinär situation vars medicin då måste vara extra stark. Vad har vi egentligen att förlora? Det kostar så liten möda att försöka, och vi kan ju lika snabbt upphäva en tillfällig dispens som införa den.

Jag vänder mig nu därför till arbetsmarknadsminister Börje Hörnlund med en förhoppning att våra förslag allvarligt övervägs. Vi står naturligtvis till förfogande för att ytterligare utveckla våra förslag, då en taletid på sex minuter inte medger några längre utläggningar.

Ja, herr talman, det var vårt lilla bidrag till dagens debatt.

Anf. 3 KARL-ERIK PERSSON (v):

Herr talman! Arbete är den viktigaste delen i de flesta människors liv. Det borde vara en rättighet att ha ett meningsfullt arbete med en lön som man kan leva på. Så är det inte i dag.

Vissa ekonomer och politiker har talat om att en viss arbetslöshet skulle vara bra för ekonomin. De påstår t.o.m. att det är nödvändigt om Sveriges ekonomi skall må bra. Med den utgångspunkten skulle Sveriges ekonomi blomstra, men så verkar inte vara fallet i dag. Aldrig har arbetslöshetssiffrorna varit så stora som i dag. Aldrig har så många varsel varit lagda som i dag.

Men vad bygger egentligen ekonomin på om inte arbete? Det är människors arbete som skapar det som ett samhälle behöver av både varor och tjänster. Frågan är inte om vi har råd att ge alla ett arbete, utan om vi har råd att låta människor gå arbetslösa.

Om den tekniska utvecklingen gör att det krävs mindre arbete för samma mängd varor, borde man minska arbetstiden, och inte sparka ut människor i arbetslösheten.

Från vänsterpartiets sida kräver vi inte bara arbete åt alla, då menar jag även kvinnorna, utan också en bra fysisk och psykisk arbetsmiljö och ett meningsfullt, innehållsrikt arbete. Det nya med regeringens politik är att man nu ingenstans kan läsa att regeringen kräver allas rätt till ett arbete. Nu talar

man i både tid och otid om att hela Sverige skall leva. Frågan måste då bli: Av vad?

När det gäller ungdomsarbetslösheten nås vi av katastrofala siffror. Detta måste man komma till rätta med. Man kan inte acceptera att unga människor ställs utanför arbetsmarknaden. Nu har arbetsmarknadsministern talat om att man skall göra något för ungdomar mellan 20 och 24 år, och det är bra. Han har kanske sneglat på vår motion.

Jag har bara en sak att framföra när det gäller detta: Se till att dessa ungdomar får en lön som de kan försörja sig på. Många av dessa har familj eller andra utgifter att betala. Hur skall det då fungera om de skulle få den ersättning som massmedia har skrivit om?

Den frihet för dessa ungdomar man då åstadkommer är att de måste fortsätta att bo hemma, och de som redan har flyttat hemifrån får flytta tillbaka hem. Eller är regeringen beredd att införa särskilda ungdomspriser på boende och service? I annat fall har regeringen ett cyniskt sätt att se på ungdomar. Gör man ingenting för att förbättra situationen för ungdomarna kommer domen att falla hårt över regeringen och indirekt mot oss alla.

Från regeringen gick man ut storstilat med att det nu skulle satsas på infrastrukturen. Det skulle byggas järnvägar, vägar och telekommunikationer, och helt plötsligt finns inga projekt som man kan komma i gång med.

Varifrån skall man få fram jobben? Kommunikationsministern säger att om man kommer i gång med infrastrukturen så ger det 20 000 jobb. Frågan är då: Hur skall man få fram fler arbeten? Är det genom att dra in kommunala medel?

Det fattas alltså 180 000 jobb. Även om jag skulle vara snäll och säga att arbetsmarknadsministern är bättre än kommunikationsministern på att skaffa fram arbeten – låt oss säga att arbetsmarknadsministern kan få fram 30 000 jobb – så fattas det fortfarande 150 000 jobb.

Det framgår med all tydlighet att det ena statsrådet inte vet vad det andra gör. Det kanske är dags att utöka privatiseringskommissionens befogenheter till att samordna statsrådets arbetsuppgifter och uttalanden för att åstadkomma en ny start för Sverige.

Det är inte bara den stigande arbetslösheten som är oroande utan också den omvända Robin Hood-politik som regeringen för. Man tar från de fattiga och ger till de rika. Jag är inte ensam om detta påstående. En känd person som Hans Tson Söderström säger att det är den största omfördelningen från fattiga till rika sedan Drottning Christinas tid på 1600-talet, och detta fortsätter. Det är bara bourgeoisien som jublar.

Eftersom det verkar som om vi har fått en sjungande regering kan jag passa på att komma med ett citat: "Skall det gå åt helvete, så skall det gå med musik."

Anf. 4 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Också jag vill börja med att gratulera Mona Sahlin till det nya jobbet eller jobben, även om jag misstänker att det leder till att vi får träffas färre gånger här i kammaren, vilket jag beklagar.

Mona Sahlin är känd för att tala enkelt, men tyvärr måste jag säga att hon talar fel. Jag är helt övertygad om att Mona Sahlin vill mycket väl. Ungdo-

Prot. 1991/92:64
14 februari 1992

*Allmänpolitisk
debatt*

*Arbetsmarknad,
regionalpolitik
m.m.*

marnas situation i Blekinge och runt om i hela Sverige är ett resultat av den förda socialdemokratiska politiken och den djupa internationella lågkonjunktur som vi och andra länder upplever. Mona Sahlin talar om att hon vill ha som mål att den öppna arbetslösheten inte skall vara högre än 3 procentenheter. Det är en bra målsättning. Men Mona Sahlin och hennes parti ger tyvärr fel medicin. Priset för att via AMS-åtgärder klara 1 % arbetslöshet är ca 6,5–7 miljarder kronor.

Socialdemokraterna fortsätter med att inte låta svensk företagsamhet arbeta på samma villkor som företagsamhet runt omkring oss. Socialdemokraterna är, såvitt jag förstår, det enda parti i kammaren som slår vakt om att arbetande kapital i företagen skall beskattas.

När jag besöker småföretag och medelstora företag runt om i landet har just detta förslag gett dem den framtidsro som behövs för att de i dessa svåra tider skall hålla ut. Det här är mycket enkelt. Låt pengarna vara ifred i företagen till jobb och investeringar. Dra inte bort pengarna från företagen, det är fel medicin.

I och med att Sverige avreglerade kronan måste vi för vår företagsamhet ha ungefär samma villkor som länderna runt om kring oss har för sin företagsamhet. Detta var en avgörande brist i den socialdemokratiska politik som på 1980-talet ledde till att investeringarna skedde utomlands och inte i Sverige. Hade vi ändrat detta och haft en riktig politik, hade vi i dag haft väsentligt fler arbetstillfällen och en bättre situation. Målsättningen är bra, men medicinen är fel.

Det är fel att i en sådan här situation gå ut med detta till de kämpande företagen när vi som nu under januari har 90 konkurser per vardag och när cirka en tredjedel av företagen går i konkurs. Då måste man komma med litet uppmuntran och inte en serie försämringar, som socialdemokraterna föreslår i sitt budgetalternativ.

Vi måste ha som målsättning att skapa framtidsro i detta mycket besvärliga läge och inte att ta bort den, Mona Sahlin! Med Mona Sahlin som partisekreterare och med ett större inflytande i partiet förutsätter jag att det kommer förslag också från socialdemokraterna i denna riktning.

Det sker i varje fall något positivt i Sverige i dag när det gäller företagsamheten även om vi har många negativa rapporter, och det är att vårt kostnadsläge i förhållande till andra länder förbättras. Vi är på väg, och det sker på två sätt. Dels har det träffats ansvarsfulla avtal och det pågår för närvarande inte någon sedvanlig löneglidning, dels arbetar företagarna och deras anställda verkligen hårt med produktivitetsförbättringar. Det gör att vårt kostnadsläge nu är på väg att hamna under medeltalet för kostnadsläget i EGländerna. Det är bra, eftersom det är vad vi behöver när vi så att säga i ordinarie verksamhet skall börja gå framåt.

Det finns en avigsida, och det är den som vi diskuterar här i dag. Detta är litet besvärligt för arbetsmarknaden. Vi vet inte när konjunkturerna tar sig. OECD har snarast nedjusterat än förbättrat prognosen i sina rapporter om ekonomin i de länder vi gör affärer med. Det gör att det är litet osäkert när de goda tiderna kommer tillbaka, men man säger att det kan inträffa under senare delen av år 1992 och att det kan gå bra år 1993.

Men så icke på arbetsmarknaden. Företagen kommer att kunna producera

väsentligt mycket mera innan de återigen behöver anställa arbetskraft. Därför måste vi naturligtvis ha en beredskap.

Så till ungdomarna i Blekinge och på andra orter. Det föreligger nu ett första utkast till en proposition med förslag till åtgärder för att komma till rätta med arbetslösheten bland ungdomar upp till 24 års ålder. Jag har haft samtal med både arbetstagare och arbetsgivare, och förslagen har i stort sett tagits emot positivt. Men jag är inte riktigt klar med dessa överläggningar. Jag ser gärna, Mona Sahlén, att vi inom kort har ett litet samtal i denna fråga för att jag skall kunna ge information och höra Mona Sahléns synpunkter också.

Karl-Erik Persson var inne på parollen Hela Sverige skall leva, och det lät på honom som om detta inte skulle vara en bra målsättning. Men Karl-Erik Persson och jag har haft en del med varandra att göra genom åren just på detta ämnesområde, så jag vet att det finns en stark känsla också hos honom för att hela landet skall leva och utvecklas.

Till samtliga debattörer vill jag säga att självklart gäller arbetslinjen. Det kommer dock att vara väldigt tungt att upprätthålla den under ett par år framåt. Vi kommer dock att göra allt för att den skall upprätthållas.

Karl-Erik Persson nämnde också omfördelningarna i samhället. Det går att titta på omfördelningarna från 1980-talets början och fram till i dag. Om man läser kurvorna över det som skett på rätt sätt så finner man att 1980-talet var det stora årtiondet för omfördelningarna. Det är bara att notera.

Jag hoppas kunna fortsätta de återstående förhandlingarna vad gäller ungdomsplatserna så att ett förslag kan föreläggas riksdagen inom kort.

Anf. 5 MONA SAHLIN (s) replik:

Herr talman! Jag vill börja med att tacka för gratulationerna, men jag lovar Börje Hörnlund att vi skall fortsätta att träffas ofta, för jag tänker inte släppa bevakningen av arbetslösheten. Tvärtom kommer detta att vara inte bara mitt, utan även mitt partis viktigaste fråga.

Jag blir litet besviken över att Börje Hörnlund hellre fortsätter att diskutera 1980-talet och vad socialdemokraterna gjorde och inte gjorde än att diskutera vad den borgerliga regeringen nu faktiskt gör eller inte gör eller tänker göra. Hur länge skall Börje Hörnlund vara fast i 1980-talet? Vi lever i 1990-talet nu. Vi skall lära av misstagen på 80-talet, det är jag den första att erkänna, men det är nu som vi måste agera, och det brådskar.

Beträffande småföretagen vill jag säga att enligt OECD har Sverige en av de lägsta företagsbeskattningarna i hela Europa. Kapitalbeskattningen, som Börje Hörnlund ofta uppehåller sig vid, kostar för en företagare i genomsnitt 2 000 kr. per år. Jämför detta med vad det betyder för småföretagen om man stramar åt hela hemmamarknaden som de är helt beroende av för att få någon avsättning för sina varor och tjänster. De behöver inte uppmuntran, Börje Hörnlund, utan de behöver en omläggning av den ekonomiska politiken.

Jag vill ändå i dag diskutera, Börje Hörnlund, varför ni för den icke-byggnadspolitik som förvärrar situationen för så många byggnadsarbetare. Varför sänker ni skatterna för de välbeställda – nu talar jag inte om kapitalbeskattningen – samtidigt som 30 000 komvuxelever inte skall få plats?

Prot. 1991/92:64
14 februari 1992

*Allmänpolitisk
debatt*

*Arbetsmarknad,
regionalpolitik
m.m.*

Har Börje Hörnlund någon kommentar till att det skall tas resurser från AMS för att klara komvux? Skall AMS betala alla de misstag den borgerliga regeringen gör, undrar jag om ens de 19 miljarder AMS har räcker till. Det kan icke vara rimligt, speciellt inte om AMS går in i nästa budgetår med mindre resurser än man har i dag. Jag är nyfiken på och tar gärna del av de tankar som Börje Hörnlund har om ungdomsarbetslösheten. Men jag vill betona två saker. I dag är ungefär 65 000 ungdomar under 25 år arbetslösa. Det går inte att klara ungdomsarbetslösheten utan att lägga om den ekonomiska politiken. Det går icke att lösa 65 000 ungdomars arbetslöshetsproblem via AMS och praktikplatser, om regeringen fortsätter med samma inriktning av den ekonomiska politiken.

Jag tror det är oerhört viktigt att kammarledarmöterna och arbetsmarknadsministern är medvetna om detta, vilket jag hoppas de är.

Men, som sagt, jag önskar en kommentar till frågan om AMS resurser skall rädda komvuxplatserna.

Anf. 6 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Det är faktiskt socialdemokraterna och Mona Sahlin som är fast i 1980-talet. Socialdemokraterna fortsätter med 1980-talspolitiken, dvs. att ta ner humöret på företagen, i stället för att anpassa svenska företags villkor så att investeringarna sker i Sverige och icke utomlands och så att pengarna används för nya investeringar och nya jobb i stället för att dras bort från företagen.

Det är inte beloppen som har den största betydelsen, även om också de är väsentliga. Det väsentligaste är dock att företagen måste få jobba med det de är bra på, nämligen att producera, och inte tvingas använda en stor del av sin tid för att via revisions- och advokatfirmor rädda sitt arbetande kapital från beskattning. Detta är det negativa i att socialdemokraterna – som enda parti vad jag förstår – står fast vid att vilja återinföra beskattningen av arbetande kapital.

Så något om byggpolitiken. SCB beräknar att 40 000 tomma lägenheter finns i vårt land. Som jag ser det är det då ingen finess i att stå fast vid räntebidragen. Även om det kommer i gång nya byggen blir det ju bara ytterligare tomma lägenheter. Vi skulle bara skjuta kostnaden framför oss.

Det måste göras andra saker på svensk arbetsmarknad än att bygga lägenheter och kontor som kommer att stå tomma.

Jag vet inte hur jag skall tolka Mona Sahlin, och det vore intressant att få ett besked om det. Skall Mona Sahlin vara både partisekreterare, någon typ av vice i partiet, och utskottsordförande? Jag ser gärna att vi får mötas så här, men jag tycker arbetsbördan verkar väl tung.

När det gäller komvux är frågan från regeringens sida överlämnad till riksdagen, och jag kan inte svara på vad som händer här i riksdagen på det området.

Anf. 7 MONA SAHLIN (s) replik:

Herr talman! När det gäller 1980-talet, Börje Hörnlund, är jag stolt över att deklarerar att vi fortsätter med den politik som var lyckosam för sysselsättningen och för fördelningspolitiken. Jag är också stolt över att deklarerar och

erkänna att vi dragit lärdom också av misstagen på 1980-talet, något som jag saknar hos den borgerliga regeringen. Det är detta som ligger bakom det enda positiva som Börje Hörnlund hade att deklarera, nämligen den mycket låga kostnadsutveckling som vi nu har.

Det var ju detta som våra två partier i varje fall i ord var överens om under den socialdemokratiska regeringstiden. Då mötte vi ingen förståelse, bara spott och spe, från de kamrater som Börje Hörnlund nu sitter i regeringen med.

När det gäller bostadspolitik är det märkligt att man fortsätter att tala om de tomma lägenheterna. Jag vill betona än en gång att vi behöver rusta upp våra skolor. Vi behöver bygga bostäder åt alla de äldre som nu ställer krav på en bättre bostad och en bättre omvårdnad. Vi behöver rusta våra vägar och våra gamla hus. Det är den delen av byggpolitiken som icke finns. Det är också där som den stora möjligheten finns att bekämpa arbetslösheten.

Jag kommer inte att sitta kvar som ordförande i arbetsmarknadsutskottet. Däremot kommer jag som socialdemokrat att fortsätta att ha som min övergripande uppgift att inte bara jaga regeringen för att få fram en aktiv arbetsmarknadspolitik, utan också utveckla vår egen politik.

Jag vill ändå ha en kommentar från Börje Hörnlund om vad han som arbetsmarknadsminister skulle anse om kammaren skulle rädda komvuxplatser, folkbildningsplatser och annat genom att minska resurserna till AMS. Vad anser arbetsmarknadsministern om utsikterna för att AMS skulle gå in i nästa budgetår med mindre resurser än man har nu?

Sedan vill jag än en gång upprepa att vi behöver tillsammans sätta upp en målsättning för att arbetslösheten skall vända under detta år. Det är inte bara ett ord och ett tal och en målsättning, utan det handlar om en utfästelse att använda alla de verktyg i vår politik som vi här i riksdagen kan besluta om för att vända arbetslöshetskurvan. Det handlar om ombyggnad, det handlar om ungdomarna, det handlar om de äldres bostäder, det handlar om uppbyggnaden av våra lokaler, det handlar om vägarna i glesbygden och det handlar om ekonomiska villkor för de små företagen på vår hemmarknad.

Detta, Börje Hörnlund, kan vi. Det finns förslag här i riksdagen, men jag efterlyser ett samlat agerande från regeringen.

Anf. 8 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Som Mona Sahlin vet kommer regeringen inom kort att träffa parterna på byggarbetsmarknaden för att höra deras åsikter. Jag hoppas att de har andra förslag än räntebidragslån och liknande.

Det pågår också ett arbete mellan kommunikationsdepartementet, mitt departement och finansdepartementet. Som Mona Sahlin vet skall finansens alltid vara med, och det är mycket viktigt. Det gäller investeringar i vägar och järnvägar.

Vi resonerar ju till och från om den kapacitet som arbetsmarknadsverket har eller inte har när det gäller att ge tillfälliga arbeten och om hur stor del av de arbetslösa som på ett meningsfullt sätt kan gå i olika utbildningar. Just

Prot. 1991/92:64
14 februari 1992

*Allmänpolitisk
debatt*

*Arbetsmarknad,
regionalpolitik
m.m.*

nu förklarar sig ju arbetsmarknadsverket rätt nöjt med den volym man kan sysselsätta.

Mitt ungdomsförslag kommer att innebära att volymen stiger med ett antal tiondelar. Jag är rätt övertygad om att AMS har den kapaciteten. Men det finns bitar i detta ungdomsförslag som jag bedömer som mycket väsentliga. Skall vi få en stor effekt, måste åtgärderna vara väldigt enkla att förstå för alla, också för mindre arbetsgivare. När jag har haft tillfälle att informera Mona Sahlin skulle jag sätta värde på om hon kunde inta samma ståndpunkt.

Det låter bra när man räknar upp saker som skall göras, men jag vill påminna om att budgetunderskottet trots allt är ca 90 miljarder kronor – det är 70 miljarder med engångsförstärkningar. Det går inte att braka på precis hur som helst, för då kan man göra svensk arbetsmarknad större skada än nytta. Hemma i Västerbotten brukar vi säga att "måtta är smal", och så är det. Här finns balanspunkter som mycket noggrant måste avvägas och som jag vet att Mona Sahlin skulle ha avvägt på samma sätt som vi gör om hon hade suttit i regeringen.

Andre vice talmannen anmälde att Mona Sahlin anhållit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 9 KARL-ERIK PERSSON (v) replik:

Herr talman! Låt mig börja med det som arbetsmarknadsministern sade sist i sitt anförande, att omfördelningen började under 80-talet. Ja, det håller jag givetvis med om, men omfördelningen fortsätter – det var det jag tog fram i mitt anförande.

Vi är givetvis överens om att hela Sverige skall leva, men människor måste ha arbete. Här talas det om olika kommuner, och i min egen kommun, Ljusnarsberg, är ungdomsarbetslösheten 34 % och den totala arbetslösheten 16 %. Om de små orterna och glesbygdskommunerna skall ha möjlighet att leva måste människor få jobb.

Då är frågan: Måste kommunala medel dras in? Kommunerna står för den största delen när det gäller att ordna sysselsättning, och därför gör man ett fundamentalt fel när man straffar de små kommunerna genom att dra in ytterligare kommunala medel.

Det är bra att arbetsmarknadsministern har tagit initiativet när det gäller att komma i gång med ungdomsarbeten. Men man gör ändå ett fundamentalt fel när man bara talar med parterna. Tala också med ungdomarna! Arbetsmarknadsministern kan tala med sitt ungdomsförbund och fråga vad ungdomarna där tycker om detta att de eventuellt inte skall få en ersättning som de kan leva på. Jag tror att arbetsmarknadsministern kommer att möta protester inom sitt eget ungdomsförbund om han har de tankegångarna, att ungdomar som är myndiga inte skall ha möjlighet att flytta hemifrån på grund av att de inte har någon egen försörjning. Den största lyckan för många ungdomar är att komma ut på arbetsmarknaden, skaffa ett eget boende och eventuellt familj. Man måste ta med de sakerna i den här diskussionen. Det skall inte bara vara förvaringsplatser för ungdomarna i stället för öppen arbetslöshet.

Arbetslinjen skall gälla, säger arbetsmarknadsministern. Ja, det är mycket

bra, men då måste man göra någonting åt det här. När man talar om att dra in kommunala medel från komvux ser jag också problem. Där har människor möjlighet att få en utbildning när de har problem med arbete. Och det är många kvinnor som har fått en utbildning tack vare komvux. Nu ser regeringen eventuellt till att ta bort den möjligheten.

Prot. 1991/92:64
14 februari 1992

*Allmänpolitisk
debatt*

Anf. 10 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Varför har ungdomarna det så svårt på arbetsmarknaden i dag och kommer att ha det svårt under hela 1992 och 1993? Jo, det beror på att folk som har två, tre, fem eller sex års yrkeserfarenhet friställs när företagen nu bantas och att folk kommer ut på arbetsmarknaden på grund av konkurserna, som är många, som jag tidigare har sagt. Det uppstår hela tiden vakanser i arbetslivet, och det är lätt för dem som redan har skaffat sig yrkeserfarenhet att få de vakanserna, eftersom det är fråga om färdig arbetskraft.

*Arbetsmarknad,
regionalpolitik
m.m.*

Det gör att vi måste ha mycket stor respekt för ungdomarnas situation just nu. En hel del ungdomar behöver förbättra sin utbildning för att vara bättre rustade när de goda tiderna kommer tillbaka. Det finns också många som har studerat så pass mycket att de känner behov av och har större nytta av att få arbetslivserfarenhet.

Grunden i det förslag som kommer att föreläggas riksdagen är att vi ser båda dessa saker som en utbildning för ungdomarna. Då blir villkoren klart bättre än de alternativ som många har i dag, nämligen det sociala eller KAS. De kommer att få arbetspraktik inom de områden där de vill arbeta framöver.

Det är mycket viktigt att betona att det nu blir litet besvärligt ett par år, men resten av 90-talet kommer att vara ungdomarnas årtionde. Det är små kullar ungdomar, och de kommer att behövas, inte minst för att förnya arbetslivet. Här gäller det att hålla fanan högt under ett par svåra år, och sedan är det ungdomarna själva som håller fanan på ett mycket fint sätt.

Anf. 11 KARL-ERIK PERSSON (v) replik:

Herr talman! Jag hoppas att fanan då är röd.

Att slå sönder LAS, som regeringen nu är inne på, tror jag inte är en framkomlig väg. Här talar man om att byta en grupp arbetslösa mot en annan grupp arbetslösa – det blir konsekvensen om arbetsmarknadsministern skulle få igenom de förändringar som man vill göra efter att ha sett över arbetsrättslagarna. Man skall alltså ge ungdomarna inträde på arbetsmarknaden och ta bort LAS. Det skulle vara en katastrof. Vi skulle få den sämsta arbetsrättslagstiftningen i den industriella världen; t.o.m. USA har mycket strängare regler när det gäller lagen om anställningsskydd. Det är alltså ingen framkomlig väg.

Det är fråga om brist på arbete. Här talar man som om det bara är att kasta någonting i en cementblandare och att allt är perfekt när den stannar. Här måste det till nya arbeten. Det är bristen på arbete som gör att vi har en hög arbetslöshet – jag kan inte förstå annat.

Utifrån den här synpunkten har jag inte i dag fått veta hur vi skall få fram mera jobb, och det skulle vara intressant att veta. Kommunikationsministern talar i alla fall om 20 000 jobb – även om han har reviderat det många gånger

om – så någonstans verkar det finnas möjligheter. Men hur är det på andra områden?

När det gäller byggarbetsmarknaden kan jag hålla med Mona Sahlin om att det finns renoveringsprojekt på många ställen. Jag tror inte att det finns en kommun i detta land som inte har en skola som behöver rustas upp. Här finns många möjligheter, men kommunerna får själva stå för kostnaderna för beredskapsarbeten. Kommunerna har möjligheter att skaffa fram sådana, men de har icke ekonomiska resurser. Ett samtal också med kommunerna om vilka möjligheter de har att skaffa fram arbeten skulle därför vara bra. Beredskapsarbeten har tyvärr spolats helt. Nu har ca 14 000 av de arbetslösa beredskapsarbeten, och den andelen borde kunna öka, då möjligheter att få arbete ute i kommunerna på detta sätt skulle vara mycket bra.

Anf. 12 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Det finns inga perfekta lösningar, Karl-Erik Persson, i en situation när arbetslösheten är hög bland ungdomarna. Vilket förslag man än lägger fram så blir det litet krångligt på ett eller annat sätt. Man måste se problemen och våga vidta åtgärder för att se till att ungdomarna inte blir arbetslösa. Efter det här förslaget, Karl-Erik Persson, är jag övertygad om att länderna i Norden och många länder i övriga Europa kommer att studera oss. Jag tror att de kommer att finna det intressant.

Samtal med Kommunförbundet kommer att ske redan i eftermiddag, när jag skall besöka huset i fråga.

Det finns även det som är positivt på byggmarknaden. Man upphandlar nu 20–40 % billigare. Ett problem är att varken stat eller kommun har några stora fonder att sätta in för närvarande. Det är ett problem som jag tycker att Karl-Erik Persson tar litet för lätt på.

Karl-Erik Persson var också inne på arbetsrätten. Enligt de direktiv som nu är givna har kommittén fått ett av de allra svåraste uppdrag en kommitté kan få, nämligen att åstadkomma bra regler för arbetsmarknaden men försöka göra dem så enkla att man kan förstå dem utan att vara ombudsman eller jurist. Det är en mycket hög målsättning. Om kommittén orkar med det återstår att se. Min egen prövning kommer slutgiltigt att ske först när vi har sett vad remissinstanserna har sagt om det som kommittén har åstadkommit.

Jag tror dock att det här är viktigt, Karl-Erik Persson. I de små och medelstora företagen kommer många av framtidens jobb att finnas. Kommuner och landsting kommer inte att vara några sysselsättningsmotorer framöver. Där blir det troligen aktuellt med vissa omfördelningar. Storföretagen är som gjorda för att robotiseras och inte ha så mycket personal. Då återstår de små och medelstora företagen. Arbetslagstiftningen har i mycket stor utsträckning utgått från storföretagen och deras situation. Nu står det i direktiven att man skall försöka utgå ifrån småföretagens situation. Om Karl-Erik Persson tänker efter, så tror jag att han kommer att hålla med mig.

Anf. 13 BO G JENEVALL (nyd) replik:

Herr talman! Jag är besviken på arbetsmarknadsministern. Jag framförde två konkreta förslag i mitt anförande. Arbetsmarknadsministern valde att inte ens kommentera dem – hur man nu skall tolka det.

Trots alla bekymmer fortsätter den nya regeringen att köra i de uppkörda hjulspåren. Jag har i varje fall inte lyckats hitta särskilt mycket nytt i den åtgärdsflod som man föreslår. Vi har nu en extrem situation. Då måste man ta till annorlunda metoder. Varför kan man inte pröva även litet kontroversiella förslag? Det minsta man kan begära är väl i alla fall att de kommenteras. Jag har dessutom gett arbetsmarknadsministern mitt tal i förväg.

Det finns arbetsuppgifter ute på företagen, särskilt i de små och medelstora företagen. Man vågar i den nuvarande situationen inte dra på sig fast anställd personal. Man löser det på annat sätt. Den befintliga personalen får arbeta över osv., men det finns arbetsuppgifter. Jag kan garantera att om man vidtog åtgärder i den här riktningen skulle man skapa arbetstillfällen för tusentals människor. Jag kommer själv ifrån företagsvärlden och har en viss uppfattning om den.

Dessutom skulle man få något för pengarna, i stället för att de inte alls kommer till nytta. Som jag sade i mitt anförande är nog det värsta för de arbetslösa den psykologiska situation de befinner sig i då de inte är efterfrågade. Jag är säker på att om man öppnade den här möjligheten skulle många av dem som i dag är arbetslösa självmant söka kontakt med närmaste företag på orten eller inom sitt arbetsområde och erbjuda sina tjänster. Man kan dessutom göra det enkelt i stället för att koppla in arbetsförmedlingen. Man kan ha en enkel A4-blankett där man bara fyller i uppgifter och skickar in.

Fördelen med att ge en tillfällig dispens från LAS är att det går precis lika enkelt och snabbt att upphäva den när tiderna vänder och hjulen börjar snurra igen. Men gör man ingenting, sker garanterat ingenting. I förlängningen av det här kan man t.o.m. tänka sig att om staten på så sätt bidrar med den arbetslöshetsersättning som den ändå skall betala, kunde man t.ex. göra upp med företagen om att få arbeten utförda litet billigare.

Anf. 14 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Regeringen har lagt fram sina förslag till riksdagen för behandling. Jag skall ändå kommentera förslagen något.

Ny Demokrati föreslår att den arbetslöse skall behålla sin arbetslöshetsersättning men ändå jobba på ett företag. I Stockholm debatteras nu vissa taxifirmor. Företag går i konkurs, återuppstår, och så håller de på. Det skulle troligtvis bli mycket snedvridande på den sunda konkurrensen mellan företagen. Jag är ganska övertygad om att man snart skulle få SAF och småföretagarnas organisationer på sig. Jag är också helt säker på att man direkt skulle få de fackliga organisationerna på sig.

Arbetslöshetsersättningen är ingen ousinlig källa. Ett av mina stora problem är att arbetsmarknadsfonden, varifrån arbetslöshetskassorna får sina pengar, håller på att tömmas. I den fonden kommer det att uppstå ett underskott på åtskilliga miljarder, om vi fortsätter såsom vi gör i dag. Det krävs en hel del ytterligare analyser från Ny Demokratis sida innan förslagen kan betraktas som genomförbara.

Anf. 15 BO G JENEVALL (nyd) replik:

Herr talman! Det låter som om det är arbetsmarknadens särintressen och parter som bestämmer här i landet. Jag trodde faktiskt att riksdag och regering hade något att säga till om.

Jag är medveten om att våra förslag är kontroversiella. De är ovanliga och mycket annorlunda. Men bara därför bör man inte avstå från att diskutera den eventuella framkomligheten. Med det här förslaget skulle man på intet sätt tömma arbetslöshetskassorna snabbare än vad som sker i dag. Det är i alla fall nödvändigt att betala ut ersättning. Med vårt förslag skulle man få något för pengarna.

Jag kan inte se att vårt förslag är särskilt orealistiskt. Jag hoppas att arbetsmarknadsministern i alla fall skulle vilja titta på våra förslag och analysera dem. Vi har också sagt att ett sådant system naturligtvis måste kringgärdas med regler.

Dessutom var det två förslag som lades fram. Det andra förslaget innehöll inte att man skulle behålla arbetslöshetsersättningen. Det innehöll faktiskt ett förslag att man skulle anställa folk, men med den skillnaden att företaget inte betalade arbetsgivaravgift för den tiden. Arbetsgivaravgift får man ju ändå inte in om personen i fråga är arbetslös.

Trots allt hoppas jag att förslaget kommer att ses över. Vi står som sagt till förfogande, då vi har mycket mer att tillägga och många fler detaljer att tillföra.

Anf. 16 BERIT ANDNOR (s):

Herr talman! Börje Hörnlund, var finns kvinnoperspektivet i regeringens politik? Ja, den frågan måste man ställa sig efter att ha läst den borgerliga regeringens förslag till budget för nästa år.

Mitt svar är att kvinnoperspektivet helt saknas. Det gäller särskilt inom arbetsmarknadspolitiken och kvinnors rätt till arbete.

Regeringens politik är i själva verket ett stort hot både mot kvinnors arbete och mot kvinnors ställning i samhället. Nedsärningarna inom den gemensamma sektorn, karensdagarna, borttagandet av delpensionen, uteblivandet av barnbidragshöjningen, neddragningen av utvecklingsfondernas kapital m.m. Alla dessa förslag drabbar kvinnorna och kvinnors arbete.

Vi socialdemokrater vänder oss mot regeringens ekonomiska politik, som leder till ökad arbetslöshet, en politik som försämrar för de flesta och särskilt för kvinnorna. I ett läge där det behövs utbudsstimulerande åtgärder stramar regeringen åt. Exempel på detta är de planerade indragningarna av medel från kommuner och landsting. Nästa år skall 8 miljarder sparas. Detta kommer att medföra att kvinnors möjligheter till arbete kraftigt försämrats, eftersom det är inom den gemensamma sektorn som kvinnorna arbetar. Det är deras arbeten som kommer att drabbas.

Den gemensamma sektorn är också en förutsättning för att kvinnorna skall kunna förvärsarbета.

Visst är det viktigt att förändra, utveckla och ompröva inom den gemensamma sektorn – och så sker också. Men det är ju en helt annan sak än det regeringen nu föreslår.

Det är kvinnors arbete det handlar om. Har arbetsmarknadsministern gjort någon beräkning av vad nedsärningarna i den gemensamma sektorn kommer att innebära i form av ökad arbetslöshet för landets kvinnor? Om inte, hade det inte varit på sin plats att göra det? Är det verkligen läge att göra dessa indragningar nu med tanke på det sysselsättningsläge vi nu har?

Hade det inte också varit värdefullt att i samband med analysen göra en regionalpolitisk bedömning av de sysselsättningspolitiska konsekvenserna när det gäller de planerade indragningarna?

I Jämtland, som jag kommer från, arbetar 62 % av länets kvinnor i den gemensamma sektorn. Det säger sig självt att neddragningar där betyder oerhört mycket för kvinnors möjlighet att få arbete, och det i en situation då vi har landets högsta arbetslöshet i skogslänen.

Hittills har kvinnorna haft lägre arbetslöshetstal än män. Så brukar det vara i början av en lågkonjunktur, men sedan ändras ju situationen. Därför finns det all anledning att uppmärksamma kvinnors situation på arbetsmarknaden i övrigt.

Till skillnad från den borgerliga regeringen har vi i den socialdemokratiska partimotionen om "det goda arbetet" belyst kvinnors situation i arbetslivet och lämnat förslag till åtgärder, som leder till förbättringar för kvinnor.

Kvinnorna utgör i dag nästan hälften av arbetskraften. Samtidigt som kvinnan förvärvsarbetar tar hon också ansvar för hem och barn. För att klara detta arbetar många kvinnor deltid. Ofta har de gjort valet själva, men det finns kvinnor som inte gjort detta val. Eftersom arbetsmarknaden är starkt könsuppdelad och kvinnors arbete ofta gäller vård- och servicesektorerna finns det sällan något alternativ till deltidsarbetet.

För att komma till rätta med dessa förhållanden krävs det genomgripande arbetsorganisatoriska lösningar och förändringar. Vi tycker att arbetslivsfonderna måste ges möjlighet att särskilt stödja utvecklingen av nya arbetsorganisatoriska lösningar i branscher där deltidsarbetet är omfattande.

Många kvinnor är i dag deltidsarbetslösa. I regel står i dag många kvinnor inför situationen att tvingas välja mellan att säga upp sin deltidsanställning, för att på det sättet kunna uppbära arbetslöshetsersättning för en heltidstjänst, eller att jobba kvar i ett deltidsjobb som de inte kan försörja sig på. Detta är ett orimligt val. Kvinnor måste därför få möjlighet till förtur till lediga arbeten hos sin arbetsgivare, vilket innebär mer arbetstid och kräver ändringar i lagen om anställningsskydd.

Är ministern beredd att stödja förverkligandet av ett sådant här förslag, något som skulle kunna betyda oerhört mycket för kvinnors möjligheter till försörjning?

Kvinnorna har de sämsta arbetsmiljöerna. Kvinnorna har de monotona, slitsamma jobben som leder till utslitning i förtid. Arbetslivsfonderna som nu funnits i drygt ett års tid, har ju till uppgift att stödja projekt som syftar till att förbättra arbetsmiljöerna.

För att utveckla kvinnors arbete och på ett genomgripande sätt förändra det, anser vi att arbetslivsfonderna bör få i uppdrag att under en tvåårsperiod genomföra projekt som vänder sig till kvinnor. Vi tror att det är nödvändigt med riktade insatser för kvinnor för att kunna åstadkomma förändring.

Projektet skall omfatta den fysiska arbetsmiljön, arbetsorganisationen och arbetsinnehållet – ansvar och befogenheter – och arbetstider. Dessutom bör stor vikt fästas vid kompetensutveckling.

I det mycket allvarliga sysselsättningsläge som vi befinner oss i, måste den borgerliga politiken förändras i grunden. Särskilda hänsyn och insatser måste också riktas mot kvinnor.

Prot. 1991/92:64
14 februari 1992

*Allmänpolitisk
debatt*

*Arbetsmarknad,
regionalpolitik
m.m.*

Min slutfråga till ministern är: Varför försämrar den borgerliga regeringen för kvinnorna? Vore det inte bättre att ta till vara kvinnors vilja till arbete och utveckling? Gör någonting för kvinnorna, ministern!

Anf. 17 ELVER JONSSON (fp):

Herr talman! Läget på arbetsmarknaden är i dag mörkt. Den radikala försämring som inleddes på hösten 1990 då arbetslösheten steg, varslen gick upp i rekordtal och de lediga platserna sjönk i antal till ett minimum har fortsatt. Under förra året kunde man notera en utveckling i negativ riktning, och nu strax efter årsskiftet kan vi också notera att arbetslöshetstalen är uppe i en nivå som de aldrig tidigare nått i modern statistisk tid.

Regeringen har insett lägets allvar och satsat mycket på arbetsmarknadspolitiska åtgärder i årets budget, detta i avsikt att kunna hävda vad vi i Sverige kallar för arbetslinjen.

Stora satsningar görs på att dämpa långtidsarbetslösheten. Det är bra åtgärder som regeringen föreslår och som ligger i linje med den tradition som har präglat svensk arbetsmarknadspolitik under senare decennier.

En av anledningarna till att situationen på arbetsmarknaden ser ut som den gör är i hög grad den internationella lågkonjunkturen. Därom är de flesta bedömare ense.

En annan anledning är den förda politiken under senare delen av 80-talet. Överhettningen på byggsidan bidrog starkt till dagens situation med för svenska förhållanden skyhöga arbetslöshetstal inom byggsektorn.

Låt oss sätta in alla tänkbara åtgärder för att begränsa skadorna för individerna och för samhället, vilka nu får bära bördan av en hög arbetslöshet. Det finns inga enkla lösningar. Det finns inte en enda "tulipanmaros", utan det behövs ett helt "batteri" av konstruktiva åtgärder.

När det gäller förutsättningarna är en internationell konjunkturuppgång viktig. Andra nödvändiga inslag är de åtgärder som vi själva vidtar för att skapa vettig sysselsättning inom olika branscher. Att påbörja redan tidigare planerade investeringar, där medel redan är avsatta, är en viktig åtgärd. Problem som dyker upp allt oftare när det gäller tidigareläggning av projekt är administrationen och byråkatin. Trögheten är stor, och arbetet går i så långsamt tempo att tidigareläggningar äventyras.

I mitt eget hemlän, Älvsborgs län, finns ett par projekt som med fördel skulle kunna startas omedelbart. I september gavs nya pengar till Borås-Varberg-vägen. Starten ser ut att kunna bli först i april, alltså åtta månader efter att man har fått pengarna.

Ett annat exempel som visar trögheten är fängelsebygget i Vänersborg. Redan i november var man klar med finansieringen, men bedömningen på länsarbetsnämnden är att det knappast blir byggstart förrän hösten 1992, alltså nära ett år efter det att medel fanns till förfogande och detta samtidigt som utflödet för öppen arbetslöshet är ungefär 2 miljarder kronor i månaden.

Herr talman! Jag tror det behövs en smidigare hantering när det gäller administration och byråkrati. Det är nödvändigt om "blodflödet" för att dämpa öppen arbetslöshet skall kunna begränsas. Jag vill uppmana regeringen att

omedelbart se över dessa problem. Vi måste få en ordning som medger tempo-
höjning, eftersom läget kräver både krafttag och snabbhet.

Jag tror att det är särskilt viktigt att satsningar inom arbetsmarknadsut-
bildningen sker, inte minst därför att vi måste stå rustade med en arbetskraft
med god kompetens och rätt kompetens när konjunkturen vänder uppåt
igen. Allt talar för att vi inom ett par tre år i en ny och bättre konjunktur
måste konstatera att välutbildade yrkesarbetare är en bristvara.

Det är tillfredsställande att arbetsmarknadsministern avser att för riksdag-
en presentera förslag som syftar till att hjälpa unga människor ut i arbetsli-
vet redan nu.

Vi har en ny situation på arbetsmarknaden. På samma sätt som världspoli-
tiken har oväntade och snabba inslag gäller det också näringslivet i vårt eget
land. De jämna och mjuka vågrörelserna i konjunkturen har bytts ut mot
hastigt förändrade växlingar. Det gäller nedgång, och det kommer förmod-
lingen att gälla även uppgång. Därför har vi så kort tid och så litet rådrum.
Därför kommer framtidens arbetsmarknadspolitik att få ännu större krav på
sig.

Inom arbetsmarknadsutbildningen har det under senare tid skett ett kvali-
tetslyft och en kapacitetshöjning som är berömvärd. Det beror självfallet
inte enbart på att vi har fått en ny företagsform för AMU, men det är inget
tvivel om att det verksamt har bidragit till förbättringar.

En bransch som särskilt har uppmärksamats som speciellt krisdrabbad
är byggbranschen. Larmsiffror dyker ständigt upp som visar på hög arbets-
löshet. Från framför allt socialdemokratiskt håll ropas det på att regeringen
skall stimulera byggandet. Jag kan hålla med om att detta är riktigt exempel-
vis när det gäller infrastruktursatsningar. Det är däremot osäkert om man nu
skall dra i gång andra stora projekt när det gäller husbyggande som skulle ge
än fler tomma lägenheter på sina håll ute i landet. Jag tror i stället att framför
allt kommunerna nu bör ta tag i sitt renoveringsbehov. Det kan vara stora
projekt som upprustning av skolor, men också mindre projekt som inte krä-
ver någon större form av förberedelse, t.ex. upprustning av vatten- och av-
loppsnät. Det är viktigt att kommunerna nu när kostnaderna för material
m.m. är som lägst gör upprustningar.

Herr talman! En aktiv arbetsmarknadspolitik är viktigare än någonsin.
Men det är också viktigt att komma ihåg att arbetsmarknadspolitiken bara
kan vara ett komplement. I grunden måste det finnas en positiv näringspoli-
tik och en sund samhällsekonomi. Arbetet har ett egenvärde. Det är viktigt
för samhället, men också för oss enskilda människor.

Anf. 18 BERIT ANDNOR (s) replik:

Herr talman! Ministern tyckte inte att det var värt att över huvud taget
kommentera det som jag tog upp när det gäller kvinnors arbetsmarknad. Jag
märkte att Elver Jonsson, som ledamot i arbetsmarknadsutskottet, inte hel-
ler med ett ord berörde kvinnors sysselsättning och kvinnors rätt till arbete.

Företrädare för folkpartiet säger sig stå för jämställdhet och arbeta för
kvinnors och mäns lika rättigheter. Därför tycker jag att det är något märk-
ligt att folkpartiet i regeringsställning över huvud taget inte tar upp någon-
ting om kvinnoperspektivet i arbetsmarknadspolitiken.

Prot. 1991/92:64
14 februari 1992

*Allmänpolitisk
debatt*

*Arbetsmarknad,
regionalpolitik
m.m.*

Som jag sade tidigare har kvinnornas arbetslöshet ännu inte stigit särskilt mycket i förhållande till männens, men det kommer att ske. Och de neddragningar av statsbidragen till kommuner och landsting som nu föreslås kommer att slå oerhört hårt. Är Elver Jonsson inte medveten om detta? Vet Elver Jonsson inte vad detta får för konsekvenser för kvinnor och kvinnors arbete?

Vi har ännu inte fått något svar på den fråga som Mona Sahlin ställde tidigare, nämligen beträffande de rykten som vi hör om att man skall ta av pengarna till arbetsmarknadspolitiken och lägga dem i potten för vuxenutbildningen. Skall de arbetslösa betala en utökning inom komvux? Är det på det sättet, Elver Jonsson? Jag vore tacksam om han kunde svara på någon av dessa frågor.

Anf. 19 ELVER JONSSON (fp) replik:

Herr talman! Det var en salva, men det kan ju bero på att Berit Andnor är ny här i kammaren, annars skulle hon, på tal om kvinnors möjligheter till jämställdhet i arbetslivet, ha kunnat erinra sig att hennes partikamrater länge bekämpade den lag som folkpartiet tillsammans med andra partier drev igenom här i riksdagen mot socialdemokraternas vilja. Står Berit Andnor bakom vår jämställdhetslag, eller vill hon skjuta de skott som hennes partikamrater gjorde 1979 för att stoppa jämställdhet i arbetslivet?

Berit Andnor beklagade att vi inte har kommenterat Mona Sahlins inlägg. Och det kanske vore läge att göra det.

Mona Sahlin uppehöll sig en hel del vid de misstag som gjordes under 80-talet. En viss ödmjukhet bjuder väl att även Berit Andnor erinrar sig att det var socialdemokratisk politik som under större delen av denna period var förhärskande.

De misstag som då gjordes gäller främst den selektiva politiken. Jag tror att vi måste få ett generellt mönster. I och för sig kan man i speciella situationer sikta in sig på kvinnors svåra arbetsmarknadssituation. Men det är viktigt att vi får en generell och bra grund.

Berit Andnor har väl ändå inte glömt att socialdemokraterna, när vi från den borgerliga sidan kämpade för att få lägre arbetsgivaravgifter i Jämtland, motsatte sig det? De satsade i stället på Luleå. Det var en bedömning, vilken ni har rätt att ha. Men kom inte och säg att det inte skulle ha varit till hjälp för kvinnorna i Jämtland med en bättre situation i näringslivet i Jämtland.

Socialdemokraterna har hela tiden under 80-talet prutat på länsanslagen, detta fina instrument i våra länsstyrelser som ger möjligheter att starta nya företag och att stötta glesbygdsverksamhet. Det är inte oviktigt för kvinnorna, inte ens i Jämtlands län.

Anf. 20 BERIT ANDNOR (s) replik:

Herr talman! Liksom Börje Hörnlund verkar Elver Jonsson vara kvar i det förgångna. Det finns tydligen en önskan från de borgerliga partierna att uppehålla sig vid det förgångna. Det märks också på den politik som de borgerliga partierna för.

Den politik som nu förs är en politik som bara syftar till att göra det bättre för dem som har det bra i samhället och göra det sämre för dem som redan

i dag har det sämst. Och kvinnorna behöver också har rätt till arbete, och jag trodde att vi var överens om det.

Jag lade märke till att Elver Jonsson i sin replik inte med ett ord bemötte min fråga om den mycket allvarliga indragning som nu sker av statsbidragen till kommuner och landsting. Det kommer att slå oerhört hårt mot kvinnors arbete, inte bara i skogslänen, även om det slår hårdast mot kvinnorna där, utan över hela landet, och det i en situation då vi i stället skulle behöva ha en stimulering av arbetsmarknaden.

Elver Jonsson kommenterade inte heller den fråga som jag upprepade gånger har ställt till regeringens företrädare, nämligen om pengarna till komvux skall tas från de arbetsmarknadspolitiska medlen.

Anf. 21 ELVER JONSSON (fp) replik:

Herr talman! Den oerhört svåra situationen på arbetsmarknaden är ju inte begränsad bara till kvinnorna, den gäller alla, och den gäller i hög grad ungdomarna. Därför behöver vi en politik som gör att vi får fart på det näringsliv som kan ge de riktiga jobben. Jag kan inte förstå att Berit Andnor har någon annan uppfattning än den som vi i utskottet har haft under många år, nämligen att arbetsmarknadspolitiken är viktig, men den kan aldrig bli mer än ett komplement. Det viktiga är att vi får en positiv näringspolitik och en sund samhällsekonomi.

Den sunda samhällsekonomin har ju skjutits sönder ganska rejält under den socialdemokratiska eran under 80-talet. Kjell-Olof Feldt, i "salig åminnelse" som en god analytiker av läget, varnade varje år i sin finansplan för att om den politik som man förde inte fick konsekvenser på t.ex. de statliga utgifterna skulle den bli vådlig i förlängningen. Och det är ju dessa frukter som vi i dag skördar. Tredje vägen politik havererade.

Jag gav faktiskt Mona Sahlin en eloge för att hon var ödmjuk nog att säga att det visst har begåtts misstag och att vi inte skulle göra om dem. Och missagen var att man inte såg till att näringspolitiken och samhällsekonomin var i balans. Det finns alltså mycket att ompröva.

Det är naturligtvis viktigt att vi får pengar till den vård och omsorg som är så oerhört angelägna i en växande sektor, t.ex. när det gäller äldreomsorgen. Alla sektorer skall inte minska, utan där behövs tvärtom ökade insatser. Men då är det viktigt att vi har pengar att betala detta med.

Det var intressant att höra att Berit Andnor inte hade synpunkter på jämställdhetspolitiken. Jag vill åter ställa frågan: Står Berit Andnor bakom den jämställdhetspolitik som riksdagen har ställt sig bakom, eller hävdar hon den socialdemokratiska linjen från 1979?

Andre vice talmannen anmälde att Berit Andnor anhållit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 22 BJÖRN KAALING (s):

Herr talman! Beträffande den jämställdhetslag som togs upp i föregående inlägg vill jag inledningsvis helt kort bara framhålla att vi socialdemokrater inte är motståndare till jämställdheten. Vad vi förespråkat är i stället ett avtal på arbetsmarknaden.

Prot. 1991/92:64
14 februari 1992

*Allmänpolitisk
debatt*

*Arbetsmarknad,
regionalpolitik
m.m.*

Häromveckan kom det hittills största varsllet inom den offentliga sektorn när Uppsala kommun preliminärt varslade om att 1 500 anställda skulle sägas upp. Vad som är ursprunget till detta varsel kan naturligtvis diskuteras. Men det är inte något som i första hand hör hemma i den här debatten.

För alla dem som drabbas av uppsägning är den hotande arbetslösheten det stora problemet, och det är denna som det nu skall handla om.

I senaste numret av Kommun Aktuell kan man läsa att de stora nedskärningarna i Uppsala antas vara början på en större våg av varsel i kommunerna. Göteborg, Linköping, Norrköping och Växjö t.ex. berörs.

Det nämns att det på några års sikt totalt kan vara fråga om bort emot 50 000 anställda som berörs av indragningar. Visserligen görs bedömningen att större delen av nedskärningarna kan klaras genom naturlig avgång och omflyttningar samt genom att tjänster inte återbesätts. Men det här kommer också att leda till en högre arbetslöshet och bidra till ett förvärrat läge på arbetsmarknaden. Lågavlönade kvinnor – Berit Andnor var inne på den frågan – kommer, liksom ungdomarna, att vara de som hårdast drabbas när besparingarna inom den gemensamma sektorn skall göras.

Den formella grunden för uppsägningarna är här, liksom i andra fall, naturligtvis bristen på arbeten. Detta ter sig närmast ironiskt, om nu det uttrycket får användas i det här sammanhanget, sett till de behov av vård och omsorg som faktiskt finns. Vidare är det inte så, att efterfrågan på de tjänster som produceras av kommuner och landsting viker. Det framgår inte minst av allmänhetens reaktion när drabbade kommuner lägger ner daghem och skolor och drar in personal inom äldreomsorgen – och då handlar det om riktiga jobb.

Inte heller blir det lättare att driva arbetslinjen i arbetsmarknadspolitiken på orter där en stor del av arbetsmarknaden återfinns inom den offentliga. Hos kommuner, liksom hos privata arbetsgivare, uppstår naturligtvis problem och konflikter när man med den ena handen skall säga upp personal och med den andra förväntas klara att ta emot ett ökat antal arbetslösa i arbetsmarknadsåtgärder.

Jag tror att det finns skäl att höja ett varnande finger i det avseendet. Man måste inse att det kan bli problem i framtiden att hitta platser för arbetsmarknadspolitiska åtgärder.

Vi socialdemokrater har lagt fram en rad förslag både i vår ekonomiska motion och i vår arbetsmarknadspolitiska motion här i riksdagen. Ett förslag går ut på att de 3,8 miljarder som regeringen vill dra in från kommunerna nästa år omvandlas till en stimulans för att kommuner och landsting skall tidigarelägga investeringar. Det här täcker naturligtvis viktiga behov, och det innebär ett gott tillskott av välbehövliga arbetstillfällen på arbetsmarknaden.

Naturligtvis är det olyckligt, och det har flera talare varit inne på, att i det här läget göra onödigt hårda åtstramningar riktade mot både privat och offentlig sektor.

Trots allt är en hel del av de småföretag som de borgerliga partierna säger sig värna särskilt mycket beroende av upphandling från den offentliga sidan. Självfallet måste det vara så, att den vikande upphandlingen från kommunernas sida nu innebär ett betydligt större slag mot småföretagen än de få

tusenlappar innebär som man får i form av skattelättnad. Naturligtvis blir det mycket värre för dem när hela efterfrågemarknaden viker och ingen köper de produkter som företagen tillverkar.

Som tidigare har sagts är det nu viktigt att arbetsmarknadspolitiken inriktas på ännu aktivare åtgärder. Hit hör naturligtvis utbildningsinsatserna.

Behovet av utbildning är stort både inom privat och inom offentligt näringsliv. Givetvis är det rätt tillfälle att utbilda personalen när det är lågkonjunktur. Dessutom kan man då ta in människor som ersätter dem som får utbildning. Det behövs också utbildning i det förändringsarbete som genomförs i kommuner och landsting. De flesta är överens om att det förändringsarbetet behövs. Det behövs utbildning när personalen måste flytta runt. Det finns också ett behov av utbildning vid omställningar och omstruktureringar.

Det är bara att betona vikten av att satsningarna på utbildning och investeringarna i byggandet av vägar genomförs. Naturligtvis är det fel att i det här läget skära ned på det sätt inom vuxenutbildningen som föreslagits från borgerligt håll.

Anf. 23 MARIANNE JÖNSSON (c):

Herr talman! Jag vill lyfta fram frågan om de handikappades situation i dagens arbetsmarknadsläge. Arbetslösheten är ett gissel för alla som berörs av den och ett slöseri med samhällets resurser, som alltså inte utnyttjas på ett riktigt sätt. Det kommer att upprepas många gånger i dag och med olika formuleringar här i talarstolen. Säkert finns där samma kända övertygelse, nämligen att det just nu inte finns något som är så angeläget som just behovet av att rådande arbetslöshet bekämpas samt av att vi återigen får en fungerande arbetsmarknad och kontroll över lågkonjunkturen.

Regeringen gör mycket kraftfulla satsningar för att mildra verkningarna av den nu så svåra arbetslösheten. Ja, den är den svåraste som vi har haft sedan mellankrigstiden. Man har valt arbetslinjen som ledstjärna, som arbetsmarknadsministern här säger. Dessutom är avsikten att verkligen sträva efter att denna linje blir den rådande. Särskilt utsatta grupper – ungdomar, arbetshandikappade, flyktingar och invandrare nämns – skall bli föremål för regeringens särskilda omsorg. Det är bra. Man satsar kraftfullt på särskilda arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Främst gäller det lönebidragen. Summan för dessa ökas med 790 miljoner till 6,2 miljarder i årets budgetproposition. Arbetsmarknadsverket får dessutom ett medelstillskott om 275 miljoner redan i år för att det med lönebidrag skall vara möjligt att åstadkomma att fler arbetshandikappade kommer i arbete. Det är tänkt att medlen skall räcka till 2 500 arbetshandikappade. Så långt är väl allt gott och väl.

Nu återstår det för företag och förvaltningar att på bästa sätt se till att det kan åstadkommas som regeringen avser, nämligen att fler arbetshandikappade kommer i arbete.

Vi i Sverige är alldeles överens om att den målsättningen skall gälla. Formuleringarna har varierat alltsedan 70-talet, då begreppen full sysselsättning och arbete åt alla först myntades. Nu talar man om det goda arbetet åt alla. Och det här är väl bra. Det innebär ju att alla människor i grunden har rätt till ett arbete – oavsett förutsättningar eller förväntningar eller om man är i behov av stödinsatser av varierande omfattning.

Prot. 1991/92:64
14 februari 1992

*Allmänpolitisk
debatt*

*Arbetsmarknad,
regionalpolitik
m.m.*

De målsättningar och ambitioner som det här talas om är goda. Men många människor som har ett handikapp saknar fortfarande jobb. Kön med s.k. kvarstående sökande med någon form av handikapp vid landets arbetsförmedlingar har under de senaste åtta nio åren konstant omfattat 30 000 människor. Det antalet har inte på något sätt förändrats, trots att det har varit högkonjunktur.

Det finns människor som har svåra funktionshinder, och dessa personer är många. Inom dessa grupper har man inte någon möjlighet – oberoende av om det är högkonjunktur eller lågkonjunktur – att få arbete eller sysselsättning vid sidan av arbetsmarknaden. Den frågan har tagits upp i olika handikapputredningar ända sedan början av 80-talet. Frågan har diskuterats i handikapporganisationerna, och många uttalanden har gjorts i detta sammanhang. Vi i den nu aktuella handikapputredningen har gjort en kartläggning där vi presenterar siffror som väl vid det här laget är kända. Tre av fyra handikappade med svåra funktionshinder saknar arbete och sysselsättning utanför hemmet. Det rör sig om hela 72 %.

Arbetet är en del av människans värdighet. Har man inte ett arbete känner man sig utanför, mindervärdig och uppgiven. Det kan leda till svåra depressioner. Man känner ett allmänt tillkortakommande. I det nuvarande arbetsmarknadsläget är det mycket stor risk att dessa människor hamnar mycket långt bak i arbetslöshetskön. Man ger upp, man bryr sig inte om att anmäla sig. Det är t.ex. anmärkningsvärt att bara 3 % av de utvecklingsstörda finns registrerade som arbetssökande.

Därför säger regeringen i budgetpropositionen att man särskilt måste beakta detta nu, när man har så mycket bekymmer och så svåra problem med att få ungdomar, invandrare, flyktingar och andra varslade och uppsagda att få ett jobb, så att man inte glömmer de handikappade. Man måste ta till särskilda lösningar, nya idéer.

Det har visat sig att om man gör särskilda insatser – man har i Kalmar, som jag kommer från, haft ett projekt som heter Arbete åt unga handikappade – med kunnskap, personligt engagemang, stöd, litet uppfinningsrikedom och litet flexibilitet, kan man uppnå att en ung människa, som tidigare var ett vårdfall, blir en människa med självaktning, som har ett jobb och inte bara är en som kvitterar ut sin pension.

Det finns många orosmoln på himlen framöver. Solidariteten kommer att sättas på mycket hårda prov, vill jag säga. Det är en helt förändrad situation. Det regeringen gör nu är därför naturligtvis mycket viktigt. Men vi kommer också i handikapputredningens slutbetänkande, som presenteras i maj, att ge många förslag för att utveckla och öppna vägar till arbetslivet för personer med funktionsnedsättningar.

Skall vi mena någonting med jämlikhet, solidaritet och full delaktighet, som vi säger i våra festtal, måste den generella välfärden, som vi i centern talar så mycket om, med grundtrygghet, där arbetet ingår som en viktig del, gälla alla människor, däribland också de handikappade var i landet man än bor.

Anf. 24 BENGT-OLA RYTTAR (s):

Herr talman! Dalarna och Gävleborg har nu den högsta öppna arbetslösheten i landet. Byggarbetslösheten är också den högsta i landet. I Gävleborg

är över 30 % av byggnadsarbetarna utan arbete, i Dalarna mer än 26 %. Utstämplingen har nu börjat för de här människorna.

Visst skulle vi ha fått en nedgång i byggandet även om vi hade haft en socialdemokratisk regering. Det ligger liksom i själva konjunkturen.

Men det som har skett nu är varken mer eller mindre än ett attentat mot byggbranschen. Jag vet inte om det som har skett har gjorts med berätt mod eller om det skett på grund av inkompetens i regeringen. Faktum kvarstår, den förda politiken är katastrofal för byggbranschen.

Nog begriper väl Börje Hörnlund och hans kolleger att det blir tvärstopp i byggandet när man i början av en lågkonjunktur

- skapar kaos i bostadsfinansieringen, och de enda säkra signaler som marknaden får är att det kommer att bli dyrare att bo,
- tar bort två tredjedelar av investeringsbidraget, det blir alltså 6,2 % dyrare att bygga bostäder,
- försämrar ROT-lånen,
- skänker de 300 miljoner som den socialdemokratiska regeringen avsatte för att reparera skolor till dem som redan har – det är vad den borgerliga majoriteten i Sveriges riksdag gör –,
- låter stödet till ungdomsboendet gå samma väg och
- avskaffar det statliga stödet för att sanera bostäder från fukt och mögel.

Herr talman! Hur skulle det kunna gå annat än käpprätt åt skogen för en bransch som utsätts för en sådan behandling.

Börje Hörnlund talade väl om ungdomarnas situation på arbetsmarknaden. Tittar man på byggbranschen ser man att det är något mycket förfärligt som händer. Här slås flera årskullar ut. Det är först de som förlorar jobbet och sedan är det de som får byggtutbildning men som inte kan fullfölja sin utbildning utan går förlorade för branschen.

Korparna pratar även i den här lågkonjunkturen om att Sverige är färdigbyggt. Det sade man under den förra lågkonjunkturen också. Men det visade sig att de hade fel, och de har fel i dag också.

Det är ett stort ansvar som regeringen har i den här frågan. Men man försöker att dra sig undan det ansvaret genom att splittra bygg- och bostadsfrågorna på 7–8 departement. Men jag lovar en sak. Det är att regeringen inte kommer att få en lugn stund förrän man bedriver en politik som låter människor bo bra till rimliga kostnader, gå i skolor som är trivsamma och bra och bygger det som krävs för bra offentlig service. Då finns det jobb i byggbranschen och i en mängd andra företag.

Det är inte bara byggbranschen som drabbas. Kringverksamheten i träindustri, verkstadsindustri och åkerinäring drabbas också hårt.

För träindustrin är detta förödande, och det är en industri som oftast ligger i glesbygd. Det är också mycket beklagligt att träindustrikapacitet och kunskande slås ut, speciellt med tanke på att det är en industrisektor som har ganska goda förutsättningar på den framtida EG-marknaden.

Carl Bildt klagade i början av den här debatten över att vi socialdemokrater inte nämner industrikrisen, utan bara byggkrisen. Vi står självfallet inte tomhänta när det gäller industrifrågor. Men det är också en självklarhet att det som är mest akut nu är byggkrisen. Det är den som regering och riksdag

Prot. 1991/92:64
14 februari 1992

*Allmänpolitisk
debatt*

*Arbetsmarknad,
regionalpolitik
m.m.*

snabbt kan påverka. Därigenom förbättrar man också företagsmiljön för andra industrier.

I dag är två tredjedelar av de arbetslösa i Dalarna män. Men med den politiken som regeringen bedriver kommer kvinnorna att drabbas i nästa steg, när den offentliga sektorn rustas ner.

Ett problem som är akut är att 80 % av de deltidsarbetslösa är kvinnor. Så får det självfallet inte vara. Vi socialdemokrater på Dalabanken har föreslagit att deltidsarbetande skall ha laglig rätt till förtur till heltidsarbete när tillfälle ges. Skall vi klara kvinnors arbete i framtiden, krävs det en stark offentlig sektor och stopp för deltidseländet. Detta gäller inte minst i glesbygd.

För att ett skogslän som Dalarna skall kunna hävda sig, krävs det bl.a. att vår utbildningsnivå förbättras. För att klara det måste alla utbildningsresurser utnyttjas maximalt.

Regeringens angrepp på komvux, folkbildning och folkhögskolor måste stoppas. Statsmakterna måste förhindra nedbantningen av Skogshögskolan i Garpenberg.

Anf. 25 ELVER JONSSON (fp) replik:

Herr talman! Även om Bengt-Ola Rytting fick avbryta sitt anförande för att taletiden var ute, var det ingen dålig salva han gav regeringen när han sade att det var attentat på gång. Han undrade om det sker med berätt mod.

Det attentat som Bengt-Ola Rytting talar om är i så fall iscensatt av den socialdemokratiska, nyss avgångna, regeringen. Det var ju då som arbetslösheten sköt fart, på hösten 1990. Den har accelererat sedan dess. Frågan borde inte vara om det är den nuvarande regeringen som har satt i gång den rådande svåra situationen, utan problemet är ju hur vi skall hejda den mycket svåra arbetslösheten, vars ökande har varit förhärskande under de senaste 18–20 månaderna.

Bengt-Ola Rytting sade att vi nu måste se till att vi kan bo bra. Vid bostadsutskottets och arbetsmarknadsutskottets utfrågning nyligen konstaterade boverket och byggparterna att svenskar bor bäst i världen. Det är möjligt att vi skall försöka få standardlyft, men vi kanske inte skall göra det då vi har ekonomisk kris.

Bengt-Ola Rytting talar om problem i skolorna. Det är, som jag sade tidigare, ett angeläget objekt att ta itu med skolbyggnaderna. Skolorna har ju inte blivit dåliga under en natt, utan här är det fråga om flera års, för att inte säga decenniers, försummelser. De behöver i och för sig rättas till. Men det har inte så mycket med regeringsskifte att göra.

Det skulle vara intressant att höra vad Bengt-Ola Rytting, i övrigt mycket kunnig i byggbranschen, tycker att vi skall göra för att komma till rätta med den byråkrati och den tröga administration som gör att det tar åtta till tolv månader innan färdiga projekt, med pengar beviljade, kan komma i gång. Där tror jag att det behövs gemensamma tag. Jag för min del skulle vilja uppmana regeringen att se över bestämmelserna så att vi radikalt kan snabba upp hanteringen.

Anf. 26 BENGT-OLA RYTTING (s) replik:

Herr talman! Jag får tacka Elver Jonsson för att han gav mig möjlighet att komma tillbaka i debatten.

Beträffande byggkrisen måste jag säga att de försämringar i förutsättningarna för byggandet som regeringen genomfört naturligtvis har effekt. När man lämnar bostadsfinansieringen helt öppen under väldigt lång tid, innebär det att människor inte bestämmer sig för att bygga en villa. Det är den största affär som de flesta människor gör i sitt liv. Då vill man veta vilka regler som gäller.

Vi har i min hemkommun en husfabrik. På måndag har ägarna kallat till en stor presskonferens. Jag fruktar att det budskap som då kommer är att fabriken skall läggas ned. Det är en bra fabrik, med god kapacitet, stort kunskande och bra hus, men den slås nu förmodligen ut. Jag ger regeringen ansvaret för detta, om det nu går så illa som jag befärar.

I sitt huvudanförande sade Elver Jonsson att det inte finns några tulipanosor. Men inom byggbranschen har regeringen gått fram med lie i tulipanosrabatten. Men vi har några lökar kvar, och dem har vi redovisat i våra motioner till riksdagen. Antas de har vi ändå en chans att få en vändning i denna mycket beklagliga utveckling.

Elver Jonsson har alldeles rätt i att problemen i skolorna inte uppstått under de månader som de borgerliga regerat. Men vi socialdemokrater tar ett ansvar för att reparera skolorna, och det gör inte regeringen.

Det är inte alltid bara byråkratin som är ett hinder för att få i gång byggen, utan det handlar mycket om projektering. Jag vet inte vad som är felet i de enskilda fall som Elver Jonsson talar om, men jag måste säga att vi har gjort åtskilligt för att minska byråkratin. Där finns också inslag som handlar om rättssäkerhet och människors möjlighet att yttra sig över planer, överklaga osv., vilket är kostsamt och många gånger väldigt opraktiskt men ändå viktiga rättigheter för svenska medborgare.

Anf. 27 ELVER JONSSON (fp) replik:

Herr talman! Jag hyste vissa förhoppningar om att Bengt-Ola Rytter skulle ha något konstruktivt att komma med, men när det bara var den socialdemokratiska motionen blir jag desillusionerad. Vad som där lyfts fram är ju bara möjligheter till skatteökningar. Skattehöjningarnas väg har visat sig inte vara möjlig. Den tredje vägens politik är ett praktexempel på hur det kan gå när man enbart förlitar sig till ett relativt stort uttag av skatter och kör alltmer i offentlig regi.

När Bengt-Ola Rytter nu ställer regeringen till svars för det han fruktar skall sägas i presskonferensen på måndag i hans hemlän, är det faktiskt att rikta pilarna åt fel håll. Om det inträffar något tragiskt, är det förmodligen frukten av den tredje vägens politik. Det ansvaret kan inte socialdemokraterna glida ur genom att hänvisa till att en eller annan regeländring införts i systemet.

Låt oss konstatera att svensk bostadspolitik är ett av de områden – möjligen finns det fler – som radikalt misslyckats. Därför måste vi lägga om politiken på det området.

Till slut vill jag upprepa: Här finns en chans för kommuner, landsting och andra byggare att handla upp utomordentligt billigt. Skulle vi dessutom ha en så smidig administration att man omedelbart kunde börja byggandet,

Prot. 1991/92:64
14 februari 1992

*Allmänpolitisk
debatt*

*Arbetsmarknad,
regionalpolitik
m.m.*

skulle det vara det största lyftet för byggandet och hjälpa byggnadsarbetare att få meningsfulla jobb.

Anf. 28 BENGT-OLA RYTTAR (s) replik:

Herr talman! Jag hör att Elver Jonsson inte har läst den socialdemokratiska partimotionen, som handlar om arbetsmarknadsfrågor och byggande. Där redovisas en rad konstruktiva förslag, väl prövade under många år, och som naturligtvis också har en mycket bra effekt på byggmarknaden. Jag tror i och för sig inte att vi kan undanröja arbetslösheten inom byggbranschen helt och hållet, för den blev för stor under högkonjunkturåren. Men jag vill ändå påminna om det förhållandet att den socialdemokratiska regeringen fram till valet satt i minoritet. När det handlade om obekväma åtstramningar från regeringens sida, fanns inte det politiska modet hos oppositionen. Visserligen ställde folkpartiet upp i en del sammanhang, det skall jag erkänna, men inte fullt ut. Vi borde ha hjälpts åt mer därvidlag.

Det är väldigt populärt att klanka på svensk bostadspolitik. Den kostar för mycket för statskassan, det gör den. Men i våra förslag ingår också förslag om räntelån. Det innebär en mindre belastning på statskassan och en vettigare kostnadsbild för människorna över tiden. Resultatet av den svenska bostadspolitikerna är ändå att vi har världens bästa ytstandard, vi har världens bästa fördelning av denna ytstandard över befolkningen. Det är ett mycket gott betyg.

Elver Jonsson säger att kommunerna nu bör bygga. De kommuner som har ekonomiska möjligheter gör det också. Men det är väldigt få kommuner som har råd. Regeringens förslag med indragningar av pengar från kommunerna innebär att det blir omöjligt för kommunerna. Här måste regering och riksdag ta ansvar och se till att det finns de resurser som krävs för att få i gång nödvändigt och väsentligt byggande. Det finns en mängd objekt, och vi skall bygga. Det är en rätt för det svenska folket.

Anf. 29 SINIKKA BOHLIN (s):

Herr talman! Enligt en alldeles färsk undersökning anser var fjärde ung människa att arbetslöshetsfrågan är den viktigaste politiska frågan näst efter miljöfrågorna. Jag tror att de flesta av oss under den senaste tiden mött dagens ungdomar och fått höra sådana här uttalanden: "Jag har sökt uppemot 80 arbeten men inte fått något" och "Varför gick jag gymnasiet men ändå inte fick något arbete?" Det är alldeles för ofta som vi hör dessa ord.

Lågkonjunkturen och arbetslösheten drabbar hela samhället hårt, men som vanligt är det ungdomsgrupperna som är de mest utsatta. Jag vill som exempel ta upp ett län, som också Bengt-Ola Rytter omnämnde, nämligen Gävleborgs län, som är välkänt inte bara för bocken, utan också för den högsta arbetslösheten i landet, den högsta ungdomsarbetslösheten, den högsta sjukfrånvaron och den lägsta utbildningsnivån i landet.

Arbetslösheten i Gävleborgs län ökar snabbare bland ungdomar. Redan för ett år sedan var det en förhållandevis hög arbetslöshet. För 20-24-åringar innebär en fördubbling av arbetslösheten en ökning från 5 % till 10 %, medan det för 30-34-åringar betyder en ökning från 2 % till 4 %. Siffror är inte allt, men de säger ändå ganska mycket när man ser att 40 % av samtliga ar-

betssökande är under 25 år. I höstas var 16,5 % av 18–19-åringarna i länet utan arbete, och man beräknar att antalet ökar under våren.

Om inget görs nu, kan det bli förödande konsekvenser. Arbetslösa ungdomar är inte bara ett kortsiktigt problem för dagen. De långsiktiga konsekvenserna med utslagning, socialbidragsberoende, missbruk m.m. leder ofta till ännu allvarigare problem.

Herr talman! Arbetsmarknadspolitik är den viktigaste fördelningspolitiska åtgärden, dvs. att med alla medel bekämpa arbetslösheten, speciellt bland ungdomar. Det är mycket viktigt att i den rådande situationen söka nya vägar där t.ex. myndigheter, näringsliv, folkrörelser och enskilda kan samverka i denna för välfärdssamhället så viktiga fråga.

Arbetsmarknadspolitik innefattar också regionalpolitik. Det är viktigt att regeringen i dessa hårda tider inte glömmer bort grunderna i regionalpolitikens mål: att skapa fungerande regioner i ekonomiskt, socialt och kulturellt avseende. Därför känner jag besvikelse efter gårdagens information om de infrastrukturella åtgärderna. Först skulle det satsas åtta miljarder, och sedan blev det fyra miljarder, men vi vet fortfarande inte vilka åtgärder det handlar om och var de skall sättas in. Är det tillväxtregionerna som skall stödjas, eller är det de regioner som i dag behöver medel som skall få del av stödet?

Arbetsmarknaden och marknaden som sådan är ganska föränderlig. De olika regionernas behov är väldigt skiftande. Därför är det viktigt att man också börjar diskutera länsstyrelsernas roll och deras möjligheter att fördela de arbetsmarknadspolitiska medlen.

Enligt uppgifter i tidningen häromdagen skall man försöka skapa nya typer av inskolningsplatser. Visserligen finns det mycket substans i det förslaget, men i dag finns det redan inskolningsplatser som arbetssgivaren får en kostnadsersättning för. Jag tror dock inte att det är den bästa vägen att gå. Företagen har egentligen inte någon efterfrågan på ny arbetskraft.

I dag behövs det, speciellt i Gävleborg med den mycket svåra situation som där råder, såväl kortsiktiga som långiktiga åtgärder. För att kortsiktigt hjälpa ungdomarna så att de kan stanna kvar i länet är det viktigt att de arbetsmarknadspolitiska insatserna i länet ökar, t.ex. resurser till jobbskaparprojekt, som har upplevts mycket positivt av ungdomar och även gett många ett arbete. Dessutom bör man genomföra det planerade tredje gymnasieåret och avstå från nedskärningarna i vuxenutbildningen. Men kostnaderna skall absolut inte täckas av arbetsmarknadspengarna.

Herr talman! Utbildning är en investering inför framtiden. Dessutom är utbildning mycket billigare än arbetslöshetsunderstöd, inskolningsplats eller AMS-utbildning.

Det är kanske också dags att ge Gävleborgs län möjlighet att litet friare utnyttja ordinarie arbetsmarknadspolitiska resurser. Ge oss en möjlighet att prova att använda 10 % av medlen till de ungdomar som behöver det. Visa att våra ungdomar behövs i Gävleborg! Vi har skickat många ungdomar till storstadsregionerna, men nu har vi inte råd att skicka flera. Visa att ungdomarna finns, och att de är någonting att satsa på!

Anf. 30 MARTIN NILSSON (s):

Herr talman! När man diskuterar arbetslösheten tenderar debatten att handla om siffror och krontal. Man kan lätt konstatera hur många tusentals

Prot. 1991/92:64
14 februari 1992

*Allmänpolitisk
debatt*

*Arbetsmarknad,
regionalpolitik
m.m.*

människor som går utan arbete. I statistiken kan man se hur många av dessa människor som är långtidsarbetslösa och att en stor del av dessa utgörs av ungdomar, kvinnor och invandrare.

Bakom siffrorna döljer sig de facto individer, vilkas livskvalitet på många sätt försämrats av arbetslösheten. Det är utan tvivel en av samhällets uppgifter att skapa förutsättningar för människor att kunna försörja sig själva. Det uppstår dock problem när vi här i riksdagen skall försöka vidta de åtgärder som leder till att människor får jobb.

Den ekonomiska politik som nu måste föras skall stimulera efterfrågan. Det är just det som är problemet. Efterfrågan är för liten. I dag för regeringen en politik som syftar till att öka utbudet, samtidigt som det egentligen inte finns någon efterfrågan. Men frågan om vem som skall köpa våra varor löser man inte genom sänkta skatter för företagen eller för höginkomsttagarna. I ett sådant läge måste den ekonomiska politiken vara inriktad just på att stimulera efterfrågan på samma sätt som det i en högkonjunktur gäller att dämpa den.

Som kommentar från de borgerliga sade Börje Hörnlund: Titta tillbaka på 80-talet! Det var inte särskilt framgångsrikt.

Nej, det var det kanske inte i alla avseenden. Vi socialdemokrater lyckades inte alltid att dämpa efterfrågan på det sätt som vi önskade, bl.a. därför att det ibland inte gick att skapa majoritet i kammaren. Medan socialdemokraterna under 80-talets regeringsinnehav faktiskt hade en vilja och en insikt om problemet, har inte dagens regering den insikten, att efterfrågan måste öka.

Därför blir det så förödande när den borgerliga regeringen väljer att skära ner kommunernas statsbidrag, när man säger sig vilja minska bostadssubventionerna och när man i stället för att satsa på offentliga jobb lägger resurserna på skattesänkningar för höginkomsttagare.

Det finns en klar linje i regeringens politik. Otillräckliga satsningar på arbetsmarknadspolitiken, neddragning av vuxenutbildning och gymnasieskolans tredje år samt borttagandet av delpensionen är bara ytterligare exempel på en politik som ökar arbetslösheten, vilket förhoppningsvis kommer att leda till lägre inflation. Nu börjar regeringen alltså, om än i små steg, röra sig i den riktning som så utan framgång under 80-talet prövades i både Thatchers Storbritannien och Reagans USA. Det är kanske inte helt utan anledning som en av regeringens medlemmar redan har fått öknamnet "Reagan".

Den politik som förs är en katastrof för landet, men också för vissa grupper. Föregående talare var inne på ungdomar, och de finns fler grupper som är drabbade. Också invandrare och kvinnor slås ut från arbetsmarknaden.

Allt fler ungdomar ställs i dag utanför arbetsmarknaden. Även om Börje Hörnlund valde att tala tyst om saken, är ändå budskapet från regeringen: Ni har det för bra! Ni behöver lönesänkningar.

När regeringen vill införa ungdomslöner under olika begrepp såsom "lärlingslöner" eller "utbildningsbidrag", vet den något som vi andra inte vet. Redan i dag har ju ungdomar svårt att få jobb på de inskolningsplatser som staten nu subventionerar.

Varför skulle då ungdomslöner leda till fler arbetstillfällen? Varför är ungdomars arbete mindre värt än andras arbete? Det skulle kanske behövas spe-

ciella kvinnolöner och invandrarlöner? Regeringen funderar kanske över speciella glesbygdslöner? Är det Börje Hörnlund som skall bestämma vilken löneutveckling vi skall ha här i landet?

För oss socialdemokrater är principen om lika lön för lika arbete en självklarhet.

Förslaget om uppluckring av arbetsrättslagarna, anställningstryggheten, och den totala avsaknaden av förslag kring åtgärder för en ny arbetsorganisation, gör att regeringens arbetsmarknadspolitik ter sig totalt visionslös.

- Nu gäller det i stället att stimulera efterfrågan och att utöka möjligheterna för människor att vid lågkonjunktur få utbilda sig. Satsa på breddutbildning och inte bara elitutbildning! Ge alla plats på gymnasieskolan, och inför det tredje året på gymnasieskolan!
- Satsa på investeringar i infrastruktur. Investera i vägar, järnvägar och offentliga byggnader.
- Renovera bostadsbeståndet. De många miljonprogramsområdena är i dag i desperat behov av upprustning.
- Skapa politiska beslut som rättar till arbetsorganisationen så att människor får bättre möjligheter att själva få vara med och ta ansvar och på det sättet öka produktiviteten.

Vi socialdemokrater kommer med dessa metoder att försöka motarbeta arbetslösheten. Vi hoppas att regeringen skall hjälpa till – men ibland när man ser den politik regeringen för blir man litet tveksam.

Anf. 31 ROLAND SUNDGREN (s):

Herr talman! Västmanland är ett län där sysselsättningsläget snabbt försämras. En av anledningarna är att Västmanland är det län som har den högsta andelen industrissysselsatta. Länet är, precis som Gävleborgs län, ett annat län med svåra sysselsättningsproblem, ett utpräglad exportlän. Varsel om uppsägning har under 1991 lagts för över 6 200 personer, vilket i procent av befolkningen är högre än i något annat län i Sverige. Dessutom är byggarbetslösheten mycket hög i Västmanland. Den beräknas under lång tid ligga på ca 25 %.

För att förhindra en arbetslöshet på 6–7 % måste snabba åtgärder vidtas. I det korta perspektivet gäller det att starta byggandet av Mälarbanan och E 18-sträckan Köping–Arboga samt viktiga delar av den s.k. räta linjen Gävle–Västerås–Norrköping. Med det besked kommunikationsministern lämnade i går, bör dessa byggen kunna starta omgående. För regeringen gäller det också att nu fatta beslut om att ge byggnadsstyrelsen bemyndigande att få förhyra lokaler för högskolan på Gåsmyrevreten i Västerås, så att byggnation kan starta i september i år. Det är ett projekt som skulle ge sysselsättning åt ca 10 % av de byggnadsarbetare som nu uppbär arbetslöshetsersättning i länet, som ju är ett slöseri med både människor och pengar. Dessutom ger varje byggnadsarbetare sysselsättning åt 4–5 personer i andra branscher.

En investering som jag vill lyfta fram är den "bortglömda" järnvägssträckan Eskilstuna–Västerås. Det är den näst Arlandabanan lönsammaste järnvägsinvesteringen i landet. Den skulle innebära en förkortning av resti-

Prot. 1991/92:64
14 februari 1992

*Allmänpolitisk
debatt*

*Arbetsmarknad,
regionalpolitik
m.m.*

den mellan dessa båda städer med ca 100 000 invånare till 17 minuter. De båda städerna har en gemensam högskola och skulle genom en sådan snabb järnvägsförbindelse bli en intressant industriregion i det inre av Mälardalen. Det skulle bli en sådan region som man talar om i EG-sammanhang när det gäller att skapa goda förutsättningar för utveckling.

Redan nu bör planeringen börja för Sveriges sjätte tekniska högskola. I statens industriverks rapport 1991:2, Långt kvar till kunskapssamhället, skriver SIND: "För utveckling av nya produkter av högteknologisk karaktär är framför allt andelen högskoleutbildade intressant. Japan, USA och Storbritannien har en industristruktur med större andel högteknologisk produktion än vad Sverige har. Dessa länder har också betydligt större andelar universitetsutbildade i industriföretagen. Sveriges utgångsläge för högteknologisk produktion är därmed inte särskilt positivt."

Av den internationella jämförelsen framgår att den svenska industrin har bara omkring 5 % högskoleutbildade jämfört med det dubbla eller tredubbla hos våra viktigaste konkurrentländer.

Detta har lett fram till att utredare på SIND, nuvarande NUTEK, kommit fram till att Sverige behöver ytterligare en fullskalig högskola helst innan år 2000. De har också ansett att denna högskola bör ligga i Västerås. Det är för att Västmanland i dag har den i särklass högsta andelen tekniker utan att ha en stor högskola i länet. Västmanland har 3,2 % tekniker och forskare i arbetskraften.

Denna högskola skall vara en effektiv länk mot andra tekniska högskolor ute i Europa, vilket den kan vara om den finns på en ort där det finns företag med internationell bredd såsom ABB i Västerås.

Det tog 20 år från det jag väckte min första motion här i riksdagen om Mälarbanan – i år startar byggandet av Mälarbanan. Det får inte ta lika lång tid för att Sveriges sjätte tekniska högskola i Västerås skall bli verklighet. Vi lever i en värld där arbetskraftens utbildning blir alltmer avgörande för konkurrenskraften och därmed för ett lands levnadsstandard. Därför bör planeringen för denna tekniska högskola starta omgående.

Anf. 32 SIGRID BOLKEÛS (s):

Herr talman! För några veckor sedan var Hälsingebocken på besök i Stockholm. Syftet med den stora manifestationen i Gävleborgs län den 18 januari och uppvaktningen hos regeringen dagen därpå var och är att få gehör för de åtgärder vi i Gävleborgs län anser är nödvändiga för att vrida utvecklingens klocka till rätt tid i Gävleborg. Vårt län har landets största arbetslöshet.

Det finns trots allt en stark optimism, och det arbetas för högtryck för att minska arbetslösheten. Det finns viktiga plusfaktorer som måste tas till vara, t.ex. yrkeskunnig arbetskraft, en befolkning som är idé- och initiativrik, och länet kan erbjuda en god livsmiljö. I regeringsförklaringen står att hela Sverige skall leva – och det förpliktigar.

Gävleborgs län har den största byggarbetslösheten och ungdomsarbetslösheten. Kvinnojobben minskar snabbt i omfattning, och det är redan ett stort kvinnounderskott. Att speciellt de unga kvinnorna flyttar beror bl.a. på den ensidiga arbetsmarknaden. I flera av bruksorterna finns få kvinnojobb, och

för medflyttande finns sällan något att erbjuda. Över 50 % av kvinnorna i Gävleborg återfinns inom den offentliga sektorn, och det finns en stor oro för både jobben och kvaliteten på vård och omsorg när den borgerliga regeringen föreslår stora besparingar och minskade anslag till kommuner och landsting. Föräkringskassan minskar sin personal drastiskt, och flera lokala skattekontor har anställningsstopp.

Många kvinnor har arbetat inom statliga verk som t.ex. posten, televerket och vägverket, som i rask takt flyttar stora delar av sin verksamhet från länet. Nu är det tydligen den gyllene triangeln, Stockholm–Uppsala–Gävleborg–Malmö, som är värd att satsa på. Visst är det angeläget att verk och myndigheter effektiviserar sin verksamhet. Men samtidigt måste, i enlighet med riksdagens beslut, hänsyn tas till de regionalpolitiska effekterna – i synnerhet när de drabbar ett län med landets högsta arbetslöshet.

Om riksdagen röstar ja till förslaget om nedläggning av Hudiksvallsfängelset och Hälsinge regemente, I 14, innebär det en ytterligare åderlåtning av kvinnojobb.

I Stockholmsregionen arbetar ca 40 000 personer i statliga verk och myndigheter. Med tanke på den utveckling som skett, bl.a. inom telekommunikationsområdet, borde det i dag vara ännu lättare att flytta ut statlig verksamhet. Det skulle betyda mycket för kvinnors arbetsmarknad i Gävleborg och andra skogslän som behöver arbetstillfällen inom tjänstesektorn. Vid lokalisering av nya myndigheter är det nödvändigt att pröva annan lokalisering än Stockholm. Den uppgiften hade den kommitté som skulle föreslå förläggningssort för folkhälsoinstitutet. Nu föreslås Stockholm, fast Gävle är som klippt och skuret för den verksamheten. Det går inte att bara föreslå nedläggningar utan att erbjuda något annat i stället – t.ex. i det län som bör ligga överst på regeringens prioriteringslista.

Tidigareläggningar av investeringar i järnvägar, vägar och byggprojekt måste till men löser inte allt. Det är mäns arbetsmarknad. Det behövs satsningar som direkt bistår de arbetslösa kvinnorna. Fyra K, nämligen kvinnor, kunskap, kultur och kommunikationer, är grunden för en levande landsbygd.

Herr talman! Jag vill ge regeringen ytterligare några förslag på åtgärder mot kvinnoarbetslösheten och kvinnounderskottet i skogslänen.

- Genomför den 3-åriga gymnasieutbildningen och skär inte ner anslagen till vuxenutbildning och folkbildning! Ge forskningsresurser till högskolorna och stimulera distansutbildningen. En absolut nödvändig åtgärd för högskolan Gävle/Sandviken är nybyggnad av lokaler.
- Satsa på kollektivtrafik och telekommunikationer!
- Skogslänen måste få sin del av satsningar på kulturområdet.
- Ge utvecklingsfonderna möjligheter att stödja kvinnor i glesbygd! I Gävleborg har vi särskilda resurspersoner som hjälper kvinnor att starta egna företag. Det är ett framgångsrikt projekt som bör bli permanent.
- Det är bra att kvinnor uppmuntras till otraditionella utbildningar, men arbetsgivarna behöver också stimuleras till otraditionella anställningar.
- Inför ett flyttningsbidrag till kvinnor som vill återvända till sin hembygd!

Herr talman! Vi har inte råd att mista fler kvinnor i Gävleborg och andra

Prot. 1991/92:64
14 februari 1992

*Allmänpolitisk
debatt*

*Arbetsmarknad,
regionalpolitik
m.m.*

skogslän. Kvinnoarbetslösheten får inte hamna i marginalen när åtgärder mot arbetslösheten diskuteras och förslag presenteras.

Jag beklagar att arbetsmarknadsministern har lämnat kammaren. Jag hade ett par angelägna frågor.

Anf. 33 BERTIL MÅBRINK (v):

Herr talman! Det har talats mycket om tillståndet ute i de olika länen, de långa köerna av arbetslösa och den desperata situation människor befinner sig i. Jag bor i ett län som är mycket illa utsatt. Vi har arbetslöshetssiffror som närmar sig 6 %. Som både Sinikka Bohlin och Sigrid Bolkéus har visat är det kvinnor och ungdomar som befinner sig i en mycket svår situation. Det är alltid de som i ett län med Gävleborgs näringslivsstruktur först får ställa sig i kön med arbetslösa.

En berättigad fråga är hur ett samhälle kan tolerera att människor skall vägras rätten till ett arbete. Vi har så många behov som inte är tillgodosedda i vårt land och i vårt län. Vi har dessutom i Gävleborgs län yrkeskunnig arbetskraft och en idé- och initiativrik befolkning. Det är samhällsekonomiskt vansinne att inte ta till vara denna rikedom. Det saknas inte projekt eller arbetsuppgifter i Gävleborgs län.

Gävleborg är det län som har den högsta arbetslösheten bland byggnadsarbetare samtidigt som skolor och andra offentliga byggnader i länet är i stort behov av upprustning. Arbetsmarknadsministern – han är inte här nu – har sagt att byggnadsarbetarna är för många och att en stor del bör gå tillbaka till sina tidigare yrken. Så kan man också tro att arbetslöshet kan angripas.

Men till vilka arbeten skall byggnadsarbetarna i Gävleborgs län återgå? Arbetsmarknadsministern borde så fort som möjligt åka upp till Gävle, Sandviken, Söderhamn och Ljusdal och tala om till vilka arbeten de överflödiga byggnadsarbetarna skall återgå. Dessa arbeten finns inte! Förra året förlorade 5 000 människor sitt arbete i Gävleborg. Ytterligare 3 000 kommer att förlora sina arbeten detta år – kanske ännu fler.

Gävleborg har besvärande flaskhalsar när det gäller vägar och järnvägar, som snarast måste åtgärdas, något som skulle skapa jobb. Viktigt är att man sätter i gång med de investeringar som är nödvändiga för att inom de närmaste åren förverkliga planerna på snabbtåg Stockholm–Sundsvall.

Förbättringar av stambanan, i första hand sträckan Ockelbo–Kilafors, skulle ge välbehövliga nya arbeten, också för byggnadsarbetare. Ur många olika aspekter är det nödvändigt att en ombyggnad nu sker av E 4 Söderhamn–Hudiksvall.

En viktig del i en god arbetsmarknad är bra telekommunikationer. Det är helt oacceptabelt att televerket nu drar ner på sina investeringar, vilket drabbar Norrland i första hand. Söderhamns kommun berövas genom dessa neddragningar en investering på 62 milj.kr. för 1992. Det var en investering i AXE-teknik som skulle göras, något som i sin tur är en viktig lokaliseringsfaktor för etablering av nya tjänsteföretag.

Samtliga riksdagsledamöter från Gävleborgs län har gemensamt lämnat en motion till riksdagen, vilket i sig är historiskt. Det visar också på hurdan situationen är i Gävleborgs län. Förutom det jag har nämnt tas i motionen upp ytterligare konkreta förslag som, om de förverkligades, skulle betyda

en offensiv arbetsmarknads- och näringspolitik för vårt län. Det handlar om forskning, utbildning och vidareförädling. Det handlar om utbyggnad av länets högskola, om utlokalisering av folkhälsoinstitutet eller delar av det, och också om att behålla Hälsingeregementet, m.fl. andra förslag.

Den förra regeringen missgynnade Gävleborgs län. Frågan är om denna regering tänker göra på samma sätt. Hitintills visar allt på att man är ännu mer diskriminerande mot Gävleborgs län än vad som varit fallet tidigare.

Jag tror inte att det är så fruktbart att ständigt, som en envis papegoja, beskylla den förra regeringen eller Mona Sahlin. Nu har både Elver Jonsson och arbetsmarknadsministern försvunnit. Herrarna har väl många andra uppgifter. Vad som har skett tidigare är en sak. Vad vi vill ha nu, från Gävleborgs län, är konkreta besked om vad ni tänker göra. Sluta upp med att skylla på det som har varit! Tala nu om vad ni själva vill göra!

Anf. 34 BRITT BOHLIN (s):

Herr talman! Jag vill först instämma i Berit Andnors, Björn Kaalings m.fl. kloka ord om kvinnors möjligheter till arbete.

Jag hade ursprungligen inte tänkt delta i denna allmänpolitiska debatt. Vi socialdemokrater i Älvsborgs län har i flera olika motioner pekat på hur besvärlig arbetsmarknadssituationen är i Dalsland och framfört krav på olika beslut som vi anser borde fattas här i riksdagen och som på ett avgörande sätt skulle kunna förbättra situationen. Sedan dessa motioner väcktes har regeringen fattat en del beslut som gör det påkallat att reagera, här i dag.

Den attityd som råder i alla branscher i dag är att inga investeringar kan komma i fråga, vare sig i maskiner, utrustning eller personalens kompetensutveckling. Vad man vill göra nu är att övervintra och inget annat. Alltihop är delvis en följd av en internationell lågkonjunktur. Men det är också en direkt följd av en regerings konkreta budskap om idiotstopp överallt. Det gäller byggsektorn och flera andra branscher.

Arbetet med att stärka och utveckla det svenska näringslivet måste ses i ett bredare perspektiv. Många olika insatser inom olika områden på olika nivåer samverkar för att skapa gynnsamma tillväxtbetingelser. Det gäller inte minst offensiva satsningar på teknisk forskning och utveckling. Till det som är viktigt hör också en positiv utveckling för utbildning, kapitalförsörjning, infrastruktur och avreglering på många områden.

Elver Jonsson tog upp ett exempel från Älvsborgs län där han krävde att i den mån det går att hantera beslutsprocessen snabbt, måste också beredskapen ute i länen fungera tillfredsställande så att man snabbt kan komma i gång med de arbeten som vi kan få fram. Jag håller med Elver Jonsson om detta fullt ut.

Men det finns en annan del i detta också. Det är regeringens möjligheter att snabbt fatta beslut. De är inte alltid så övertygande. Under ganska många år har vi nu fram och tillbaka utrett hur Norge-Vänerlänkens sträckning skall se ut. Dessa utredningar är nog så omfattande. På grundval av dessa utredningar har banverket kunnat ta ställning till hur den här järnvägen skall dras.

Vad den nya regeringen nu gör är att omedelbart tillsätta en utredare som skall utreda huruvida de gamla utredningarna är bra nog. Det är helt opåkal-

Prot. 1991/92:64
14 februari 1992

*Allmänpolitisk
debatt*

*Arbetsmarknad,
regionalpolitik
m.m.*

lat och dessutom mycket olyckligt eftersom vi behöver sätta i gång med detta järnvägsbygge nu. Det finns flera viktiga delprojekt som skulle vara oändligt värdefulla för oss i Dalsland i denna svåra arbetsmarknadssituation.

En annan fråga där regeringen gör på samma sätt gäller Vänersjöfarten. Ulf Adelsohn har nyligen lagt fram en utredning om hur Vänersjöfarten skulle kunna utvecklas och vara en bra stimulans för och en viktig del av infrastrukturen i Dalsland. Där säger regeringen nu att man vill göra en ny utredning. Vi menar att den utredningen kan syfta till att lyfta över godstrafiken från Vänern till järnväg och väg. Det vore naturligtvis helt förödande ur många olika synpunkter, inte minst för miljön. Det talas om 180 000 nya långtradarlass på våra vägar. Det vore ett förödande beslut.

Andra saker som berör oss kraftigt är de statliga bolagen och de bolagiserade verksamheterna. Där har vi upplevt att trots att riksdagen tagit beslut om att regionalpolitiska hänsyn skall råda gör man det ändå inte. Ett lysande exempel på detta är TGOJ:s verkstad i Åmål, där man trots det uttalade önskemålet från kommunikationsministern, tar arbete från Åmål och lägger på andra orter. Det måste man se över.

Allt detta och många andra exempel mynnar ut i en fortsatt katastrofal arbetsmarknadssituation som regeringens lilla städgumma, arbetsmarknadsministern, skall göra sitt bästa för att lindra effekterna av. Det är inget fel på att vara städgumma, men det är en hopplös situation för Börje Hörnlund om han ensam skall upprätthålla arbetslinjen. Han måste naturligtvis se till att alla i regeringen hjälper till med detta. Någon måste ju ta ansvar för att se till helheten. Vad kostar arbetslösheten mänskligt och samhällsekonomiskt?

När det gäller Dalsland har vi i våra motioner krävt att regeringen noga skall se över om det inte är dags att placera de två återstående Dalslandskommunerna i stödområde två nu. Jag är medveten om att hela Sverige snart måste placeras i stödområde, men jag vill ändå lyfta fram den frågan. Vi tycker att det är viktigt att se Dalsland som en likvärdig och sammanhållen region.

När det sedan gäller Börje Hörnlunds tal om åtgärder för ungdomar vill jag säga att han har pratat länge nu. Det är bra om han nu äntligen kommer med ett konkret förslag. Men se till att ungdomarna inte blir ett bihang på arbetsmarknaden! De skall också kunna leva på sin lön.

Slutligen talar arbetsmarknadsministern om vådan av att ge fel medicin. Det är naturligtvis mycket allvarligt, men än värre är att inte göra något alls. Patienten, i det här fallet arbetsmarknaden i Sverige, förlamas. Sluta utreda, fatta beslut!

I detta anförande instämde Ingvar Johnsson (s).

Anf. 35 INES UUSMANN (s):

Herr talman! Vad skall man säga när det är tredje dagen av debatten och alla slutat lyssna? Den region jag vill tala om är i alla fall på många sätt en mycket viktig region i Sverige. De människor som bor i Stockholmsregionen är också värda att tala om i en riksdagsdebatt. Det är därför som jag står här nu.

Hjalmar Mehr var en riktigt gammaldags kommunalman i Stockholm.

Han myntade ett uttryck som kan vara värt att påminna om här i kammaren i dag. Han sade att stockholmare är också människor, även om de är många. Stockholmare är också människor, och under de 24 år jag bott i Stockholms län har jag kommit att värdera mitt län och mina medlänsbor lika högt som jag tror att värmlänningarna eller hälsingarna gör med sina medlänsbor. Så tror jag det är för de allra flesta av oss som bor och lever i Stockholmsregionen.

Arbetsmarknadsministern har lämnat kammaren, och det förstår jag. Efter den interpellationsdebatt som några av oss socialdemokrater i Stockholms län hade med arbetsmarknadsministern i december, har jag förstått att det ämne jag mest tänker beröra, nämligen kvinnornas situation i Stockholms län, inte är hans älsklingsämne. Statsrådets replik den gången, "Kvinnorna, det är det värsta", är ganska obetalbar. Hade han varit här nu hade han haft möjlighet att rehabilitera sig. För vi är många. Vi är ungefär 850 000 kvinnor i Stockholms län. Det är ca 50 000 fler än männen. Vi har olika förutsättningar, och vi har olika problem, men vi är ganska många.

Herr talman! I början av seklet var enligt statistiken det vanligaste yrket för kvinnor att vara hustru, och därefter att vara tjänstehjon. Den praktiska skillnaden var kanske inte så stor egentligen.

I dag är det vanligaste yrket för kvinnor i vårt län sekreterar- eller maskinskrivningsarbete. Det är alltså inte vårdbiträde, som man skulle kunna tro. Fram till nu har kvinnornas andel av arbetskraften ökat stadigt i vårt län. Under de senaste åren har den varit i nivå med männens. Nu håller trenden på att vända. Det är mycket oroande, eftersom vi riskerar att få en allt större dold arbetslöshet bland kvinnorna.

Vi vet att den ökande arbetslösheten här, precis som i alla andra delar av Sverige, hittills drabbat män mer än kvinnor, men all erfarenhet visar att fäl-lan mycket snart slår igen också för kvinnorna. Då blir den här rävsaxen ännu svårare att bända upp igen. Inom tjänstemannayrkena – och dit räknas bl.a. kontorister och telefonister – är redan nu fler kvinnor än män arbetslösa. Många av dessa arbetslösa kvinnliga tjänstemän har en kort och omodern utbildning bakom sig som inte räcker till för den nya arbetsmarknad som den tekniska utvecklingen inom kontorsområdet innebär.

Det är därför som vuxenutbildningen helt enkelt är en förutsättning för att kvinnorna skall kunna hävda sig i den snabba omställning som kontorsarbetsmarknaden i Stockholmsområdet nu måste gå igenom. Den moderat-ledda regeringens förslag om neddragningen på bl.a. komvux är förödande för kvinnorna och måste stoppas.

I Stockholms län använder både kvinnor och män i genomsnitt en timme och tio minuter om dagen för arbetsresor. Det är mycket mer än i någon annan region i landet. Medan en majoritet av männen åker bil till jobbet, åker en lika stor majoritet av kvinnorna kollektivt till och från jobbet. Dessutom är det betydligt fler kvinnor än män som har andra ärenden, som att lämna och hämta barn på dagis, handla osv., på vägen till och från jobbet. Det innebär att den faktiska tiden för kvinnorna blir ännu längre. Det är alltså inte bara miljöskäl som talar för att det s.k. Dennispaketet skall genomföras. Det är också en viktig rättvisefråga mellan kvinnor och män att vi skall bygga ut kollektivtrafiken i vårt län.

Prot. 1991/92:64
14 februari 1992

*Allmänpolitisk
debatt*

*Arbetsmarknad,
regionalpolitik
m.m.*

Herr talman! En tredjedel av landets invandrarkvinnor bor i Stockholms län. I ett läge med lågkonjunktur och spirande rasism har invandrarkvinnorna i storstaden ett mycket tungt lass att bära. Många gånger ligger på dem både ansvaret för att hålla ihop familjen enligt det gamla hemlandets kultur-
mönster och ansvaret för att få ekonomin att gå ihop. För att inte tala om att allt det praktiska arbetet i hushållet ligger i deras händer.

Ofta är isoleringen från det svenska samhället mycket svår. Det finns dock ett stort antal föreningar och nätverk och inte minst kvinnojourer som i det tysta gör ett ovärderligt arbete bland olika kvinnogrupper. Det är mycket viktigt att dessa organisationer eller grupper får ett generöst stöd från samhället.

Herr talman! Vi har från vår grupp i en motion under den allmänna motionstiden krävt ett kvinnopolitiskt forskningsprogram i anslutning till uppföljning av storstadsutredningen. Vi räknar med att riksdagen kommer att behandla den motionen med mycket stor välvillighet. Det behövs nämligen.

Anf. 36 BENGT HURTIG (v):

Herr talman! Arbetsmarknadsministern talade i dag på förmiddagen om nödvändigheten av den internationella anpassningen. Jag kan inte finna att omvärlden när det gäller arbetsmarknad och regionalpolitik är något ideal. Inom den rika OECD-världen torde i dag i storleksordningen 100 miljoner människor vara drabbade antingen av arbetslöshetens, fattigdomens eller utslagningens spöken.

Bara i Europa, som nu skall visa vägen för Sverige enligt våra nyliberala överstepräster, räknas ungefär 45 miljoner människor leva i fattigdom. De lever till stor del i försvagade industriregioner. Arbetslösheten har varit stigande och i flera år legat runt 10 %. Är det en anpassning till detta som man är ute efter, är jag övertygad om att svenska folket kommer att protestera.

Sammanbrottet i kommandoekonomierna kan inte rimligen tas som ursäkt för att vi måste acceptera regionala obalanser och arbetslöshetens resursslöseri. Enligt min mening måste marknaden hela tiden hållas i tukt och förmaning av starka demokratiska processer för att sociala katastrofer och regionala obalanser skall kunna undvikas.

Nu säger en del debattörer och utredningar att Sverige i framtiden kommer att föra den regionalpolitik och den arbetsmarknadspolitik som vi önskar även med ett eventuellt EES-avtal eller medlemskap i Europeiska unionen. Jag tillåter mig, herr talman, att tvivla på att dessa påståenden kommer att gälla fullt ut.

Inom EG är det de fyra friheterna och den hårda konkurrensen som är viktigast. Också efter Maastrichtmötet är det lägsta möjliga inflation, lägsta möjliga räntenivå, lägsta möjliga budgetunderskott och lägsta möjliga stats-skuld som prioriteras framför allt annat. Däremot säger man inget om lägsta möjliga arbetslöshet.

Men visst finns reträtter också inom EG för dem som kräver en förbättrad regionalpolitik. Maastrichtmötet beslöt bl.a. om en regionalpolitisk fond, som dock de flesta bedömare säger att vi i vårt land inte har någon chans att få del av.

Är det den bästa lösningen att det ytterst blir EG-kommissionen och nå-

gon domstol inom EG-området som har det vakande ögat också över svenska beslut? Tidigare politiska bedömningar i Sveriges riksdag kommer då att ersättas av politiska bedömningar av höga byråkrater vars lojalitet i första hand gäller Romtraktaten och EG:s regelverk.

Den skepsis som många känner i vårt land grundar sig också i hög grad på de erfarenheter som hittills vunnits. På vilket sätt har EG-anpassningen hittills gynnat den regionala balansen? Är det möjligen de EG-anpassade utspelen från direktören Aldskogius eller från Carl Johan Åberg som gynnat den regionala balansen i vårt land? Jag kan inte se det, herr talman.

Minskningen av stödområdet för två år sedan, reduceringen av de högsta nivåerna på lokaliseringsbidragen, nedsättningen av socialavgifter, attackerna mot transportstödet och borttagandet av investeringsbidrag utanför stödområdet har hela tiden skett med hänvisning till vad Europeiska unionen kan tänkas komma att kräva.

Jag skall gärna erkänna att arbetsmarknadsministern i år har spottat upp sig litet grand och låter de nedsatta socialavgifterna gälla för något fler verksamheter. Det skall bli intressant att se hur man har lyckats formulera sig i de regionalpolitiska och arbetsmarknadspolitiska frågorna när hemlighetsmakeriet slutar och vi får se EES-avtalet.

Jag tror för min del att regeringen inte har förstått vilka krafter man har satt i gång när all statlig infrastruktur skall börja drivas som vinstgivande konkurrensutsatt verksamhet och när stora statliga företag skall privatiseras. Det är nu de verkligt stora behoven av regionalpolitiska resurser kan komma att uppträda.

Det vi hittills sett är att tågtrafik som staten måste köpa för att nödtorftigt hålla i gång vissa linjer kostar mer än 550 milj.kr. per år. För att upprätthålla rikstäckande kassa och bankservice måste postverket ha minst 300 miljoner av staten. Jag anser att detta bara är en början.

Hur mycket kommer flygverksamheten på olönsamma linjer att kosta när de lönsamma linjerna inte längre får använda sina vinster för att bekosta de olönsamma? Vad kommer televerket att ta betalt för det som det anser vara mindre lönsam verksamhet i skogslänen? Kommer det att bildas särskilda bolag som specialiserar sig på att plocka staten på regionalpolitiskt motiverad verksamhet, eller vad kommer att inträffa?

Mer och mer av den regionala balansen skall tydligen bli beroende av de politiska konjunkturerna, tillfälliga majoritetsförhållanden och krav på skattesänkningar. Därmed kommer vi att få uppleva en ryckighet som kan leda till att färre företag tors etablera sig i landsändar med behov av regionalpolitiskt stöd.

Vilka regionalpolitiska behov kommer att utlösas när den statliga malmprospekteringen nu avskaffas och sulfidmalmsgruvorna tynar bort? Indragningen av medel från utvecklingsfonder och Norrlandsfond och den skapade osäkerheten om riskkapitalbolagen är andra åtgärder som försvagat regionalpolitiken.

Det statliga basindustrierna kommer genom den utförsäljning som nu planeras att riskera att utsättas för kortsiktiga spekulationer och förvärrad rovdrift. De blir brickor i det internationella spelet om råvaror och naturtillgångar. Detta ökar osäkerheten för såväl anställda som kommuner och ent-

Prot. 1991/92:64
14 februari 1992

*Allmänpolitisk
debatt*

*Arbetsmarknad,
regionalpolitik
m.m.*

reprenörer, främst i Norrbottens län. Självfallet slår de påtvingade åtstramningarna i landsting och kommuner hårt mot sysselsättningen i utsatta regioner.

Det är dags att fylla parollen "Hela Sverige skall leva" med konkret innehåll.

Anf. 37 OLLE SCHMIDT (fp):

Herr talman! En kungstanke i regeringens regionalpolitik är devisen "Hela Sverige skall leva". Det betyder att besluten i regering och riksdag skall ge möjligheter för alla delar av vårt avlånga land att utvecklas. Ingen landsända skall missgynnas, och ingen landsända skall favoriseras. Det är en bra princip, som ytterligare kan stärka den nödvändiga regionala mobiliseringen. Det handlar i hög grad om att ta vara på de regionala möjligheter som finns och att fatta generella beslut som gäller lika i hela landet.

Jag har i flera sammanhang poängterat hur viktigt det är att Sverige får ett nytt regionalt styre – med färre regler, mindre av centralmakt och mer av regional demokrati. Allt kan inte och skall inte heller styras från Stockholm.

När detta är sagt återstår det självfallet frågor av nationell betydelse som skall lösas i den här församlingen. Och när så sker är det viktigt att devisen "Hela Sverige skall leva" också ges ett innehåll. Hittills tycker jag att det varit si och så med det. En landsända som på senare år fått lida på grund av tidigare goda tider är Skåne. Alltför ofta har vi skåningar bemötts med lätt överseende när vi krävt en rättvisare fördelning av statens totala kaka.

Skåne är vår kornbod med välmågens rågade bord, har det hetat. Så är det inte längre.

Skånskt näringsliv har genomgått en hård förstrukturuomvandling, och företagsnedläggningar och varsel fortsätter. Malmö har t.ex. drabbats mycket hårt av nedgången på byggsidan. Den förra regeringens satsning på Saab blev ett regionalpolitiskt fiasko. Arbetslösheten i Malmö och Helsingborg är högre än i flera av Norrlandslänen.

Därför vill nu också vi i Skåne vara med och få vår rimliga del av de satsningar som regering och riksdag är beredda att göra. Det handlar om att bygga ut infrastrukturen – vägar och järnvägar – satsa på forskning och utbildning och sprida kulturen över hela vårt land.

Nu behövs verkligen stora insatser för att ge Sverige en ny start. Det var roligt – och efterlängtat – att höra kommunikationsministern redogöra för regeringens nya planer här i kammaren i går.

Öresundsbron kommer nu antligen, även om vissa statsråd tydligen fortfarande försöker sätta käppar i hjulen. Väg- och järnvägsnätet i Skåne måste rustas upp. Några exempel på arbeten som kan komma i gång mycket snabbt:

- Elektrifiering av järnvägen Malmö–Ystad–Simrishamn.
- Motorväg Lund–Gårdstånga.
- Förbättringar på det nuvarande motorvägsnätet.
- En ny ringled kring Ystad.
- Satsningar på flera mindre vägar.

Herr talman! I de s.k. Malmöhusförhandlingarna – en del av storstadsförhandlingarna – görs nu en prioriteringslista tillsammans med kommuner,

landsting, banverk och vägverk. En viktig punkt i de diskussionerna är byggandet av en citytunnel under Malmö för anslutning av järnvägsnätet från Malmö central direkt till Öresundsbron.

Som jag ser det, är det av yttersta vikt att denna tunnel under Malmö kommer till – inte bara för Malmös del utan faktiskt också för hela regionen och för hur järnvägsnätet skall fungera i det framtida Skåne. Här har regering och riksdag ett stort ansvar att se till att statliga medel kan möjliggöra denna för det miljödrabbade Sydvestskåne så viktiga insats. Att bygga en citytunnel i Malmö är något mer än trafikplanering. Det handlar om livskvalitet och om hur Skåne skall se ut i framtiden!

Herr talman! Staten har det övergripande ansvaret för högre utbildning och forskning. En av nycklarna till framgång för vårt land – möjligheterna att öka produktiviteten – är förkovran och också förkovran på den högre nivån. Här har universitetsutbildningarna i Lund och Malmö och även Kristianstad och den härtill kopplade forskningen en stor betydelse. Det är därför glädjande att regeringen så tydligt väljer att satsa på den högre utbildningen.

I både Lund och Malmö visar tillkomsten av forskningsbyarna Ideon vilken betydelse för utveckling och jobb kopplingen universitet-näringsliv-samhälle har. En fri och självständig forskningsmiljö kräver både vida ramar och koncentrerade insatser. En fortsatt positiv utveckling av Lunds universitet är betydelsefull för hela Sydsveriges utveckling.

Herr talman! Tillåt mig slutligen ta upp fördelningen av det statliga kulturanslaget. Även det handlar om regionalpolitik. Operan och Dramaten får i årets budgetförslag nästan 400 milj. kr., vilket är drygt 30 milj. kr. mer än de sammanlagda bidragen till landets regionala och lokala teater-, dans- och musikinstitutioner. Som skånsk jämförelse kan nämnas att Malmö Stadsteater får ca 45 milj. kr. i statligt bidrag nästa år och Dramaten ca 145 milj. kr. Malmö Symfoniorkester får i år närmare 12 milj. kr. för 83 musiker. Stockholms Konserthusstiftelse får 23,5 milj. kr. för 100 musiker. Det är en i mitt tycke orimligt stor skillnad.

Herr talman! Stockholm är Sveriges huvudstad och så skall förbli, vilket givetvis också ställer krav på ett nationellt och internationellt brett kulturutbud. De s.k. nationalscenerna Operan och Dramaten förvaltar ett nationellt kulturuppdrag. Nationalscenerna skall fylla en uppgift för hela landets befolkning och bör ha en allsidig repertoar. Problemet är den bristande tillgängligheten. Det är kostsamt med stora turnéer, och stora föreställningar kräver lokaler som inte finns överallt. Det finns också invändningar, av både ekonomisk och konstnärlig art, mot TV-sändningar.

Vi behöver ett levande kulturliv över hela landet. Kulturpengarna behöver fördelas mer rättvist. Ett konkret sätt att få ett mer jämnt utbud av teater och musikteater är att nationalscener inrättas också utanför huvudstaden. Vi liberaler från Skåne har därför varit djärva nog att föreslå att en nationalscen inrättas i Skåne, i Malmö. Måhända väl djärvt, men det ligger väl i linje med ett decentraliserat besutsfattande.

I det nya Europa som nu formas krävs att regionerna blir mer självständiga och slagkraftiga. För att så skall ske, är det nödvändigt att regionerna ges

Prot. 1991/92:64
14 februari 1992

*Allmänpolitisk
debatt*

*Arbetsmarknad,
regionalpolitik
m.m.*

resurser och möjligheter att utvecklas. Det sker på den centrala nivån från det här huset, från den här kammaren.

Anf. 38 BÖRJE NILSSON (s):

Herr talman! Det finns en fråga som man just nu följer med mycket stor spänning i östra Skåne, och det är det kommande försvarsbeslutet. Enligt uttalande från regeringen skall Kristianstads båda regementen försvinna, P6 genom nedläggning och A3 genom flyttning till annan ort. Genomförs de här tankarna, får det oerhörda konsekvenser för hela Kristianstadsregionen, och reaktionerna därifrån på förslaget är också mycket starka. Jag skall i det här sammanhanget något belysa de sysselsättningspolitiska aspekterna för regionen.

P6 och A3 men också milostaben är en mycket viktig del av Kristianstad ekonomiskt, socialt och arbetsmarknadsmässigt. Flera tusen anställda berörs, om vi mister regementena. Många människor känner helt naturligt oro för jobben, för ekonomin och för familjens framtid. Detta är givetvis inte unikt för Kristianstad i det här läget. Motsvarande effekter uppkommer sannolikt på alla de platser där reduceringar av förband är aktuella. Skillnaden är dock att Kristianstad drabbas av nedläggning av två regementen och blir därmed mer utsatt än andra orter.

Kristianstads kommun betecknar regeringens förslag som ett dråpslag mot bygden. Arbetsmarknaden är sådan att ytterligare arbetslöshet, förorsakad av regementsnedläggning, inte skulle få regionen att repa sig på årtionden, säger kommunen vidare. Tio till femton års positiv utveckling skulle spolie-ras genom ett klubbslag. Kristianstads protester mot nedläggningen har också framförts direkt till försvarsministern under den senaste tiden.

Redan i dag är östra Skåne hårt utsatt av arbetslösheten. Den förvärras dagligen och ligger just nu en bit över riksgenomsnittet. Till följd av regeringens åtgärder har det så gott som blivit stopp inom byggbranschen. Läget är mycket bekymmersamt och kräver ett snabbt ingripande i form av igångsättning av bygg- och investeringsprojekt, och sådana saknas ju inte. Ny högskola i Kristianstad står högt upp på önskelistan, och ett sådant bygge bör kunna starta omgående. Vi väntar dock fortfarande på klartecken från regeringen när det gäller högskolebygget.

Regionens förutsättningar i ett längre perspektiv inger också bekymmer. Mycket pekar på en starkt försämrad arbetsmarknad och sysselsättning i regionen. Exempel på detta är bl.a. den osäkra framtiden för jordbruket och livsmedelsindustrin.

I detta svåra sysselsättningsläge kommer också omstruktureringen inom försvaret, där regeringen nu riktar ett hårt slag mot Kristianstad. Konsekvenserna blir, som jag tidigare har anfört, mycket svåra och självklart kan regionen inte bära en neddragning av den omfattning som nu är aktuell. Detta bör regeringen också inse och ta hänsyn till inför sitt slutliga ställnings-tagande.

Även den säkerhetspolitiska analysen av regeringsförslaget ifrågasätts, men om detta får jag återkomma i en annan debatt. Jag vill dock redan i dag reagera mot att regementen flyttas till andra orter, vilket inte ger några större fördelar, vad jag kan upptäcka.

Jag har här nöjt mig med att beskriva de ekonomiska och sysselsättningspolitiska aspekterna på regeringens förslag. Som det ligger i dag, finner vi att det är dåligt genomtänkt och bör omprövas. Jag hoppas att så också sker.

Låt mig slutligen säga att jag ser det som ett anständighetskrav att moderaterna lever upp till det man sade i valrörelsen om att såväl P 6 som A 3 skulle bevaras. Särskilt statsrådet Bo Lundgren profilerade sig under valrörelsen mycket kraftigt i den frågan. Vi menar att han nu bör använda sin ministerroll för Kristianstad. Domen måste bli mycket hård om han nu sviker regionen, med hänsyn till det valbudskap som han tidigare har gått ut med.

Prot. 1991/92:64
14 februari 1992

*Allmänpolitisk
debatt*

*Arbetsmarknad,
regionalpolitik
m.m.*

Anf. 39 CHRISTER SKOOG (s):

Herr talman! Blekinge län skiljer sig egentligen inte så mycket från de övriga länen i Sverige. Det skiljer sig kanske dock på det sättet att det har drabbats väl så hårt av arbetslöshetens gissel som många andra områden i Sverige.

Det som kanske oroar oss allra mest är att ungdomen drabbas så väldigt hårt. Det har nämnts tidigare i debatten att länsarbetsdirektören i Blekinge är orolig för arbetslöshetens utveckling framför allt vad gäller ungdomarna mellan 20 och 24 år. Han har gjort bedömningen att under andra halvåret innevarande år riskerar ca 40 % av ungdomarna i den nämnda gruppen att stå utanför den ordinarie arbetsmarknaden. Redan i dag är 11 % av denna grupp arbetslösa, och ytterligare ungdomar omfattas av åtgärder, så totalt är det ca 25 % av gruppen ungdomar mellan 20 och 24 år som står utanför den ordinarie arbetsmarknaden.

En av anledningarna till att inte fler står direkt utan arbete är de trägna ansträngningar som görs på arbetsförmedlingarna – och de resurser som sätts in för att försöka hitta alla de möjligheter som kan finnas i den här situationen.

Blekinge är ju litet unikt på det sättet att det är ett industrilän. Tillverkningsindustrin är dominerande i Blekinge. 30 % av de sysselsatta arbetar i tillverkningsindustrin, vilket är 8 % mer än genomsnittet i riket. Detta i sin tur gör att en lågkonjunktur, eller en nedgång i konjunkturen, slår hårdare när det gäller arbetslösheten i Blekinge. Så är också fallet för närvarande.

Utöver tillverkningsindustrin finns andra branscher i Blekinge som är dominerande – och givetvis den offentliga sektorn, som är mycket stor. Vi satsar hårt på den offentliga sektorn i Blekinge.

Utöver den offentliga sektorn finns det sådant som har med kustlandskapet att göra, nämligen fisket, som har stor betydelse för Blekinge och sysselsättningen där. I Blekinge län finns ca 400 yrkesfiskare. Därutöver har ett stort antal personer fisket som en biinkomst, vilket kan ha betydelse för försörjningen hos befolkningen ute i skärgården.

Nu drabbas tyvärr fisket av problem, inte minst ekonomiska problem, som i sin tur beror på att torskutgången i Östersjön har minskat. Därför har vi socialdemokrater från Blekinge skrivit en motion till riksdagen under allmänna motionstiden, där vi pekar på en del möjligheter att lösa fiskets problem. Vi framhåller att man borde ge fiskeföretagen ett tillfälligt räntestöd för att de skall kunna klara sig genom den här situationen till dess att utvecklingen vänder igen. Det finns faktiskt, trots att det ser mörkt ut, ett litet ljus

i fjärran. Man provar med utsättning och odling av torsk, och vi är medvetna om att de insatser som kommer att göras förbättrar miljön i havet.

En annan möjlighet när det gäller fisket är att i enlighet med den motion vi har väckt använda en del av biståndspengarna till att fiska, framför allt sill, och leverera som livsmedel till Baltikum, där man så väl behöver det här näringstillskottet. Det skulle alltså gynna befolkningen på andra sidan Östersjön, samtidigt som det skulle minska problemen för fisket i Blekinge genom att man kunde fiska sill.

I sammanhanget bör nämnas att vi i Sverige bara fiskar upp hälften av den kvot som man kommit överens om mellan Östersjöländerna när det gäller sillen. Det finns alltså resurser att tillgå i det här avseendet.

När man talar om arbetslöshet och problem, kan det verka som om det bara finns mörker. Men jag vill påpeka att det faktiskt också finns hopp, om man bara använder de möjligheter som föreligger. I min roll som ordförande i den regionala arbetslivsfonden har jag sett att det finns många företag som är villiga att satsa på att förbättra arbetsmiljön och minska utslagningen, och därmed stärka företagens konkurrenssituation. I Blekinge län har arbetslivsfonden under ett år beviljat ca 95 milj.kr. i anslag. Totalt, tillsammans med de investeringar som är gjorda av företagen, är det fråga om mer än 500 milj.kr. Många gånger märks inte sådana verksamheter och företag; man märker bara det som är negativt. Men det finns många fina företag i Blekinge som kan se framtiden an med tillförsikt.

Vi nåddes av ett glädjebesked i går, när regeringen fattade beslut om att anslå regionalpolitiskt stöd till ett projekt som kallas för Agropilot och som skall vara verksamt i Lister-Mjällby. Det kommer att sysselsätta 70 personer på sikt, och det är ett mycket välkommet tillskott. Jag vill rikta ett tack till alla dem som har medverkat till att detta har kunnat genomföras.

En annan viktig åtgärd för att kunna klara framtiden är att tillfälligt göra vissa regioner till stödområden. Den socialdemokratiska regeringen beslöt att förklara Olofströms och Kroneby kommuner som tillfälliga stödområden. Detta har visat sig vara mycket effektivt. Siffrorna i Blekinge tyder på att Sölvesborgs kommun också borde ingå i detta stödområde för att möjliggöra en ökning av företagsamheten.

Anf. 40 ROLAND LÉBEN (kds):

Herr talman! Det har varit intressant att lyssna till debatten i dag. Men tyvärr liknar kammaren en skjutbana, där var och en kommer och skjuter sin salva och sedan åker hem. Mona Sahlin säger i dag att hon skall specialbevaka den här debatten och den här politiken, och går sin väg när 4 av 35 anmälda talare har yttrat sig.

Vi har hittills lyssnat till 14 representanter för socialdemokraterna och 3 för vänsterpartiet. Litet generaliserande konstaterar jag att man tävlar i att överträffa varandra i svartmålning. Regeringen tillskrivs faktiskt större handlingskraft än den har, genom att få skulden för allt ont. På de här dryga fem månaderna skulle den inte ens med vett och vilja ha kunnat åstadkomma allt elände som den lastas för. Jag faller för frestelsen att citera min far. Han sade, när jag skulle lära mig spela gitarr: Det låter som halta lusens gång över alperna.

Ett tack dock till föregående talare, Christer Skoog, för en positivare ansats.

Det var inte så länge sedan som den dåvarande socialdemokratiska regeringen insåg att den ekonomiska verkligheten tvingade fram en nödvändig stabiliseringspolitik. Kds pekade på detta behov genom Alf Svenssons motion redan under riksdagsperioden 1985–1988, då vi samverkade med centern. Redan under den mandatperioden borde denna politik ha inletts, i en tid då vi fortfarande hade ekonomisk medvind. Då hade vi troligen klarat problemen på ett bättre sätt än i dag. Tecknen på Sveriges strukturella problem fanns redan då, även om låga oljepriser och hög dollarkurs i viss mån sminkade över dem. Varningarna viftades bort – och Kjell-Olof Feldt med dem.

Men det hjälpte inte att man angrep budbärarna. Nu har vi ett koncentrat av dessa problem att reda ut, och inte blir det lättare med en djup och bred lågkonjunktur som går hand i hand med vår egen hemmalagade kris.

Herr talman! I Sverige har vi en god tradition och enighet när det gäller att föra en aktiv arbetsmarknadspolitik och hävda arbetslinjen. Här råder en bred enighet som är mycket glädjande.

Arbetsmarknadsministern har inte tvekat inför de stora behoven. Hans arbete har ingett respekt i alla läger och är värt en stor eloge. Arbetsmarknadsministern har haft modet att också ta upp ifrågasättanden av gamla sanningar. Ambitionen har nämligen varit att göra det möjligt för fler att åtminstone få en ungdomsplat, eller provanställning, i stället för arbetslöshet.

Arbetet att komma till rätta med arbetslösheten bland dem som är under 25 år är respektingivande. Detta är också en enig regerings linje, en linje som enligt min övertygelse kommer att godtas av en enig riksdag.

Kommunikationsministerns och regeringens initiativ att tidigarelägga satsningar på infrastruktur genom omflyttning av anslag är ytterligare ett ljus i arbetslöshetens mörker. Men nog är det underligt att efter detta få höra: Det blev bara 4 miljarder i helt nya medel! Vad då bara? Vad betyder det för investeringsklimatet att ansvariga politiker talar nedlåtande om 4 miljarder friska kronor? Tusentals arbetstillfällen och sidoeffekter är det glädjande perspektivet. Bygg- och anläggningssektorn berörs. Här vill jag flagga för Bergslagsregionens och Östvärmlands stora behov. Här finns plats för fler initiativ från kommunikationsdepartementet. Behoven är fortfarande stora, och varken regering eller riksdag kan slå sig till ro.

Den ekonomiska politikens omläggning initierades, även om det dröjde, av den förra regeringen med den plötsliga omsvängningen i EG-frågan som den tydligaste signalen om eftertanke. Jag är övertygad om att det hårt ansatta socialdemokratiska partiet i dag inte har den kraft som behövs för att fullfölja denna politik med den konsekvens som krävs.

Den tanken bekräftas när vi ser de olika dragningar åt det populistiska hållet som förekommer och de svåra inre konvulsioner som partiet genomgår.

Ta t.ex. teletaxorna. Där gick man emot de beslut som man själv hade drivit fram. Detta drabbar nu Norrland, med ett stort antal förlorade arbetstillfällen som följd.

Det ropas om investeringsavgifter på byggandet. Men ingen socialdemo-

Prot. 1991/92:64
14 februari 1992

*Allmänpolitisk
debatt*

*Arbetsmarknad,
regionalpolitik
m.m.*

krat talar om att 6,2 % prutning på investeringsavgiften motsvaras av ca 0,6 % ränta. Vi för en politik för låg inflation och gynnsamma räntor. Socialdemokraterna välkomnas i det arbetet, men man ägnar sig hellre åt slagordspolitik.

Herr talman! Här krävs det realism. Vi kristdemokrater tror att det är riktigt att skapa en drivhusmiljö för företagande och entreprenörskap. Det måste bli attraktivt igen att investera i Sverige. Vi har fått ett slags nationell chock, som kanske ändå har något gott med sig, en insikt om att det inte räcker med att trona på minnen från fornstora da'r!

I näringsutskottet hör jag nej, nej, nej på rad när det gäller utförsäljning av statliga företag. Men, kära socialdemokratiska kamrater! Detta är aktiv arbetsmarknadspolitik. Vi kan inte både ha kakan kvar och äta den. En lång tids försummelser på infrastrukturens område måste tas igen.

Vi har tillgångar som andra är villiga att betala för och som andra kan förvalta bättre än staten. Vi har inte heller råd att avvisa utländskt kapital som om det vore något suspekt.

Herr talman! Låt mig också säga några ord om komvux och folkhögskolorna.

Även solen har sina fläckar, och här finns ett par poster i budgeten som kan se ut som smärre detaljer, men som för många enskilda människor och familjer innebär skillnaden mellan hopp och förtvivlan. Det är ingen svår förlust för regeringen om riksdagen skulle göra smärre justeringar i dessa poster. Det innebär inte heller något sabotage mot regeringens stabiliseringspolitik.

Anf. 41 SONIA KARLSSON (s):

Herr talman! I förra veckan kom besked från Nokia-gruppen om att man skulle lägga ned TV-tillverkningen i Motala, vilket innebär att närmare 400 arbetare och tjänstemän riskerar att förlora jobben. Om detta sker kommer arbetslösheten i Motala att stiga från nu ca 960 personer till omkring 1 360. Redan i dag ligger arbetslösheten i Motala över riksgenomsnittet. Om de 400 jobben försvinner kommer den att gå upp till ca 5,5 %. Ungdomsarbetslösheten, arbetslösheten bland ungdomar mellan 20 och 24 år, är redan i dag 9,6 %.

Samma problem, med nedläggningar och ökande arbetslöshet, finns på många orter i Sverige på grund av den lågkonjunktur som råder. Även om problemet delas av många blir det inte mindre smärtsamt för dem det berör.

Kommunens och de anställdas självklara krav är att avvecklingen av TV-tillverkningen sker i sådan takt att den kan mötas med annan produktion. Om så inte sker kommer läget i Motalaregionen att bli mycket bekymmersamt. Nokia måste därför ta sitt ansvar för sysselsättningen i Motala.

Från Motala kommun sändes den 3 januari innevarande år ett brev till näringsminister Per Westerberg, vari påtalades oro för en eventuell förändring av verksamheten vid Nokia. Bl.a. berördes uteblivna satsningar från svensk sida på utveckling av HD-TV, högupplösnings-TV.

Nokia har verksamhet även i Finland, Tyskland och Frankrike. Dessa länder har, enligt uppgift, till skillnad från Sverige bidragit med statliga medel i

utvecklingsprocessen, vilket gör att Sverige har svårare att konkurrera vid en diskussion gällande omlokalisering av TV-tillverkningen.

Näringsminister Per Westerberg framhåller i sitt svar till kommunen att det måste överlåtas till de enskilda företagen att på marknadsmässiga grunder fatta sina beslut.

Sedan dessa brev skrevs har, som jag nämnde inledningsvis, Nokia-gruppen fattat beslut om att centralisera TV-tillverkningen till Finland och Tyskland. Koncernledningen har dock uttalat att satellit- och industrielektronik-tillverkningen skall bli kvar och utvecklas i Motala.

Per Westerberg avslutade sitt svar till kommunen med att det givetvis var hans förhoppning att Nokia även framdeles avsåg att satsa på Luxor i Motala och att koncernen skulle uppleva näringsklimatet i Sverige som positivt.

Eftersom Per Westerberg inte ens ville ta kontakt med Nokia förstår inte jag hur Nokia skall kunna uppfatta denna hans förhoppning.

Jag vill framhålla att det ytterst är regeringens ansvar att genom en aktiv närings- och sysselsättningspolitik lindra konsekvenserna av omstruktureringar och nedläggningar liknande dem som sker i Motala och på andra orter.

Herr talman! Som ett tips till Per Westerberg – jag förutsätter att han ändå läser riksdagens protokoll – vill jag citera ur proposition 1990/91:87 Näringspolitik för tillväxt, som lades fram av den socialdemokratiska regeringen:

”Näringspolitiken utformas utifrån marknadsekonomins förutsättningar och består följaktligen av olika medel för att förbättra, stödja och komplettera marknadens funktionssätt. En fortsatt strukturiomvandling kommer liksom tidigare att ställa krav på – och underlättas av – en politik som mildrar kostnaderna för de individer och regioner som berörs av strukturförändringar. En aktiv arbetsmarknadspolitik med förmedlings- och utbildningsinsatser är tillsammans med regionalpolitiska åtgärder som förbättrar tillväxtförutsättningarna väsentliga i det sammanhanget. Forskning och utveckling är exemplet på ytterligare ett område där statliga insatser är av strategisk betydelse.”

Tiden medger inte att jag citerar mer ur denna proposition, men jag rekommenderar Per Westerberg och även Börje Hörnlund att läsa vidare och aktivt ta till sig av de förslag som finns i Näringspolitik för tillväxt. I stället för förhoppningar krävs aktiva åtgärder.

Anf. 42 LENA KLEVENÅS (s):

Herr talman! Roland Lében, som nyligen talade, passade på att kritisera Mona Sahlin för att hon inte är närvarande i kammaren. Jag vill försvara henne och alla andra inför publiken på åhörarläktaren. De ledamöter som inte är i kammaren latar sig inte, om ni tror det – vi har intern-TV på våra rum och på den kan vi följa debatten. Vi får också efteråt protokoll där vi kan läsa exakt vad alla har sagt från kammarens talarstol.

Jag kan försäkra Roland Leben att Mona Sahlin följer debatten och tar del av vad vi har att säga. Jag förutsätter att ansvariga för de andra partierna gör detsamma när det gäller vad jag och mina partikamrater har att säga.

Vi är alla strängt upptagna och har många andra möten. Själv har jag sprungit ifrån ett möte för att hålla det här anförandet i kammaren och kommer att lämna kammaren i förtid för att återgå till det mötet. Så jobbar vi

Prot. 1991/92:64
14 februari 1992

*Allmänpolitisk
debatt*

*Arbetsmarknad,
regionalpolitik
m.m.*

alla. Jag tycker att det är viktigt att allmänheten har förståelse för vårt arbete, och jag tycker att det är onödigt att vi kritiserar varandra för att inte sitta här i kammaren.

Fru talman! Det mest industrialiserade länet i Sverige lär vara Älvsborgs län. Därför slår lågkonjunkturen igenom där med förödande kraft.

Arbetslösheten i min hemkommun Alingsås – som jag för övrigt delar med Elver Jonsson – är nästan 5 %. Bland byggnadsarbetare är den 15 %!

Stoppet på byggmarknaden är den huvudsakliga anledningen till arbetslösheten.

I Mittenälvborg – alltså Alingsås, Lerum, Herrljunga och Vårgårda – arbetar många människor i företag som är underleverantörer till byggindustrin. När byggandet går ned och byggföretag går i konkurs drabbas underleverantörerna hårt. Det gäller t.ex. Strängbetong i Herrljunga, TA-industrier i Annelund och Vårgårda Armatur.

Det har sagts många gånger från oss socialdemokrater i denna debatt, men jag måste säga det igen: Regeringen måste snarast ge besked om vilka regler som skall gälla för att finansiera byggandet. Osäkerheten på detta område gör att t.ex. ombyggnaden av bostäder har stannat upp.

Förra året beviljade länsbostadsnämnden i Älvsborg lån för ombyggnad av 3 000 lägenheter. I dag kommer det nästan inga ansökningar. Såväl privata bostadsföretag som kommuner tvekar. Alla väntar på regeringens besked.

Upprustningen av våra skolor måste omedelbart komma i gång. Om det inte är läge nu i lågkonjunkturen att renovera skolor, när skall det då ske? Regeringen vill skapa Europas bästa skola, har jag hört. Jag är mycket tveksam till de idéer som man har på det pedagogiska området, men när det gäller själva byggnaderna kan det väl inte råda någon tvekan om hur en bra arbetsplats kan se ut? Vad skall eleverna tro om vuxenvärldens värdering av deras arbete om de i årtal får gå i undermåliga skollokaler?

Kommunerna bör naturligtvis få behålla de 300 miljonerna för att rusta upp skolor som de har blivit lovade. Det ger såväl riktiga jobb för byggnadsarbetare som en s.k. signal till elever och lärare att skolan är viktig. Kommunerna borde också få ett räntebidrag för att tidigare lägga andra investeringar.

När det är lågkonjunktur borde vi satsa ännu mer på utbildning. Låt komvux och folkhögskolorna få behålla sina miljoner. Underlätta för kommunerna att redan till hösten erbjuda de ungdomar som nu går andra året på gymnasiet att gå ett tredje år. Låt de ungdomar under 20 år som vill gå på folkhögskolor få ha kvar rätten att söka studielån. Utnyttja utbildningsvikariatet som Mona Sahlin införde. Stöd teknikstugan i Alingsås som så framgångsrikt intresserar flickor för tekniska utbildningar.

För Mittenälvborgs utveckling behöver vi också få bättre kommunikationer. Vårgårda behöver ett tågstopp. Herrljungabanan behöver rustas upp och bli trafikerad med moderna vagnar och tätare turer. Vi måste på alla sätt stödja utvecklingen av modern kollektivtrafik.

Socialdemokraterna i Västsverige har i en gemensam motion föreslagit att 30 milj.kr. per år i tre år skall anslås för att i samverkan mellan näringsliv och samhälle utveckla miljövänliga transporter. Förslutningen i Västsverige

härrör till stor del från trafiken, och vi förutsätter att de borgerliga partierna vill medverka i detta arbete.

Det är inte bara byggande, infrastruktursatsningar och utbildning som kan ge jobb i lågkonjunktur. Även miljöstatsningar är viktiga investeringar för framtiden. För att komma till rätta med förurningen av Sveriges skogar pågår ett försöksprojekt med kalkning. Behovet av kalkning är helt klarlagt och behöver inte utredas vidare. Vi skulle bara i vårt län behöva minst 100 milj.kr. till fortsatt kalkning.

Skogsmarskalkning är en arbetsintensiv verksamhet och skulle i vårt län omedelbart kunna ge 75 nya jobb. Vi socialdemokrater talar ofta om det goda arbetet, och arbetet med att rädda våra försurade skogar räknar jag verkligen dit.

Vi skulle också kunna inrätta beredskapsarbeten för att rädda de områden i vårt län som är rikast ur kultur- och naturvårdssynpunkt. Det fanns tidigare sådana arbeten, och de gav mycket goda resultat. Det räcker inte bara med att sätta av vissa områden till naturskyddsområden. De måste också skötas. Stödet till landskapsvård i Älvsborgs län är nu 10 milj.kr. Behovet är utan tvivel det dubbla. Fördelen med detta bidrag är att det ger långsiktiga sysselsättningseffekter, förutom att det räddar miljön.

Till sist skall jag komma med två nya förslag som jag tycker borde prövas. Det första förslaget kan ses mot bakgrund av att ungdomsarbetslösheten i mitt hemlän är 8,3 %. Av dem är en fjärdedel långtidsarbetslösa. Jag har tänkt mycket på den allmänna värnplikten. Om alla värnpliktiga som studerar eller har arbete nu under lågkonjunkturen får uppskov och alla som vid mönstringstillfället är arbetslösa får förtur att göra sin militärtjänst eller vapenfria tjänst skulle några fler slippa gå arbetslösa. Det verkar så meningslöst att tvinga dem som studerar att avbryta sina utbildningar. Alla ungdomar som i denna lågkonjunktur har lyckats ordna sin tillvaro på ett bra sätt bör inte ryckas loss ur den.

Det andra förslaget gäller alla oss som har arbetat tio, tjugو eller trettio år. Jag skulle vilja att alla som arbetat länge, skulle ha rätt att i en lågkonjunktur få ta ett år ledigt, helt enkelt få ta ett års pension.

Anf. 43 TREDJE VICE TALMANNEN:

Den angivna taletiden är ganska ordentligt överskriden. Det finns möjlighet att återkomma i ett genmäle, eftersom ett sådant har begärts av Roland Lében.

Anf. 44 ROLAND LÉBEN (kds) replik:

Herr talman! Jag har inte sagt att Mona Sahlin latar sig. En debatt förutsätter dialog. Jag är införstådd med arbetsordningen och har tidigare inte anmärkt på frånvaro här i kammaren. Jag har tvärtom försvarat arbetsformen, och jag har många timmar suttit och lyssnat till debatten på rummet medan jag arbetat. Annars skulle inte riksdagsarbetet fungera.

Men det finns några saker jag vill ta upp. Om man i denna debatt uttryckligen säger att man skall specialbevaka den här frågan, då skall man delta i debatten. Jag anser det dessutom lämpligt att ledamöter som anmält sig till ett visst debattavsnitt i möjligaste mån deltar i debatten i just det blocket.

Prot. 1991/92:64
14 februari 1992

*Allmänpolitisk
debatt*

*Arbetsmarknad,
regionalpolitik
m.m.*

Om jag inte är helt felunderrättad är Mona Sahlin inbokad för partiets VU-sammanträde i dag. Det hade då kanske varit klädsamt om någon annan hade fört partiets talan i det inledande skedet av debatten, eftersom Mona Sahlin sedan inte kunde delta i debatten. Det kan väl inte vara fel att lyfta fram detta, eftersom människor skall respektera vårt arbete.

Anf. 45 LENA KLEVENÅS (s) replik:

Herr talman! Jag tycker vi är tillräckligt många från socialdemokraterna som deltar i debatten.

Jag skall passa på att avsluta mitt anförande. Det andra förslag jag vill föra fram gäller alla oss som har arbetat tio, tjugo, eller trettio år. Jag vill att alla som har arbetat länge skall ha rätt att i en lågkonjunktur få ta ett år ledigt, helt enkelt få ta ett års pension, ett sabbatsår mitt i livet, och sedan arbeta igen det efter den normala pensionsåldern, under ett år när det är högkonjunktur.

Varje människa skall ha rätt till ett arbete, men som vi nu har ordnat det för oss får vissa människor arbeta för mycket och andra kanske inte alls. Det är inte bra för någon. Skulle det inte vara fantastiskt, att efter att ha arbetat 20 år få ett år ledigt och så jobba 20 år till, i stället för att arbeta 40 år i ett sträck och kanske vara så trött vid pensionsåldern att inte orken finns kvar att göra det där man drömde om?

Renovering av bostäder, skolor och ålderdomshem, satsningar på järnvägar och annan kollektivtrafik, utbildning, skogskalkning, naturvård och nya idéer – det är vad jag vill att regeringen skall satsa på.

Anf. 46 TREDJE VICE TALMANNEN

Jag vill erinra om att detta var en replik.

Anf. 47 ROLAND LÉBEN (kds) replik:

Herr talman! Det är förvisso så att ett betydande antal socialdemokrater deltar i debatten, men de lyser ändå med sin frånvaro i kammaren under just detta debattblock. Det känns principiellt litet fel. När man anmält sig till ett debattavsnitt bör man i möjligaste mån vara närvarande och aktiv i debatten. Tack.

Anf. 48 GUNNAR THOLLANDER (s):

Herr talman! Jag skall i denna långa debatt om regionalpolitik ta några minuter i anspråk för att delge kammaren och förhoppningsvis arbetsmarknadsministern arbetsmarknadsläget i Uppsala län. Eftersom ministern inte är närvarande, är det bra att Elver Jonsson, som företräder rätt utskott, är närvarande och lyssnar till vad som sägs i debatten.

Jag känner väl till att Uppsala län statistiskt sett ligger bra till jämfört med många andra län, så vi skall inte på något vis tävla i att försöka vara värst. Men länet har en obalans som jag tycker är mycket viktig att belysa. Det har jag gjort många gånger förr, men det är precis lika aktuellt i dag. Det gäller den norra länsdelen, som vi dagligdags kallar för Norduppland. Det är tre kommuner: Östhammar, Älvkarleby och Tierp. De har ett mer bekymmersamt läge än vad länet i stort har. Här finns liggande varsel och hot om upp-

sågningar, rationaliseringar och minskning av antalet anställda i många både stora och små företag.

Jag skall inte trötta kammaren, men jag skall ta några exempel. Sandvik i Gimo, ett företag som gått mycket bra i många år, har nu varslat flera hundra anställda. Det skedde alldeles före jul. Vid Storas fabrik i Skutskär finns ett stort hot i samband med att planer presenterats om sammanslagning med Norrsundet. Man talar om minst 500 anställda mindre på de orterna – var det nu drabbar mest. Karlit i Karlholm arbetar i den tuffa boardbranschen och har under många år haft ett hot över sig, och det har man fortfarande. Det har lagts varsel och genomförts förtidspensioneringar vid Kloster Speedsteel i Söderfors.

Just i dagarna har det kommit bud om nedläggning av Skärplinge mejeri, och det vill jag säga några ord extra om. Vid länskontoret i Tierp har man i går och i dag suttit och filat på en text om att göra en uppvaktning till jordbruksministern om just denna nedläggning av mejeriet som man anser är felaktig.

Utöver dessa exempel har Rockwool i Gimo upphört med sin verksamhet, och därmed försvann 130 jobb. Det skedde vid senaste årsskiftet. Ett särskilt kapitel skulle kunna skrivas om Dannemora gruva. Det finns väl ingen här som inte känner till den. Det är en gruva där järnmalm brutits i många hundra år och som har försörjt så många järnbruk med malm. Den skall läggas ner om några dagar – så aktuellt är det här.

Jag vill påpeka att det dock finns intressenter som är beredda att driva gruvan vidare och kanske få avsättning för malmen. Bl.a. har man hört sig för i Östeuropa. För att det skall kunna bli av behövs ett antal statliga miljoner, vilket arbetsmarknadsministern mycket mycket väl känner till efter en uppvaktning hos honom nyligen. Jag tycker förstås att det vore väl använda pengar att satsa på detta, eftersom malm finns att hämta upp i Dannemora.

Det var några exempel, och det är egentligen en dyster rapport som jag presenterar. Frågan är: Vad gör vi, vad tycker vi att vi skall uträtta i ett sådant här läge?

Från länet har vi socialdemokratiska ledamöter bl.a. – jag säger *bl.a.* – motionerat om en utbyggnad av ostkustbanan. Det är en viktig satsning som ger många jobb, men framför allt ger den bättre kommunikationer, och alla här i kammaren vet hur viktigt det är både för arbetsmarknaden och i övrigt. Om vi får dubbelspår genom vårt län får vi faktiskt förutsättningar också för snabbtåg norrut, och det har vi naturligtvis ingenting emot, tvärtom.

Jag har också väckt en motion om översyn av regelverket för beredskapsarbeten. Den kan jag behandla i annat sammanhang, men jag vill i alla fall nämna den här. Jag har väckt motionen därför att jag har upplevt att många viktiga projekt, och därmed många arbetstillfällen, inte blir genomförda på grund av att reglerna är för stelbenta. Jag efterlyser i motionen större flexibilitet, vilket bl.a. skulle ge de s.k. enskilda huvudmännen chans att utföra viktiga projekt.

I årets budgetproposition skriver arbetsmarknadsministern under rubriken Hela Sverige skall leva – en rubrik som jag har hört citeras många gånger i dag – att det skall göras en uppräknings av de regionalpolitiska anslagen med

Prot. 1991/92:64
14 februari 1992

*Allmänpolitisk
debatt*

*Arbetsmarknad,
regionalpolitik
m.m.*

drygt 300 miljoner. Det är bra, och om pengarna används rätt är det ännu bättre.

I förra veckan besökte jag Tierps järnbruk, och där träffade jag företagsledning och fackliga representanter. Tierps järnbruk är ett gjuteri, och man tillverkar i huvudsak utrustning till gatubrunnar. I dessa tider har naturligtvis även detta företag nedgång i orderboken.

På gjuteriet anser man – och jag är av samma åsikt – att det nu är läge för att satsa litet statliga pengar på att genomföra en nödvändig upprustning av kommunernas VA-nät. Det skulle ge Tierps järnbruk, men även andra gjuterier, arbete. Framför allt skulle det ge arbete åt anläggningsjobbare, transportarbetare och andra. I det här besvärliga läget borde detta förslag passa in under rubriken Hela Sverige skall leva. Detta är inte något nödhjälpsarbete i vanlig ordning, utan det är något som verkligen behövs, och det är en klar miljöinsats. Jag kommer efter detta att lämna in en fråga om denna satsning till arbetsmarknadsministern.

Hittills har jag mest intresserat mig för Norduppland, men jag vill avsluta med att säga några ord om

Anf. 49 TREDJE VICE TALMANNEN:

Taletiden är tyvärr ute.

Anf. 50 ELVER JONSSON (fp) replik:

Herr talman! Gunnar Thollander tog i sitt balanserade inlägg upp obalanser, och den iakttagelse som han gör, nämligen att flera av våra län har en inomregional obalans, är helt riktig. Detta är så att säga inte något nytt. Problemet är att vi inte har något riktigt bra facit. Vi har det inte i Sverige, och något sådant finns heller inte någon annanstans i världen.

Gunnar Thollander talar också om nödvändigheten av att förbättra infrastrukturen, och det är helt riktigt att detta är nödvändigt. Man skulle kunna säga att två saker gäller i fråga om förbättringar av infrastrukturen. För det första måste infrastrukturen vara så genomtänkt att vi vill använda den länge, och då handlar det inte bara om decennier utan kanske om sekler. Det är därför viktigt att infrastrukturen är genomtänkt och klar. För det andra är det viktigt att vi har ett regelsystem som gör att vi mycket snabbt kan komma i gång med förbättringarna av infrastrukturen, när förberedelserna väl är klara. Detta försökte jag också påpeka tidigare i debatten. Det är viktigt att inte byråkrati och administration fördröjer åtgärderna i månader och i år, vilket tyvärr är vanligt.

Det stora problemet i detta sammanhang är ju den svaga konjunkturen, både den svenska och den internationella. Men vi har ju också de inhemska och hemmalagade problemen, och dem behöver vi göra en del åt, liksom, som jag nämnde, de byråkratiska reglerna. Vi behöver framöver en aktiv arbetsmarknadspolitik, och vi behöver stora satsningar på regionalpolitiken. På den punkten är hela arbetsmarknadsutskottet ense. Men kom ihåg: Detta är komplement. I botten måste vi ha en positiv näringspolitik och en sund samhällsekonomi, och på de två områdena saknas det i dag en del.

Anf. 51 GUNNAR THOLLANDER (s) replik:

Herr talman! Elver Jonsson och jag tycks ju vara överens om att det behövs en satsning på detta område, att det är nödvändigt att se över den obalans som finns, inte bara i Uppsala län utan givetvis i flera. Det är mycket viktigt.

När jag tvingades avsluta mitt inledningsanförande hade jag tänkt påpeka att man just nu när det gäller obalanser har större problem i Enköping än i Norduppland, även om det var vad jag talade om. Åtminstone tillfälligt är arbetslösheten i vårt län högst just i Enköping. Jag vill därför kommentera kommunikationsministerns besked i går om omprioriteringar inom kommunikationerna. Som vi ser det får det inte ske en försening av Mälarbaneprojektet. Jag vill faktiskt uppmana kommunikationsministern att i kontakten med berörda verk göra allt för att inte utbyggnaden av Mälarbanan skjuts på en osäker framtid. Det här är ett projekt man har jobbat med under en 10-årsperiod, och det skulle betyda väldigt mycket för människorna i Enköping och Håbo kommuner. Där har man ingen förståelse för att detta inte skulle bli av, utan vi vill att banan skall byggas i den takt som är beslutad.

Därmed, herr talman, har jag gått igenom länet, och jag hoppas att det här inlägget kan vara en hjälp och ett bidrag till att detta blir framfört till berörda.

Anf. 52 BO FINNKVIST (s):

Herr talman! Den djupa lågkonjunkturen gör att Värmland i likhet med andra regioner i landet drabbas av att företag läggs ned och personal friställs. Vi tvingas åter konstatera att Värmlands län, med sitt stora beroende av traditionell basindustri och med de i vissa delar dominerande underleverantörsföretagen inom bilindustriområdet, är särskilt sårbart i en sådan här situation.

Från maj 1991 till slutet av januari i år har arbetslösheten ökat med 3 000 personer till över 7 000 arbetslösa, och det finns endast 267 lediga platser. Dessutom finns en stor dold arbetslöshet. Årjäng har det största arbetslöshetstalet, 7,1 %. Därefter kommer Sunne med 5,3 %, Eda med 4,9 % och Hagfors med 4,7 %. Den sämsta arbetsmarknaden finns inom byggnads- och tillverkningsindustrin.

Bakom arbetslöshetssiffrorna döljer sig många problem för enskilda personer och familjer, och det skall vi ständigt ha i minnet när vi debatterar de här frågorna.

I måndags kväll deltog jag i ett stort fackeltåg i Hagfors mot nedläggningar inom järnverket och för ny sysselsättning. Deltagarna kom från alla politiska partier och olika organisationer. Det var också ett stort inslag av representanter för näringslivsorganisationerna. Vi ville visa att vi inte kan acceptera att Hagfors i höst kommer att uppnå en öppen arbetslöshet på 10 % om inte åtgärder snabbt sätts in. Därutöver finns ca 4 % av arbetskraften i olika arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Det är främst ungdomar och yngre familjer som drabbas av arbetslösheten, och de hamnar ibland i en förtvivlad situation.

Detta är situationen på en ort i Värmland, men problemen är liknande på flera andra ställen i länet. I den här situationen har vi i Hagfors, som just nu

Prot. 1991/92:64

14 februari 1992

*Allmänpolitisk
debatt*

*Arbetsmarknad,
regionalpolitik
m.m.*

har de dystraste framtidsutsikterna, valt att samarbeta för att klara jobben. Även om läget just nu i en djup lågkonjunktur är mycket dystert finns säkert goda möjligheter för framtiden. Men vi måste få draghjälp, och det gäller hela länet.

Lågkonjunkturen slår hårt, som jag förut nämnde, men det finns också nya politiska inslag som förvärrar situationen. Samtidigt som vi upplever arbetslöshetstal som börjar närma sig för vanliga medborgare ofattbara nivåer, genomför den borgerliga regeringen ett s.k. systemskifte i den ekonomiska politiken. Det innebär en kraftig åtstramning för vanliga människor. Lågkonjunkturen innebär i sig en sämre ekonomi för många. Därutöver sänker regeringen nu skatten för de välbeställda och ökar pålagorna för den breda allmänheten. Detta innebär osäkerhet i familjeekonomin och återhållsamhet på alla områden. Följden blir att man handlar mindre, utnyttjar färre tjänster och bygger mindre.

En rättvisare ekonomisk politik skulle skapa många fler fasta jobb. Det är en politik i enlighet med de förslag socialdemokraterna framlagt. Vi socialdemokrater har många förslag i våra motioner om åtgärder som skulle innebära högre sysselsättning i Värmland på både kort och lång sikt. Det gäller investeringar i vägar, järnvägar och utbildning m.m. Det är samhällsekonomiskt mycket lönsamma projekt. Exempelvis skulle väg- och järnvägsförbindelser till bruksorterna i Klarälvsdalen innebära bättre överlevnadsmöjligheter för viktiga exportindustrier. För exportinkomster på 3 miljarder per år går det att satsa mycket pengar och ändå räkna fram lönsamhet. Detsamma gäller väg 61, om man nu skall nämna ett par mycket lönsamma investeringsprojekt.

Det var en besvikelse att vi inte fick några besked av kommunikationsministern i går, trots att man från regeringen gett oss anledning att förvänta sådana. Det blir nu ytterligare fördröjning och osäkerhet i dessa frågor.

Vi kräver också att Storfors och Kristinehamn placeras i stödområde två och att Hagfors flyttas till stödområde ett.

Till mina borgerliga kolleger från Värmland vill jag avslutningsvis ställa frågan: Är ni beredda att göra gemensam sak med socialdemokraterna och kräva extra insatser för de nämnda åtgärderna och investeringar i länet när förslaget kommer upp till behandling?

Till slut vill jag till Roland Lében avslutningsvis kommentera uttalandet om utförsäljningen av de statliga företagen. Vi socialdemokrater är också med i näringsutskottet. Vi har inte sagt nej, nej, nej till all utförsäljning. Vi har sagt nej till ett generellt bemyndigande till regeringen om att sälja ut allt.

Anf. 53 ROLAND LÉBEN (kds) replik:

Herr talman! Jag har inte påstått att ni säger nej till all utförsäljning. Men att ni sagt en lång rad nej på en rad punkter i näringsutskottet är obestridligt.

Det krävs en viss konsekvens och fasthet för att genomföra denna politik och strukturförändring. Det krävs en viss konsekvens och ett politiskt kurrage för att justera i statens balansräkning, för att frigöra resurser för de nödvändiga satsningar som ger jobb både på kort sikt och på lång sikt genom den stora betydelse som infrastrukturen har.

Anf. 54 BO FINNKVIST (s) replik:

Herr talman! Detta är ingen näringspolitisk debatt, den kommer senare här i kammaren, men jag vill bara konstatera att Roland Lében ger platt intet för det jag sade, utan man har andra vägar att lösa finansiering, exempelvis i infrastrukturinvesteringar.

Som jag nämnde i mitt anförande vill vi inte företa dessa stora skattesänkningar för dem som redan förut är mycket förmögna i det här landet. Där finns det mycket pengar att hämta, mer än i de statliga företagen.

Anf. 55 ROLAND LÉBEN (kds) replik:

Herr talman! Att gå de vägar som kallas andra vägar är i själva verket att styra tillbaka in på den tredje vägen, som det hette. Vi har redan kommit underfund med att det var en återvändsgränd. Jag ger inte så mycket för den politiken.

Anf. 56 GÖTHE KNUTSON (m):

Herr talman! Jag vill gärna ge ett bidrag till den historiska parlamentariska forskningen och till protokollet fästa följande iakttagelser: vi är nu tio ledamöter i kammaren samt en talman och tre tjänstemän. Det finns dock ingenting klandervärt att säga om detta. Det är remissdebatt, där alla har möjlighet att medverka, och i dag är det fredag. För att föra över detta till arbetsmarknadsområdet kan vi konstatera att fredagen i Sverige numera har intagit den plats lördagen hade tidigare.

Låt mig sedan säga, att när vi hör dessa engagerade inlägg ifrån socialdemokratiska talare, så finner vi en våldsam vidräkning med den politik som socialdemokratiska regeringar har fört i nära tio år. Som en och annan borgerlig talare framhållit är ju arbetslösheten ingalunda något som skapats sedan vi hade regeringsskifte i fjol höstas. Det har ju bara gått några månader. Men kriserna proklamerades faktiskt av den tidigare socialdemokratiska regeringen. Det är nu drygt två år sedan vi fick veta att det var kris i Sverige. Den regering som utfärdade denna proklamation avgick t.o.m. Att sedan statsminister Carlsson efterträddes av statsminister Carlsson var möjligen ett spel för galleriet. Men det var alltså ett faktiskt erkännande, dokumenterat till alla delar, att det var de socialdemokratiska regeringarna som åstadkom denna situation.

Nu är det crescendo av arbetslöshet. Detta måste vi kunna bemästra. Det finns då en självklar möjlighet med en ny politik. Skulle vi använda den politik som socialdemokraterna har fört, bl.a. på arbetsmarknadens område, så skulle förmodligen situationen bli ännu värre. Den skulle i alla fall inte kunna bli bättre, eftersom det är den politiken som har åstadkommit fördärvet.

En socialdemokratisk företrädare talade för en liten stund sedan om undermåliga skollokaler. Det fick vi höra också i går och i förrgår. Men vem har åstadkommit denna undermålighet om inte den slappa politiken på det området – den kommunala skolplaneringen tillsammans med den då förda regeringspolitiken? Det är därför en del skollokaler i så många kommuner är dåliga.

Den regering vi nu har lyckan att ha har ett enormt arbete framför sig. Jag

Prot. 1991/92:64
14 februari 1992

*Allmänpolitisk
debatt*

*Arbetsmarknad,
regionalpolitik
m.m.*

skall nu bara peka på den situation som föreligger i Värmland. Med det knappa tidsmått som föreligger blir det rätt rapsodiskt.

Vi har i länet en arbetslöshet som gör att länet placerar sig som nr 6 från botten i den liga som det inte är särskilt förtjänstfullt att tillhöra. Den här negativa trenden kan naturligtvis brytas, och den måste brytas, och det med den nya vägens politik. Men vi behöver just nu i Värmland riksdagens och regeringens hjälp för att åstadkomma det omvandlingstryck som kan åstadkomma en förändring i det korta perspektivet. I det längre perspektivet är jag övertygad om att den nya regeringspolitiken kommer att ge möjligheter till en mycket god expansion.

Värmland har utomordenligt goda förutsättningar för småföretagsamhet och även för stora industrier att vidareutvecklas. Det finns många kvaliteter i Värmland; det är ett vackert landskap, och det är ett län som vi tror mycket på. Vi vill göra denna goda provins till pärlan bland Europas provinser.

Emellertid är situationen i Karlstad just nu speciellt besvärlig, och det beror på den minskning av antalet anställda inom försvaret och försvarsindustrin som har skett under senare tid och som kommer att fortsätta framöver. Jag vill då bara peka på att Värmlands regemente kommer att flytta till Kristinehamn och att antalet anställda vid Zakrisdalsverken minskar till ca 300, efter att ha varit 1 100.

Det finns betydligt mer att säga om detta, herr talman, och jag ber att få hänvisa till en utomordentlig motion i detta ärende.

Anf. 57 BO FINNKVIST (s) replik:

Herr talman! Vad jag kan förstå, är Göthe Knutson och jag överens om att Värmland i det här läget behöver hjälp. Jag utgår då från att vi också är överens om att vi gemensamt skall kämpa för att Värmland skall få de infrastrukturinvesteringar som jag nämnde i mitt inlägg.

Det är knappast möjligt att ta den sväng som Göthe Knutson tog, och säga att det är den socialdemokratiska regeringen i Sverige som är orsaken till den lågkonjunktur som vi upplever i dag. Tyvärr är den inte begränsad till Sverige, utan den är internationell. Däremot kan man ha synpunkter på de åtgärder som den nuvarande regeringen vidtar, som innebär att det blir en onödigt hög arbetslöshet. Man gör åtstramningar i den här situationen, och det har vi aldrig varit vana vid i detta land, utan man har t.o.m. spätt på för att öka aktiviteterna. Det här drabbar speciellt småföretagen och deras anställda, vilket jag har fått mig till livs när jag har pratat med dem.

Anf. 58 GÖTHE KNUTSON (m) replik:

Herr talman! Gemensamma ansträngningar på den nya regeringspolitikens grund ställer jag självfallet upp för, och det gör säkert också borgerliga ledamöter här i kammaren.

Sedan skall jag ta upp den socialdemokratiska skuldbördan. Jag vill erinra om att vi, när socialdemokraterna och regeringen Carlsson för drygt två år sedan proklamerade krisen i Sverige, som ledde till en regeringskris, var omgivna av länder med högkonjunktur. Sverige gjorde ett eget "race" utför. Det var en himmelsvid skillnad i utveckling i olika länder. Medan andra länder,

framför allt inom OECD, fortsatte att utvecklas gick vi kräftgång. Sedan har konjunkturen dämpats även i andra länder.

Detta har beskrivits mycket vältagigare och utförligare av den förre socialdemokratiska finansministern Kjell-Olof Feldt. Han talade om nödvändigheten av det stålbad som vi nu befinner oss i. Det går aldrig för socialdemokraterna att komma ifrån denna skuld. Det var en felaktig politik, och den måste brytas. Med en ny politik, som är den enda rätta vägen, skall vi lyckas. Ansträngningar för att bl.a. ge ett omvandlingstryck i Värmland skall vi, socialdemokrater och företrädare för andra partier, naturligtvis kunna göra med gemensamma ansträngningar.

Prot. 1991/92:64
14 februari 1992

*Allmänpolitisk
debatt*

*Arbetsmarknad,
regionalpolitik
m.m.*

Anf. 59 BO FINNKVIST (s) replik:

Herr talman! Ja, vi hade en besvärlig ekonomisk situation för två år sedan – det är ingen som förnekar det – men vi tog också ansvaret för den, trots att vi inte hade en egen majoritet i riksdagen utan hade en minoritetsregering. Det var obalans i ekonomin, men att därutöver säga att socialdemokraterna proklamerade krisen måste väl vara fel uttryck, därför att den var inte påhittad. Inflationen var för hög. Sedan har vi satt in åtgärder, delvis med hjälp av folkpartiet, som har fått mycket bra följder. Vi har fått ned inflationsnivån till en acceptabel nivå – den är t.o.m. fortfarande på väg nedåt.

Även om Göthe Knutson vill diskutera läget för två år sedan, då det på arbetsmarknadsfronten var mycket bättre och det var svårt att diskutera dessa frågor, är det väl mer intressant att diskutera den situation som i dag har uppstått. Då gäller det jag har sagt i mitt anförande, dvs. att lågkonjunkturen och den höga arbetslösheten tyvärr förstärks av en del åtgärder som den borgerliga regeringen har vidtagit.

Anf. 60 GÖTHE KNOTSON (m) replik:

Herr talman! Jag uppskattar Bo Finnkvists sansade ton i debatten, och jag hoppas att jag inte bryter av för mycket mot den.

Faktum kvarstår att den politik som socialdemokraterna tidigare förde åstadkom en hemmagjord kris, vilket bl.a. Kjell-Olof Feldt har verifierat. I dagens läge, två år efter krisproklamationen, vill socialdemokraterna föra precis samma politik. Jag är övertygad om att Bo Finnkvist förstår att det vore fel, men som den lojale företrädare han är för ett parti som han själv aktar vill han naturligtvis inte bryta, åtminstone inte i en offentlig debatt, med den linje som hans partiledning envisas med att hålla. Då blir det så här konstigt.

Jag är övertygad om att Bo Finnkvist har satt sig in i den problematik som föreligger, bl.a. i Värmland, och att han förstår att det är endast med en nysatsning på företagsamhet och slopande av skatter på arbetande kapital, förmögenhetsbeskattning, skatter och regleringar i företagsamheten som vi kan åstadkomma den renässans som är den enda metoden att få det lyft i bl.a. Värmlands län som är nödvändigt. Här kan regering och riksdag medverka till att de fyra kommunerna i östra Värmland – Kristinehamn, Storfors, Degersfors och Karlskoga – nu placeras i regionalpolitikens stödområde nr 2, där de nu finns tillfälligt. På det viset kan de få den starthjälp som behövs under den närmaste tiden, för att vi sedan skall kunna åstadkomma den goda

framtid som den borgerliga regeringspolitiken alldeles säkert kommer att innebära.

Tredje vice talmannen anmälde att Bo Finnkvist anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 61 ISA HALVARSSON (fp):

Herr talman! Inom folkpartiet liberalerna ställer vi upp bakom parollen Hela Sverige skall leva. Vi vill att regionalpolitiken skall öka den enskildes möjlighet att fritt kunna välja arbete och bostadsort. Vi vill att det skall finnas en likvärdig ekonomisk, social och kulturell standard över hela landet. Vi vill också decentralisera besluten inom regionalpolitiken till regional nivå samtidigt som de regionalpolitiska stödformerna förenklas och schabloniseras.

Det är därför glädjande att den nya borgerliga regeringen i budgeten tar till satsningar på regionalpolitiken. Anslagen för regional utveckling höjs liksom länsanslagen. Dessutom aviseras en utökning av systemet med nedsättningar av socialavgifterna i stödområdet. Totalt höjs anslagen till regionalpolitiska insatser med 300 milj.kr., eller 13 %. Detta om något visar på de borgerliga partiernas intention på regionalpolitikens område.

Regionalpolitik är också att se till att det över hela landet finns ett väl utbyggt kommunikationsnät och ett gott kulturutbud och att den sociala välfärden är väl utbyggd i alla hörn av landet. Ett område som är extra viktigt att bevaka inom regionalpolitiken är jämställdheten. Det får inte bli så att kvinnor i stor utsträckning tvingas flytta från sin hemby därför att de inte får något jobb där. Det är extra viktigt att nya småföretag inom t.ex. serviceyrken kan skapas, eftersom dessa av tradition är dominerade av kvinnor.

Nyss hade ett stort antal kvinnor en konferens här i huset för att stödja och stimulera landsbygdskvinnornas lokala utvecklingsarbete. Man påpekar t.ex. att konventionellt utbildade och konventionellt inriktade rådgivare tycks ha svårt att uppfatta kvinnliga signaler eller att respektera kvinnlig verksamhet. Hur skall man annars tolka det faktum att endast 3 % av projektstödet går till kvinnor? Det behövs flera kvinnliga handläggare på myndigheterna, påpekade kvinnorna vid en uppvaktning.

Herr talman! För att utvecklingen i Värmland skall kunna vridas åt rätt håll krävs en väl fungerande infrastruktur i form av t.ex. kommunikationer, utbildning och olika typer av service. Det är inte minst viktigt att arbeta för ett transportsystem som ger möjlighet för näringslivet att utvecklas och som kan bidra till en breddad arbetsmarknad och bättre utbildningsmöjligheter. En av de viktigaste åtgärderna på kommunikationsområdet är förbättrade järnvägsförbindelser.

Ett förverkligande av Svealandsbanan med förlängning till Karlstad skulle t.ex. ha avgörande betydelse för utvecklingen av flera viktiga samhällsfunktioner i Värmland. Ökade möjligheter till arbetspendling främst i stråket Örebro-Karlstad över Karlskoga-Kristinehamn skulle få de lokala arbetsmarknaderna att samverka på ett helt annat sätt än i dag.

Karlskoga, Degerfors, Storfors och Kristinehamns kommuner utgör en gemensam arbetsmarknadsregion i östra Värmland. Dessa kommuner är ge-

nom regeringsbeslut inplacerade i ett tillfälligt stödområde t.o.m. sista juni i år. Den här regionen har drabbats synnerligen hårt av strukturomvandlingen och den svaga arbetsmarknaden. Det bekräftas också av befolkningsutvecklingen. Regionen har under de senaste tio åren minskat sin befolkning med närmare 5 000 personer.

I regionen är av tradition verkstadsindustrin överrepresenterad. Försvarsmateriel- och annan tillverkningsindustri dominerar den privata arbetsmarknaden. Kommunerna arbetar därför målmedvetet på att komplettera arbetsmarknaden med etablering av företag i framtidsinriktade branscher, främst den privata tjänstesektorn. I det sammanhanget upplever kommunerna det som nödvändigt att det finns regionalpolitiskt stöd tillgängligt.

För tjänsteföretagen spelar regionalpolitiskt stöd i form av sysselsättningsbidrag en väsentligt större roll än investeringsbidrag. För dessa kommuner i östra Värmland är det nödvändigt med en inplacering i ordinarie stödområde nr 2 för att kommunerna skall lyckas i sitt långsiktiga arbete med förnyelse av arbetsmarknaden.

Hagfors kommun har just nu också en synnerligen besvärlig situation som kräver uppmärksamhet av regering och riksdag. Jag har i en motion föreslagit en lokalisering av det rikstäckande handels- och föreningsregistret till Hagfors. Det är viktigt att ta regionalpolitisk hänsyn vid lokalisering av nya verksamheter. Jag är djupt besviken och kritisk till förslaget att folkhälsoinstitutet inte skall lokaliseras till Värmland. Man måste börja ta detta på allvar så att omlokaliseringar och nylokaliseringar sker ute i landet.

Anf. 62 HANS KARLSSON (s):

Herr talman! Arbete och sysselsättning är nu de i särklass viktigaste politiska frågorna i Sverige. Det är en självklarhet med tanke på vilka konsekvenser det medför att ställas utanför arbetslivet och utanför en meningsfull sysselsättning.

Konsekvenserna av arbetslösheten är förödande vem de än drabbas. Men särskilt allvarligt är det när ungdomar drabbas. Det finns undersökningar såväl i Sverige som utomlands, som visar vilka stora sociala risker arbetslöshet innebär. I dag befolkas våra behandlingshem och fängelser faktiskt i stor utsträckning av ungdomar som ställdes utanför arbetsmarknaden i den förra lågkonjunkturen.

Många orter och områden är hårt drabbade av arbetslöshet. Arbetslösheten är ytterligt besvärlig i hela landet. Men det finns regioner som är särskilt hårt drabbade och där dessutom lågkonjunkturen förvärras av pågående strukturförändringar.

Ett sådant område är Örebro län. Detta län har bland de högsta arbetslöshetstalen i landet. I januari månad ökade arbetslösheten till 4,4 % – att jämföra med rikets 3,7 %.

Särskilt utsatta är de norra och västra delarna av länet.

Ljusnarsberg i norr har ett av de högsta arbetslöshetstalen i hela landet, för närvarande 7,9 %. I Hällefors ökar arbetslösheten dramatiskt när varslen löses ut.

I väster har vi Karlskoga och Degerfors med sitt ensidiga näringsliv och starka beroende av försvarsindustrin och järnverket. Laxå och Askersund är

Prot. 1991/92:64
14 februari 1992

*Allmänpolitisk
debatt*

*Arbetsmarknad,
regionalpolitik
m.m.*

också orter som är starkt beroende av några få företag. Där läggs bl.a. PLM:s glasbruk ner, vilket i ett slag fördubblar arbetslösheten i Askersunds kommun.

Om vi tittar på ungdomsarbetslösheten, växer ett rent skräckscenario fram. Var femte, sjätte ungdom är utan arbete, och i Ljusnarsbergs kommun var tredje.

Det sägs ibland att vi skall akta oss för att tala i termer av katastrof, eftersom vi ändå har det ganska bra i Sverige. Jag håller med om att vi skall spara på de starka orden tills de verkligen behövs. Men för de ungdomar som nu står utanför arbetsmarknaden och som har stått där ett antal månader är det en katastrof.

Det finns just nu ingen viktigare fråga än sysselsättningen. Det krävs krafttag. Det krävs omedelbara insatser för att ge arbete eller utbildning till människor som står utanför arbetsmarknaden. Men det krävs också att ekonomin stimuleras så att hjulen börjar rulla så sakta igen.

Samtidigt bör kraftfulla arbetsmarknadspolitiska åtgärder sättas in. Man skall sätta in utbildning där så är möjligt och önskvärt och beredskapsarbete där det ger bäst effekt.

Länsarbetsnämnderna bör få större utrymme för lokala aktiviteter, och arbetsmarknadsmedlen bör få användas mer flexibelt. Det finns en mängd arbetsuppgifter som inte har utförts under högkonjunkturen av olika skäl. Nu kan dessa jobb utföras av människor som inte vill något hellre än att arbeta. De kan utföras till väsentligt lägre kostnader än om vi väntar tills högkonjunkturen infinner sig.

En tidigareläggning av de vägprojekt som är planerade att utföras längre fram under 90-talet skulle vara ett verksamt medel att lindra arbetslösheten i Örebro län. Planeringen är långt framskriden för dessa vägutbyggnader, och de kan sättas i gång redan i år. Vad som behövs är klartecken och pengar från regeringen.

Länets mera långsiktiga problem kräver en genomtänkt strukturell politik som angriper de grundläggande orsakerna till den del av arbetslösheten som är att hänföra till struktumvandlingen.

Det behövs åtgärder för förnyelse av näringslivet i regionen. En sådan förnyelse sker inte utan att en gynnsam miljö skapas för näringslivsutveckling.

De viktigaste insatserna i en sådan politik är att skapa och stimulera kompetensuppbyggnad genom en förstärkning av utbildningsväsendet, förbättring av kommunikationerna, ökade infrastrukturinvesteringar samt utveckling och förstärkning av de regionalpolitiska medlen.

Örebro län, som befolkningsmässigt är Sveriges mittpunkt där järnvägar och vägar korsar varandra, skulle kunna utvecklas till ett betydelsefullt transportcentrum för hela landet genom en satsning på utbyggnad av de Europa- och riksvägar som går genom länet.

Utbyggnad av tågtrafiken på Mälarbanan och snabbtågsförbindelse för persontrafik och terminal för godstransport på järnväg skulle kunna bidra till en för länet positiv framtidsutveckling.

Därutöver krävs insatser i norr och väster av länet, det s.k. halvmånebältet, dels i form av inplacering i mera fasta och lämpliga stödområden, dels

också särskilt riktade satsningar med anledning av effekterna av minskningen av produktionen i försvarsindustrin.

Det finns också skäl att särskilt peka på samhällets ansvar för de orter som under lång tid svarat för tillverkning och underhåll av försvarsmateriel, orter som till mycket stor del byggt hela samhällsservicen och befolkningsprognoserna på försvarsbeställningar.

Herr talman! Sammanfattningsvis: Det behöver omedelbart tas fram extra resurser för traditionella arbetsmarknadsåtgärder. Länsarbetsnämnden bör bli mera flexibel när det gäller användandet av pengar, länets strategiska läge i transporthänsen måste tas till vara, vägbyggen bör tidigareläggas, stödområdesplaceringen ses över och stöd och hjälp ges till orter, som har nödgats binda upp sig alltför mycket till försvarsindustrin.

Anf. 63 STINA ELIASSON (c):

Herr talman! Större delen av Sveriges yta utgörs av Norrland, som är en mycket produktiv del av vårt land. Skogen, malmen och vattenkraften är de bästa exemplen på vad Norrland bidrar med till det gemensamma hushållet och välfärden i vårt land.

Norrlandsförbundet har beräknat att nettoexportvärdet per invånare i Norrlandslänet ligger 13 100–26 500 kr. över riksgenomsnittet. Då är ändå inte "exporten" av ung, välutbildad arbetskraft inräknad och inte heller det nettosparande som överförs söderut.

Trots allt vad Norrland således betyder för hela vårt lands ekonomi får vi norrlänningar då och då ta del av ett synsätt som speglar total okunnighet om och direkt ointresse för våra bygder.

Det är t.ex. inte länge sedan produktivitsdelegationens delrapport "Infrastruktur och produktivitet" visade upp härresande slutsatser, som gick ut på att all industri bör ligga där taxeringsvärdena är högst och motorvägarna strålar samman. Det är inte i Norrland och inte alls i Norrlands inland. De rapportörerna har nog inte hört talas om att svensk industri redan på 50-talet började söka sig ut till mindre orter i landet för att få lägre kostnader och stabilare arbetskraft.

Överdirektören vid NUTEK har sagt rent ut: "Det är inte önskvärt att skapa många nya arbetstillfällen i genuin glesbygd", men han kommer ändå ihåg att "i vissa av våra glesbygder finns naturresurser som måste utvinna för vårt välstånd skull". Med detta menas väl att de människor som arbetar med utvinningen av skogen, malmen och vattenkraften ändå kanske bör få en liten nådegåva. Vi vill inte ha några nådegåvor. Vi vill ha betalt för det vi säljer. Så enkelt är det.

Vi har från centern år efter år krävt att något litet av de vinster som vattenkraftsföretagen gör genom att producera elkraft skall återföras till de kommuner där elkraften produceras. Vi betalar mer för elförbrukningen än vad folk gör söderut.

För min hemkommun, Ragunda i Jämtlands län, skulle det här betyda mycket. Genom kommunen flyter Indalsälven. Kommunen är tio mil lång. För varje mil finns det ett kraftverk. Vi har alltså nio kraftverk inom vår kommun och bidrar således väldigt mycket till folkhushållet. Fick vi ett öre per producerad kilowattimme elkraft, skulle det ge vår lilla fattiga kommun

Prot. 1991/92:64
14 februari 1992

*Allmänpolitisk
debatt*

*Arbetsmarknad,
regionalpolitik
m.m.*

50,71 milj.kr., detta enligt statistik från 1990. För hela Jämtlands län skulle det betyda en återbäring på 141,49 milj.kr. Vad ett sådant rättvisesystem skulle betyda för alla vattenkraftsproducerande kommuner är lätt att inse. Vi behöver dessa medel för regional utveckling i Norrland, och vi behöver dem alldeles särskilt just nu. Grannkommuner i Norge har en helt annan situation när det gäller samma sak. Det beror på att man där genom beskattning av vattenkraften tillför vattenkraftskommunerna stora belopp.

Den regionalpolitiska utredningen föreslog i sitt betänkande, SOU 1989:55, att ett öre per producerad kilowattimme skulle återföras till de regioner där elkraften produceras. Tyvärr blev det tvärstopp hos den socialdemokratiska regeringen, som ansåg att frågan måste utredas ytterligare. Därför tillkom utredningen "Beskattning av kraftföretag", SOU 1991:8. Den utredningen anger att det när det gäller återföring av vattenkraftens vinster till de regioner där elkraften produceras inte finns några *tekniska* hinder. Därför har det bara berott på den politiska viljan, och jag kan försäkra att vi från centrerna och från de vattenkraftsproducerande regionernas sida kommer att fortsätta vår kamp för att en rimlig del av vattenkraftens avkastning skall stanna kvar i de bygder där kraften produceras.

Herr talman! Det måste bli slut på att bara ta för sig av Norrlands människor och naturvärden och inte betala för sig. Det liknar kolonialpolitik och rena rofferiet! Nu väntar vi, herr talman, på ett regeringsförslag i denna rättvisefråga.

Anf. 64 BIRGER ANDERSSON (c):

Herr talman! Huvudämnet för dagen är arbetsmarknad och regionalpolitik. Det är det ämnesområde som har dragit till sig de i särklass flesta talarna under den allmänpolitiska debatten.

Jag kommer i mitt anförande att ta upp problemen i Västmanlands län, dels det aktuella arbetsmarknadsläget och vad som behöver göras på kort sikt, dels nödvändiga åtgärder för att mera långsiktigt utveckla länet.

Västmanlands län är fortfarande ett av Sveriges mest industrialiserade län. Eftersom den rådande lågkonjunkturen slår hårt mot industrin, drabbas Västmanland utomordentligt hårt av lågkonjunkturen. Varslen har varit många och omfattande. Ytterligare varsel och uppsägningar väntar. Länsarbetsnämnden och arbetsförmedlingarna gör stora insatser för att undvika varsel och uppsägningar genom att gå in med företagsutbildning. Det är en mycket angelägen åtgärd att i nuvarande arbetsmarknadsläge utnyttja möjligheten att höja kompetensen i företagen.

Arbetslösheten fortsätter att öka i länet. Särskilt ungdomar i åldersgruppen 20–25 år har drabbats mycket hårt av arbetslösheten. De svarar för mer än 25 % av det totala antalet arbetslösa i länet. Det är därför glädjande att konstatera att arbetsmarknadsministern tar krafttag för att förbättra ungdomarnas situation. De förslag som arbetsmarknadsminister Börje Hörnlund tidigare i dag har presenterat kommer att avsevärt förbättra situationen för ungdomarna.

Västmanlands län har särskilt stora bekymmer med byggsektorn. Arbetslösheten bland byggnadsarbetarna överstiger 25 %. Situationen är mycket allvarlig. Även om vi är medvetna om att länets byggsektor har haft en för

stor kostym under de senaste åren, kan vi inte på något sätt acceptera den kraftiga neddragning och utslagning som nu sker i länet.

Vilka åtgärder kan då sättas in för att förbättra situationen? För våra arbetslösa ungdomar förväntar vi oss att de åtgärder som arbetsmarknadsminister Börje Hörnlund har föreslagit kommer att ge goda resultat.

När det gäller byggsysselsättningen är det angeläget att olika anläggnings- och byggprojekt snabbt sätts i verket. Mälarbanan är det stora projektet, men det tycks dröja innan det arbetet kommer att ge någon nämnvärd sysselsättningseffekt. Därför är det nödvändigt att starta projekt som snabbt kan ge en god sysselsättningseffekt. Det finns många angelägna vägprojekt som snabbt kan sättas i gång.

När det gäller den egentliga byggsektorn finns det i Västerås ett stort byggprojekt som kan ge många byggnadsarbetare sysselsättning. Jag tänker på de nya och ändamålsenliga lokaler till högskolan som ett byggkonsortium med bl.a. Västerås kommun och ABB som intressenter vill bygga. Beskedet från regeringen har dröjt, men i går kom regeringens klartecken, och det är glädjande. Nu kan man sätta i gång bygget.

Dessutom måste stat, landsting och kommuner tidigarelägga olika byggprojekt för att inte byggsysselsättningen skall minska våldsamt. En successiv nedtrappning av byggsektorn är nödvändig; kostymen är för stor, som jag sade tidigare, men nedtrappningen får inte ske på det drastiska sätt som nu tycks bli fallet i Västmanlands län.

Jag har gett några exempel på åtgärder som snabbt kan komma i gång och som lindrar verkningarna av den besvärliga sysselsättningssituationen i länet.

Herr talman! Jag vill också något beröra länets långsiktiga utveckling. Det arbetas intensivt på alla nivåer för en positiv utveckling av länet. Jag ser goda möjligheter att komma till rätta med länets problem och vända den negativa utvecklingen. Men det är nödvändigt med insatser från regering och riksdag.

För Västmanlands del måste den högre utbildningen både breddas och fördjupas. Ett ökat antal högre utbildningar måste förläggas till länet, och fördjupningen skall ske i första hand inom den tekniska sektorn. Länet är ju starkt industrialiserat med många högteknologiska industrier med ABB i spetsen.

Jag vill också understryka betydelsen av goda kommunikationer. Nästa stora projekt är byggandet av Mälarbanan.

Det är också nödvändigt för en region att ha ett väl fungerande vägnät. De senaste årens väganslag till Västmanlands län har ej medgivit att angelägna projekt har kunnat genomföras i den takt som har varit nödvändig för regionens utveckling. Nu syns en ljusning. Den nya regeringen har insett betydelsen av att göra infrastrukturinvesteringar.

Ytterligare en sak som är betydelsefull för länet och som jag här vill beröra är att Västmanlands län inte har fått del av någon av de statliga utlokaliseringar som har genomförts under 1970- och 1980-talen. Länet har inte ens fått kompensation för de nedläggningar av eller neddragningar i statliga verksamheter som har drabbat länet. Västmanland måste under 1990-talet dels få del av aktuell lokalisering av nya statliga verksamheter, dels få del av aktuell omlokalisering av statlig verksamhet.

Prot. 1991/92:64
14 februari 1992

*Allmänpolitisk
debatt*

*Arbetsmarknad,
regionalpolitik
m.m.*

Herr talman! Satsningar på högskolan, satsningar på kommunikationer och satsningar på tjänstesektorn, både den privata och den statliga, kan ge Västmanlands län en långsiktigt positiv utveckling.

Anf. 65 HANS STENBERG (s):

Herr talman! Vid det senaste månadsskiftet var arbetslösheten i Västernorrland 4,7 %. Arbetslösheten ligger således på en helt oacceptabel nivå och ökar dessutom på ett mycket oroande sätt. Den djupa lågkonjunkturen, regeringens privatiseringsiver och de återkommande indragningarna av statlig verksamhet i länet skapar stor oro för att ytterligare arbetstillfällen skall försvinna.

Mot bakgrund av det mycket svåra arbetsmarknadsläget i Västernorrland är det nödvändigt att åtgärder snabbt vidtas för att arbetslösheten skall pressas tillbaka. Den största effekten på både kort och lång sikt fås genom satsningar på en utbyggnad av infrastrukturen, satsningar på utbyggnad av vägar och järnvägar.

Det finns en lång rad samhällsekonomiskt mycket lönsamma projekt i Västernorrland som kan tidigareläggas i den nu rådande lågkonjunkturen. Jag hoppas därför innerligt att det snabbt blir praktiska resultat av regeringens vackra tal om stora satsningar på tidigareläggning av infrastrukturinvesteringar. Hitintills har de omtalade tidigareläggningarna mest resulterat i förseningar.

Herr talman! Inom infrastrukturområdet finns det som sagt en lång rad projekt i Västernorrland som är väl värda att tidigarelägga. Jag nöjer mig här med att nämna de största projekten.

När det gäller upprustningen av Europavägarna finns det fyra stora projekt, nämligen en bro över Ångermanälven vid Veda, den s.k. Höga kustenbron, E4-syd-projektet i Sundsvall inkl. en bro över Sundsvallsfjärden, Åsbergstunneln i Örnsköldsvik och E75:an, västra infarten till Sundsvall.

Förutom de här uppräknade stora projekten finns det en lång rad angelägna mindre vägprojekt som kan tidigareläggas i länets kommuner. Enligt vägverket skulle man med ett tillskott på 100 miljoner med mycket kort varsel kunna starta vägobjekt i Västernorrland för sammanlagt 321 miljoner.

På flygets område finns det behov av att bygga en ny hangar på Midlanda för fyra nya flygplan.

På järnvägsområdet finns det behov av stora satsningar som skulle ge utomordentligt stora vinster både regionalpolitiskt och miljöpolitiskt. Det gäller en utbyggnad av snabbtåg Stockholm-Sundsvall/Härnösand och en upprustning av Ådalsbanan. Vi anser också att det är hög tid att inleda projekteringen av Bothniabanan.

Vid sidan av dessa angelägna infrastruktursatsningar finns det en stor mängd andra investeringsobjekt i länet. Vi socialdemokrater har i samarbete med länets kommuner och länsarbetsnämnden tagit fram en förteckning över objekt som kan startas med mycket kort varsel. Det rör sig bl.a. om ROT-projekt för skolor och äldreboende. Om byggstarten av dessa skulle kunna tidigareläggas skulle det innebära stora positiva effekter för länets sysselsättning på både kort och lång sikt. Enligt en redovisning från länets

kommuner finns det angelägna projekt för sammanlagt 1,3 miljarder. Det är alltså inte brist på uppslag till vad som kan göras.

Herr talman! Jag har hittills talat mest om åtgärder som snabbt ger resultat. Jag skall nu säga några ord om den långsiktigt kanske viktigaste frågan för utvecklingen i Västernorrland.

Högskolan har en utomordentligt stor betydelse för utvecklingen av länets näringsliv. Därför bör högskolan i Sundsvall/Härnösand ges kraftigt ökade resurser och utvecklas till ett universitet med fasta forskningsresurser.

Herr talman! Västernorrland har en betydelsefull exportindustri som i likhet med andra exportföretag drabbats hårt av den nuvarande lågkonjunkturen. De företag som tidigare har haft en stor del av sin export riktad mot Östeuropa drabbas naturligtvis särskilt hårt.

Konkurrenssituationen för de här företagen försvåras ännu mer av att konkurrenter från andra länder i många fall har betydligt lättare att få exportkrediter för sin öststatsexport. Detta leder till att företag, t.ex. Hägg-lunds i Örnsköldsvik och Sunds Defibrator i Sundsvall, får en onödigt besvärlig situation som leder till ökad arbetslöshet i ett redan mycket hårt drabbat län. Det är därför helt nödvändigt att exportkreditnämnden har en generösare syn på exportkrediter till länets företag när det gäller öststatsexport. Vid sidan av de positiva effekterna för Västernorrland skulle det också ha en mycket positiv effekt för de länder som är aktuella för exporten.

Herr talman! Jag vill avsluta mitt anförande med att än en gång uttrycka min förhoppning om att regeringens tal om tidigareläggningar snabbt omsätts i praktisk handling och att en betydande del av dessa åtgärder kommer Västernorrland till godo.

Näringspolitik

Anf. 66 STEN-OVE SUNDSTRÖM (s):

Herr talman! Den här debatten är uppdelad i olika ämnesblock. Det kan vara svårt att veta exakt inom vilket block det ämne som man väljer så att säga hör hemma.

Ett område som är, och som under de senaste åren har varit, aktuellt för oss som kommer från de nordligaste länen är naturligtvis det område som Stina Eliasson tog upp i sitt anförande. Jag avser då möjligheten att ta del av vinsterna från vattenkraften i Norrlandsregionerna – i Norrlandslänen eller, som det lyder i en del förslag, i en del kommuner.

Jag ser att Stina Eliasson befinner sig här i kammaren. Därför tar jag chansen att i början av detta mitt anförande, som skall bli kort, ställa en fråga till henne. I sitt anförande sade hon att det var socialdemokraterna som genom sitt utredande hade svårt att komma framåt i den aktuella frågan. Men, Stina Eliasson, vi har verkligen ägnat mycket tid åt att grundligt gå igenom och utreda frågan. Utredningarna är både färdigbehandlade och remissbehandlade.

Stina Eliasson sade: Vi kommer att fortsätta vår kamp. Därför undrar vi socialdemokrater vem centern kämpar mot i regeringen. Är det mot mode-

Prot. 1991/92:64
14 februari 1992

*Allmänpolitisk
debatt*

Näringspolitik

raterna, eller är det mot folkpartiet? Vilket parti är det som bromsar i den här frågan? Det är viktigt för oss att få besked. Vi har en synnerligen positiv inställning i det här avseendet. Det är hög tid att vi kommer till skott i denna fråga, som är så viktig för oss i de nordligaste länen.

På det näringspolitiska området sker förändringar snabbt i vårt land. Det gäller inte bara de strukturförändringar som sker i de stora tunga och traditionella basnäringarna.

Den hotbild som regeringen har målat upp gör det inte lättare. Enbart av ideologiska skäl vill man ju sälja ut de statliga företagen. Det handlar då om en produktion som vi av tradition anser vara av stor vikt och som vi anser bör få finnas kvar i landet. Det gäller t.ex. produktion som vi av beredskaps- och sysselsättningsskäl behövt ha kvar. Jag skall senare här belysa effekterna av det som kan hända när regeringen och dess näringsminister inte intresserar sig för en produktion som är så viktig för vår samhällsuppbyggnad.

Ovako Steel AB, numera ägt av SKF, är ett företag som tidigare var känt för sin långsiktiga planering och för att det utnyttjar sitt industriella kunnande på bästa sätt – både för ägarna och för samhället. Men man har nu bestämt sig för att snabbt lägga ner stora delar av produktionen, bl.a. hela produktionen vid Ovako Profiler i Luleå. Och det gäller då anläggningar där man investerat närmare en halv miljard.

I Ovako Profilers valsverk produceras till stor del järnvägsräls. Ovako är den enda tillverkaren i landet. I Europa i övrigt finns det bara en tillverkare till när det gäller de moderna 40-metersrälsar som används i Sverige. Det råder ju politisk enighet i vårt land om behovet av stora investeringar i vår infrastruktur, liksom om behovet av ett mångmiljardprogram för stora investeringar i järnvägsnätet. Visserligen är vi inte helt eniga om takten och om igångsättandet beträffande dessa investeringar. Klart är ändå att detta kommer att ske. Därmed vet vi att det, det är en självklar följd, när det gäller de här investeringarna kommer att behövas mer järnvägsräls.

I nuläget köper banverket ca 40 000 ton räls årligen till en kostnad av totalt 160 miljoner. Detta behov kommer att snabbt bli större. Men det här stora behovet av satsningar på investeringar i infrastrukturen och av att detta genomförs under de närmaste åren är inte specifikt för Sverige. Nästan alla länder ute i Europa har beslutat att satsa hårt på en uppbyggnad av infrastrukturen. Främst gäller det då satsningar på järnvägsnätet.

Det är alltså en snabbt uppåtgående konjunktur för rälsproduktion i Europa, och detta som en följd av de massiva satsningarna på en järnvägsutbyggnad. Över 1 miljon ton har nyligen beställts på den europeiska marknaden. Irland t.ex. har nyligen lämnat en order på 25 000 ton.

I detta läge bestämmer sig således den svenska tillverkaren Ovako Steel för att lägga ner sin produktion av järnvägsräls. Därmed skapas en monopol-situation i Europa. Endast en tillverkare är kvar i Europa, Voest Alpin i Österrike. Det skall ses mot bakgrund av allt vad det kan innebära för pris-bilden och efterfrågan.

Sveriges näringsminister har helt överlåtit avgörandet i frågan på marknadskrafterna. Det i sin tur innebär att de svenska skattebetalarna kommer att få betala ett högt pris för dessa nödvändiga infrastrukturinvesteringar.

Att passivt åse hur den svenska produktionen av järnvägsräls läggs ner i

en tid då den behövs mer än någonsin vittnar om vad det är för kunskaper och framtidssyn som styr den borgerliga regeringens näringspolitik.

Det är dags för näringsministern att ge sig ut i verkligheten och att börja intressera sig för näringspolitiken. Främst tänker jag då på den industriproduktion som behövs för att vi skall kunna klara uppbyggnaden av järnvägar och kommunikationer överlag.

Visserligen kan man inte tvinga en producent att ha en tillverkning som producenten inte klarar av eller inte vill ha. Men här handlar det om en produktion som är så viktig att regeringen bör engagera sig och agera kopplare för olika ägarkonstruktioner.

Svenskt Stål, där staten fortfarande har ett majoritetsägarande, bör kunna vara en aktiv delägare i fråga om en fortsatt rälsproduktion.

Det är inte fel att försöka, även om man misslyckas. Däremot är det fel att enbart sitta bakom sitt skrivbord på näringsdepartementet och hoppas, eller tro, att marknaden klarar alla problem. Om en sådan strategi får råda, tappar vi för landet viktig produktion. Dessutom blir det en drastiskt ökad arbetslöshet i regioner där det redan är stora arbetsmarknadsproblem.

Anf. 67 STINA ELIASSON (c) replik:

Herr talman! Centern kämpar faktiskt *för* saker, inte mot. Jag sade inte i mitt anförande att vi kämpade mot någon. I stället sade jag att vi kommer att fortsätta vår kamp *för* att en rimlig del av avkastningen från vattenkraften blir kvar i de bygder där elkraft produceras.

Det är bra att Sten-Ove Sundström mycket tydligt markerar att vi som kommer från Norrland är ense på den här punkten. Jag tror att vi faktiskt var det tidigare också. Men det är synd att den socialdemokratiska regeringen inte tog chansen och lade fram en proposition. Vi har ju väntat i många år på en rättvisereform i den här frågan.

Den regionalpolitiska utredningen var på det klara med att vi skulle ha 1 öre per producerad kWh. Det var också vad man föreslog. Socialdemokraterna var också för detta. Men sedan började man tala om att det kanske var tekniskt omöjligt. Således tillsattes ytterligare en utredning under titeln Beskattning av kraftföretag. I den utredningen kom man fram till att det inte fanns några tekniska hinder. Men tydligen fanns det ett politiskt hinder för den socialdemokratiska regeringen att komma med en proposition i detta sammanhang.

Jag är dock glad över att Sten-Ove Sundström är beredd – den tolkningen gör i alla fall jag – att kämpa i denna för Norrland så viktiga fråga. Vi behöver de aktuella pengarna, och särskilt nu. I dessa tider skulle det vara utmärkt att ha ett större riskkapital.

Anf. 68 STEN-OVE SUNDSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Jag håller med Stina Eliasson om att det är viktigt att vi får del av dessa vattenkraftsresurser. Det är oerhört viktigt för utvecklingen.

Jag skulle naturligtvis också kunna fördjupa mig i historien och tala om hur vi skulle ha kunnat göra det här snabbare. Men, Stina, det är faktiskt ni som nu sitter på regeringstaburetterna. Jag vet inte hur det är med moderaterna och folkpartisterna. Om de inte hade lagt hinder i vägen borde ett för-

Prot. 1991/92:64
14 februari 1992

*Allmänpolitisk
debatt*

Näringspolitik

slag ligga på bordet. Utredningarna är klara och remissbehandlade. Vad som saknas är bara politikernas beslut. Det är alltså politikerna, de ansvariga i regeringen, som av någon anledning inte vill lägga fram ett förslag.

Såvitt jag förstår finns det inga hinder för regeringen att lägga fram ett förslag för kammaren. Det tycks dock finnas brister i planeringen. Eller är det möjligen så, att någon bromsar i regeringsbyggnaden? Om det inte är så, borde vi som sagt av propositionsförteckningen se om det kommer ett sådant här förslag under våren. Handlar det kanske beträffande den kamp som Stina Eliasson här beskriver om en front av moderater och folkpartister som struntar i att det är så viktigt med ett förslag här?

Anf. 69 STINA ELIASSON (c) replik:

Herr talman! Jag understryker ännu en gång att det här är både en viktig Norrlandsfråga och en viktig arbetsmarknadsfråga. Vi i centern har kämpat i denna fråga under väldigt många år. I länsstyrelsen i Jämtlands län – där alla partier finns representerade – har vi varit helt eniga. För att göra det lättare för den socialdemokratiska regeringen hade vi t.o.m tagit fram ett särskilt Jämtlandsförslag. Det skulle således kunnat vara mycket enkelt att få fram en proposition.

Sten-Ove Sundström, var centern än sitter, i opposition eller i regering, är den här frågan viktig för oss. Det är en kamp som vi kommer att föra, var vi än sitter, understryker jag igen.

Det är mycket positivt för mig att känna till att socialdemokraterna, i Norrland i varje fall, ställer upp bakom detta. Men hur är det med de ledamöter i det socialdemokratiska partiet som inte är från Norrland? Ofta har det varit så med Norrlandsfrågorna att vi från Norrlandslänen som representerar centern har känt oss trygga därför att vi har haft hela vårt parti med oss. Hur är det med den uppbackningen i den här frågan från Sten-Ove Sundströms partikamrater i övriga delen av landet?

Anf. 70 STEN-OVE SUNDSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Jag konstaterar att jag och Stina Eliasson är helt överens om att vi bör få ta del av de här pengarna.

Det jag däremot kan notera med bestämdhet är att Stina Eliasson undviker de verkliga problemen, och det är motståndet i den borgerliga regeringen. Vi socialdemokrater kommer att göra allt för att stödja ett sådant förslag. Men då krävs det, Stina Eliasson, att regeringen får fram det. Jag noterar nu att motståndet finns på högerflanken. Det är tydligen därför vi får vänta förgäves innan centern kan lyfta ett sådan här förslag från regeringen.

Förste vice talmannen anmälde att Stina Eliasson anhållit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 71 ULF ERIKSSON (nyd):

Herr talman! Ärade ledamöter! Jag tänker nu försöka att blicka ut litet över Europa. Vi har pratat om företagande i regionerna. Jag har kallat mitt ämne för Småföretagen i EG-Europa-perspektiv.

Småföretagen är många och de har stor betydelse för det svenska och det

europiska näringslivet. De utgör totalt ca 99 % av de privata företagen i Sverige. Då räknar jag exkl. jordbruk. Småföretagen svarade 1990 för ca 59 % av den privata affärssektorns lönesumma. Jag syftar fortfarande på Sverige.

Till denna kategori företag räknas de som har 0–199 anställda. Inom EG räknas företag med färre än 500 medarbetare som småföretag, och om denna definition tillämpas på svenska förhållanden, skulle drygt 70 % av det privata näringslivets arbetskraft i Sverige beröras av EG:s småföretagspolitik genom EES-avtalet.

I Sverige fanns vid årsskiftet 1990/91 ca 1,7 miljoner sysselsatta i företag med färre än 500 anställda. Man förstår av dessa faktauppgifter den ofantligt viktiga roll som småföretagen spelar för vårt näringsliv och för samhället totalt sett vad beträffar sysselsättning och välbefinnande för våra medborgare. Dessutom bidrar företag med stora avgifter och skatter till vårt samhälle.

Det gäller, herr talman, att värna om dessa företag, så att vi får behålla dem i landet. Det gäller dessutom att skapa förutsättningar för att nya företag skall kunna bildas, så att innovationer och affärsidéer kan utvecklas. Speciellt i s.k. dåliga tider, som vi nu med viss rätt anser att vi befinner oss i, är det dubbelt viktigt att nya företag får möjlighet att utvecklas.

För att småföretag skall kunna utvecklas i Sverige och EG/Europa fordras förutom kunskaper i ekonomi, teknik, juridik, etc. även kunskaper i humaniora, dvs. språk och kultur. Där inbegriper jag historia. Det är viktigt att känna till kulturmönstret i de länder där man skall göra affärer, oavsett om dessa ligger inom Europa eller i andra delar av världen. Vi måste således erbjuda småföretagare utbildning inom bl.a. dessa områden.

Vi måste så snart som möjligt anpassa inkomstskattesatserna till EG-nivå, från nuvarande ca 56 % av bruttonationalprodukten ner till drygt 40 %. Dessutom bör övriga skatter och lageravskrivningsmöjligheter anpassas till EG-reglerna. Vi har, som ni vet, rätt höga energiskatter, vi har arvs- och förmögenhetsskatter, som har diskuterats här i annat sammanhang. Bolagskatten är relativt sett human, men totalt sett ligger vi mycket högre än EG-länderna.

Kostnadsläget, som tack och lov är på väg ner i detta land, är fortfarande mycket högt. Vi behöver alltså ytterligare sänkning av det totala kostnadsläget för att våra företag skall kunna konkurrera på lika villkor, både inom Europa och i andra delar av världen. Detta gäller även jordbruks- och skogsnäringarna, kan jag tillägga.

En investerings- och utvecklingsbank bör bildas av löntagarfonderna. Det har vi inom Ny Demokrati skrivit en motion om. Denna bank skall kunna bidra med riskvilligt kapital för olika affärsprojekt.

Dessutom bör man ordna med insättarskydd för sparare inom bankväsendet och låta bankerna ha ännu mer fri konkurrens än vad fallet är i dag när det gäller utlåning. På det viset skulle ytterligare riskkapital kunna frigöras till bl.a. småföretagarna. I dag vågar eller får inte bankerna ställa upp med riskvilligt kapital i tillräcklig omfattning. Det är alltså regelsystemet som styr även detta.

Herr talman! Jag har här belyst en del faktorer som har betydelse för små-

företagare och föreslagit några åtgärder för att hjälpa småföretagen i stället för att stjälpa dem.

I dag är det alldeles för många konkurser i vårt land. Dessa är förödande både privat- och samhällsekonomiskt. De kan dessutom orsaka många personliga problem för både företagare och anställda. Dessutom har stora kreditförluster orsakats för banker, finansbolag och andra långivare den senaste tiden. Den utvecklingen måste vändas. Vi måste ge företagen i Sverige framtidsstro igen.

Anf. 72 HOLGER GUSTAFSSON (kds):

Herr talman! Jag tänker tala om svensk livsmedelspolitik inför EG-inträdet. Vårt land står inför ett förberedelsearbete, där svensk jordbruksnäring skall öppnas mot EG-marknaden. Jordbruksnäringen ingår *inte* i ett EES-avtal, utan här måste vi från grunden finna en bra infasning av svensk jordbrukspolitik i EG:s politik.

För Sveriges del innebär ett medlemsskap i EG att vi inte bara får göra en anpassning av vår jordbrukspolitik, utan att vi helt och fullt måste anamma EG:s jordbrukspolitik. Jordbruket är därmed den näringsgren som påverkas mest av ett EG-inträde.

EG har ett gränsskydd mot tredje land, liksom ett prisfallsstöd som finansieras via EG:s budget. Skillnaden mellan vårt svenska system och EG:s är att vi skapar lönsamhet inom jordbruket genom högre livsmedelspriser, medan EG skapar lönsamhet genom att betala över budgeten, dvs. med en finansiering via skattesystemet.

Under förutsättning att vi skall bibehålla en svensk produktion av högkvalitativa baslivsmedel – och det skall vi – måste de svenska livsmedelspriserna sjunka ner till EG-nivå. Detta är en förutsättning för att svenska livsmedel skall kunna konkurrera inom Sverige och på EG:s marknad.

För att kunna upprätthålla en rimlig lönsamhet i svensk livsmedelsproduktion, måste alltså de lägre livsmedelspriserna kompenseras med lönsamhet över budget, på samma sätt som inom EG. Detta är en radikal finansiell omställning av jordbruksnäringens lönsamhet, som inte beaktades vid det jordbrukspolitiska beslutet i Sverige 1990. Det är mot denna bakgrund som regeringen har aviserat att frågan om ett arealstöd skall prövas som bas för lönsamheten. Denna budgetfinansierade basersättning måste införas i samma takt som vi av marknadsskäl, kanske genom GATT-förhandlingar och/eller EG-inträde, trappar ner livsmedelspriserna.

Herr talman! Vidare föreskriver EG vissa miniminivåer för t.ex. hygieniska krav inom jordbruket och livsmedelsproduktionen. Varje land kan också ha egna strängare bestämmelser vad gäller exempelvis djurskydd, etik, miljö och hälsoskydd. De högre ambitionerna skall vi vara rädda om i Sverige. Men också dessa kostnader måste i princip betalas över budget för att svenska företag skall få samma konkurrensförutsättningar som livsmedelsproducenterna inom EG.

Mycket viktiga aktörer inom den svenska livsmedelsnäringen är de etablerade förädlingsföretagen och distributionskanalerna. Då marknaden mot EG öppnas kommer det att för dessa svenska livsmedelsföretag innebära en omställning som är större än för någon annan industri.

Rationaliseringar är i full gång, och många har hunnit långt med att öka produktiviteten och intensifiera marknadsbearbetningen inför mötet med de storskaliga starka internationella livsmedelskoncernerna.

Riksdagen måste ta ett ansvar för att dessa företag i samband med den nya konkurrenslagstiftningen får samma spelregler som de som gäller för företag inom EG-marknaden. Lagstiftningen får inte leda till att svensk industri kortsiktigt tvingas bryta ner sin kapacitet och struktur före inträdet i EG, för att efter EG-inträdet stå med en alltför liten kapacitet för att kunna bjuda en verklig konkurrens mot stora EG-företag.

Herr talman! Den svenska företagsstrukturen måste redan nu betraktas ur ett EG-perspektiv, då man värderar dess marknadsdominans och roll på marknaden. Detsamma måste också gälla primärproduktionens omställning och lönsamhetens finansiering, också de skall betraktas ur ett EG-perspektiv redan i dag. Tack.

Anf. 73 ÅKE SELBERG (s):

Herr talman! Tyvärr måste jag börja mitt anförande med att konstatera att regeringen och de partier som ingår i regeringen totalt har tappat intresset för jordbruket och de människor som är verksamma inom näringen. På annat sätt kan jag inte tolka frånvaron av såväl det ansvariga statsrådet som övriga borgerliga jordbrukspolitiker. Det är mycket märkligt med tanke på det stora intresse för denna fråga och den stora oro för näringens framtid som man visat tidigare, inte minst under förra året.

Man måste ställa sig frågan: Har intresset svalnat nu när centern kommit i regeringsställning och fått jordbruksministerposten? Finns det möjligen interna problem inom regeringen eller problem mellan jordbruksministern och LRF som gör att man inte vill diskutera jordbrukspolitik?

Böndernas uppslutning kring reformen är stor, och det borde finnas ganska goda förutsättningar för optimism och framtidstro. Det borde vara slut på spekulationerna om omställningen skall fullföljas eller inte, särskilt som regeringen faktiskt både i regeringsförklaringen och i årets budgetproposition deklarerat att omställningen ligger fast. Men spekulationerna fortsätter. Man kan läsa i olika tidningsartiklar uttalanden från LRF med olika krav på förändringar. Ingen återbetalning t.ex. av omställningsbidraget trots utebliven omställning är ett sådant krav. Ett annat är att spannmålsregleringen skall återinföras. Det innebär med andra ord en total förändring. Det är särskilt anmärkningsvärt med tanke på att enigheten i fråga om omställningen var stor. LRF har också hela tiden deltagit i arbetet.

Vi socialdemokrater står fast vid omställningen. Vi är övertygade om att det finns goda förutsättningar för ett livskraftigt jordbruk i vårt land. Det är också socialdemokraternas mål. Naturligtvis krävs stora insatser av varje enskild bonde. Det förutsätter goda kontakter med konsumenterna för att kunna få reda på deras krav, önskemål om utbud och kvalitet när det gäller livsmedelsprodukter. Det krävs mod för att våga satsa på något nytt. Detta kräver en trygg förvisning om att de politiska besluten ligger fast.

I vår motion om jordbrukspolitiken kräver vi att den kommission som nu följer omställningen arbetar med den inriktning som även den borgerliga re-

Prot. 1991/92:64
14 februari 1992

*Allmänpolitisk
debatt*

Näringspolitik

geringen anvisat, att omställningsbeslutet ligger fast. Vi kräver också att regeringens fortlöpande skall redovisa uppföljningen för riksdagen.

Vi är medvetna om att omställningen av jordbruket innebär stora påfrestningar för dem som är sysselsatta inom näringen. Men omställningen ger också nya möjligheter till utveckling av den svenska landsbygden. Därför är en ökad satsning på forskning och utveckling nödvändig. Vi tycker att de lant- och jordbruksskolor som redan finns i olika län skall sammanföras så att s.k. gröna utbildningscentra kan skapas.

Nya utbildningslinjer bör tillföras, t.ex. utbildning på hästsportens område, i djurvård och utbildning på miljöområdet. Där finns nära beröringspunkter, och elevunderlaget ökar. Hit bör också forskning och utveckling knytas i samarbete med högskolorna. Naturligtvis skall också fortbildningen av redan yrkesverksamma knytas till dessa gröna utbildningscentra.

Tyvärr hotas nu möjligheterna till fortbildning av regeringens förslag att skära ner stödet till komvux. Det vore till stor skada för människor som har sin utkomst på landsbygden. Jag är uppriktigt sagt förvånad över att centern, som säger sig värna om landsbygden och dess utveckling, har gått med på det förslaget.

I skogslänen och framför allt i glesbygden är de areella näringarna och anknutna förädlingsindustrier basen för att människorna skall kunna bo och ha sin försörjning i dessa delar av vårt land. Att sådana arbeten finns är också en förutsättning för att både den offentliga och den kommersiella servicen skall fungera.

På jordbruksområdet är det därför viktigt att ett fortsatt livskraftigt jordbruk skall kunna behållas i de norra delarna av vårt land. Därför måste ett stöd till jordbruket i norra Sverige bibehållas. Stödnivån måste vara sådan att ett rationellt familjejordbruk blir lönsamt.

Det finns ytterligare en viktig fråga som jag vill ta upp, frågan om jordbrukarnas sociala situation. En förutsättning för att vi skall kunna klara nyrekryteringen av unga jordbrukare är att vi har ett fungerande avbytarsystem.

Den omställning av jordbruket som nu pågår innebär självfallet påfrestningar för de människor som blir berörda av omställningen. Det är därför nödvändigt att besluten ligger fast. Det behövs enighet hos alla aktörer inom jordbruksnäringen. Vi måste motverka splittring och tvivel.

Övrigt

Anf. 74 ROBERT JOUSMA (nyd):

Fru talman! Sverige har konsekvent fört en säkerhetspolitik som syftat till att hålla landet utanför väpnade konflikter i vårt närområde. Att denna politik har varit framgångsrik bevisas främst av det faktum att Sverige icke direkt blivit indraget i något av de två världskrig som rasat omkring oss.

En trovärdig säkerhetspolitik måste stödjas av ett försvar som genom sin omfattning, utrustning och utbildning inger respekt och samtidigt ger tydliga signaler om att vi har både vilja och resurser att möta ett väpnat angrepp.

Ett skräckexempel på vad som ej får förekomma är den situation som Sve-

rige befann sig i under inledningsskedet av andra världskriget. Under denna period hade det varit fullt möjligt för Tyskland, England, Frankrike eller Sovjet att med relativt små medel och insatser betvinga vårt land.

Trots 1938 års förstärkning av försvaret var vi mycket militärt försvagade efter 1925 års nedrustningsbeslut. Det var alltså inte vår militära styrka den gången, 1939–1940, utan en mängd andra för oss lyckliga omständigheter som förskonade oss från det anfall som många trodde var oundvikligt. På grund av detta faktum blev regeringen dock tvungen att göra ett antal eftergifter gentemot den tyska regimen. Permittenttrafiken till Norge och transporten genom Sverige av Engelbrechtdivisionen är två bra, men för Sverige föga hedrande, exempel på vad ett svagt försvar kan leda till.

Under krigsåren byggdes emellertid det svenska försvaret ut successivt. I augusti 1943 hade det fått den styrka som krävdes för att regeringen, trots tyska hot, skulle kunna besluta om ett upphörande av de tyska permittenttransporterna från Norge. Under dessa år byggdes även stora delar av den svenska försvarsindustrin upp. Man var väl medveten om nödvändigheten av att kunna rusta upp med inhemska vapen, eftersom de flesta importvägarna var stängda. Saab, Bofors – nuvarande Swedish Ordnance – och våra varv är goda företrädare för det grundmurade kunnande som byggdes upp och i vissa fall redan fanns, men som förstärktes under denna period.

På grund av att vår försvarsindustri stadigt fortsatt sin utveckling under efterkrigstiden har detta lett till att landet i stort sett blivit oberoende av vapenimport. Därigenom har vi kunnat anpassa vårt försvar efter eget val. Det gedigna svenska vapenkunnandet har dessutom bildat en del av grunden till vår konstruktiva medverkan i det internationella nedrustningsarbetet genom att vi har kunnat uppträda självständigt på den internationella arenan.

Det svenska försvaret har i dag vad avser försvarsmateriel en mycket hög självförsörjningsgrad, för närvarande ca 70 %, vilket väl belägger det faktum att vi har en kunnig, välutvecklad och högteknologisk försvarsindustri med stor spännvidd. Försvarsindustrin spänner över hela fältet, alltifrån det kvalificerade stridsflygplanet till system för markstridskrafter och försvarselektronik samt till ubåtar och en kustkorvett av absolut världsklass. För att denna tradition skall kunna upprätthållas är det viktigt att politikerna och företagen i samförstånd skapar de förutsättningar som krävs för detta. Swedish Ordnance, t.ex., måste få möjlighet att fortsätta utvecklingen av Bonus- och Bamseprojekten, då dessa bidrar både till framtida arbetstillfällen och till att skapa udden på svensk spetsteknologi.

Försvarsindustrins huvuduppgift har tidigare varit att förse det svenska försvaret med den materiel och utrustning som det har funnits behov av. Det svenska försvaret är emellertid för litet – och nu dessutom krympande – för att kunna tjäna som en enda marknad för industrin. Ökad export och ökat internationellt samarbete är ett måste för industrins överlevnad. Samarbete över gränserna mellan försvarsindustri i olika länder blir även en nödvändighet som följd av systemens komplexitet och därmed ökande kostnader. Den svenska försvarsindustrin står i dag på en sådan nivå att den är en mycket attraktiv samarbetspartner. Emellertid finns det problem som hämmar export och samarbete och som måste lösas, om vår försvarsindustri skall bli en trovärdig samarbetspartner på den internationella arenan.

Prot. 1991/92:64
14 februari 1992

*Allmänpolitisk
debatt*

Övrigt

Som exempel kan nämnas att de författningsmässiga förutsättningarna för samverkan med utländska samarbetspartner måste förändras i positiv riktning.

Det måste göras en översyn av den svenska vapenexportlagstiftningen i syfte att möjliggöra en ökning av sagda export. Det generella förbud som finns i dag måste tas bort. Vapenexport måste göras tillåten, och i stället bör man införa vissa undantagsregler. Staten kan i många fall hjälpa till genom att vara frikostig och ge exportbidrag.

Vidare måste tillstånd medges i sådana fall där utländsk samarbetspartner vill handla med tredje land.

Detta och mycket mer kan och bör göras för att man skall kunna säkerställa de arbetstillfällen som kan räddas inom den svenska försvarsmaterielindustrin och för att bana väg för dess framtida överlevnad.

Det försvar som riksdagen skall fatta beslut om i vår skall utgöra landets försvar om 10, 15, ja, kanske ända upp till 20 år. Vem kan i dag med någon säkerhet säga hur vårt behov av ett militärt försvar och en väl fungerande försvarsindustri då är, när inte någon ens den 18 augusti kunde förutsäga läget den 19 augusti – dagen för Moskvakuppen? Besluten om vårt försvar och vår försvarsindustri måste präglas av stabilitet, och får inte färgas av tillfälliga svängningar i det säkerhetspolitiska läget.

Anf. 75 CLAUD ZAAAR (nyd):

Fru talman! Ärade ledamöter och åhörare! Jag saknar representanter från regeringen, men med teknikens hjälp skall jag försöka att framföra mitt budskap.

Här i kammaren har veckans viktigaste frågor debatterats, utan att det har varit någon nämnvärd uppslutning i dag från regeringen. Jag ber därför att arbetsmarknadsministern lyssnar noga.

Det är kris i Sverige, och lönegarantin är ett av systemfelen. I en lågkonjunktur gör den för Sverige mer skada än nytta. Jag skall förklara genom att ta ett exempel.

När företag är på väg mot obestånd, och en konkurs är det enda som återstår, kalkylerar man med lönegarantin. Vid en konkurs får de anställda som bekant under sex månader sina löner och bil- och telefonförmåner betalda genom denna garanti. De leverantörer som varit godtrogna får i stället ta den ekonomiska smällen, vilket leder till att leverantörernas förluster blir onödigt stora. De tvingas därför att göra extra höga pålägg på sina varor och tjänster.

Högre priser leder till att seriösa leverantörer konkurreras ut – det finns exempel från taxinäringen på hur det har gått till –, vilket i sin tur leder till arbetslöshet. Den statistik som jag kunde ta del av i veckan visar att 6 % av de manliga kassamedlemmarna i landet är arbetslösa – det är den senaste statistiken. Det behövs systemförändringar för att samhället skall kunna förändras.

Åtskilliga sunda företag har också tvingats i konkurs, eftersom de kunder som har köpt deras varor har gått i konkurs. Detta ökar påfrestningarna på lönegarantins resurser.

Fru talman! Att ta ut löneavgifter från sunda företag och samtidigt ge

pengar som lönegaranti till bl.a. misskötta verksamheter är förödande om man vill uppnå en ökad produktivitet. Det är hög tid att införa sunt förnuft vid förändringarna av lönegarantin.

Under december utbetalades 367 milj.kr. i lönegaranti, samtidigt som 101 milj.kr. inbetalades av företagen. Lönegarantifonden gick med 266 milj.kr. i förlust. Så här kan det inte få fortsätta.

Jag ber arbetsmarknadsministern, trots att han inte är här, att stoppa missbruket av lönegarantin. Mitt förslag är att ge de anställda arbetslöshetserättning och att maximera utbetalningen till högsta gällande arbetslöshetserättning under sex månader.

Det kan väl inte vara meningen att företag som behöver minska sin verksamhet alltid skall vara tvungna att gå i konkurs för att de anställda skall få de bästa lönevillkoren. Ompröva förslaget – som man på TV hade tagit del av i går – om att ge 200 000 kr., som är en för hög gräns under sex månader!

Anf. 76 TALMANNEN:

Med anledning av Claus Zaars efterlysning av arbetsmarknadsministern, vill jag erinra om att arbetsmarknadsministern har deltagit i debatten tidigare i dag under avsnittet Arbetsmarknad, regionalpolitik m.m.

Anf. 77 HANS LINDBLAD (fp):

Fru talman! Följer man riksdagens arbete märker man att riksdagen är bra på att titta framåt och förklara hur saker och ting skall bli. Det skall bli en bra skola, försvar osv. Det går att ha litet delade meningar om hur långt fram man skall se. Men riksdagen är klar över vad som skall ske framöver, och det skall bli bra.

Däremot är inte riksdagen lika bra på att analysera hur det sedan blev. Hur var det då, och hur blev det sedan? Riksdagen talar ofta framåt, men riksdagen har dåliga förutsättningar att granska nuläget.

Jag brukar jämföra med provflygplan. Där finns 300 olika mätinstrument, och man kan se precis vad som händer. Har riksdagen sådana känningar att man kan avgöra vad som skall mätas? Det gäller inte antalet skollokaler, lärare eller hjälpmedel. Frågan är om ungarna lär sig vad det är tänkt att de skall lära sig.

Hur fungerar det ute i vården? Riksdagen är dålig på att ta reda på det. Den information riksdagen får kommer mestadels via budgetprocessen. Det är en ganska långgrandig historia som alltid passerar centrala myndigheter. Jag upplever dem ofta som ett filter mellan verkligheten och människorna.

Jag är både ledamot i ett utskott och riksdagsrevisor. Det är två oerhört olika världar. Utskottet har att reagera på propositioner och motioner för att sedan avge ett betänkande till den tidpunkt som talmanskonferensen har bestämt. Notera att det alltid är fruktansvärt bråttom. Önskemål kommer om att få lyssna på utomstående, men svaret är alltid att utskottet inte hinner. Jag upplever ofta att ärendet inte har blivit riktigt genomarbetat.

Vi riksdagsrevisorer kan alltid välja vad vi vill titta på och dessutom ta den tid vi behöver. Det är en helt annan känsla. Vi vet att ärendet är färdigbehandlat.

Jag upplever att riksdagen, dvs. utskotten tillsammans, borde fundera på

Prot. 1991/92:64
14 februari 1992

*Allmänpolitisk
debatt*

Övrigt

de erfarenheter som finns. I mycket handlar det om planhushållningsproblem. Det kan sedan gälla vård, utbildning eller försvaret. Det är i grunden samma problem. Det gäller att få kunskap om hur aktörerna fungerar, dvs. hur tjänstemännen, ämbetsverken och de stora professionerna fungerar. Det kan vara jurister, läkare, lärare osv. De har ett stort inflytande tack vare den legitimitet de har i sin profession och egna starka värderingar som de vill utveckla. Riksdagen kommer mycket i efterhand.

Fru talmannen sitter som ordförande i riksdagsutredningen där många av dessa frågor berörs. Jag tycker att det är angeläget att riksdagen ställer sig frågan vilka de viktiga besluten är som riksdagen skall syssla med. Vad skall de besluten grunda sig på för kunskap? Det måste vara kunskap som hämtas mer direkt från verkligheten, i stället för att låta myndigheterna få den oerhört centrala roll de har.

Hur kan det komma sig att svenska myndigheter är så oerhört starka? Det går tillbaka till Axel Oxenstiernas idé om självständiga myndigheter. I övriga världen är normalt departement och myndigheter detsamma. I dag är det så, att om ett statsråd försöker påverka verkligheten blir han anmäld till konstitutionsutskottet.

Här har vi alltså problemet med verksledningen. Hur skall myndigheter styras? Jag upplever att det lilla landet inte har resurser för både en organisation som tar fram kunskap och en som driver verksamheten, utan det får bli samma. Den myndighet som i dag fungerar som sektorsansvarig, och därmed ansvarig för vad som händer från statens sida, är den myndighet som skall servera oss underlaget. Det är klart att det inte går att skilja dem åt. Myndigheterna är säkert mycket medvetna om vad de tycker att politiker bör få veta eller inte. De kan mycket starkt "färga" beslutsunderlaget.

Ett vanligt riksdagsutskott med två tre handläggare, som dessutom väsentligen är utbildade på att skriva betänkanden så att att-satserna blir rätt formulerade, har små möjligheter att hjälpa ledamöterna att se vad som händer ute i verkligheten.

Departementen är också små. Ett departement med t.ex. 20 myndigheter under sig har ett fåtal handläggare, medan myndigheterna kan ha 50–100 handläggare vardera.

Dessa internationellt sett mycket starka myndigheter, professionerna och andra organiserade särintressen, gör att riksdagen kommer i ett slags underläge.

Det vore angeläget att inte bara diskutera sakområden, utan också riksdagens egen roll och förmåga att fungera. Det här skall inte göras till något konstitutionellt problem – ett lagstiftnings- eller juridiskt problem. Det är fråga om hur ett folkvalt organ skall kunna fungera som människornas representant.

Vi har här ett slags planhushållningssystem utan central styrning. Det är lite märkligt. Skall det då vara målstyrning eller skall det fortfarande vara regelstyrning?

I går var det ett mycket intressant seminarium hos riksdagsrevisorerna om dessa frågor. Denna diskussion förs i riksdagsutredningen och hos revisorerna. Men kammaren själv borde också diskutera dessa frågor – tvärs över utskottsgränserna. De problem som finns är i stor utsträckning desamma.

Hur kan riksdagen, med utgångspunkt i verkligheten, påverka vad myndigheter gör? Det är för litet av systemtänkande här i riksdagen och för litet av utbildningsverksamhet. Jag upplever det som en stor brist i riksdagsarbetet.

Prot. 1991/92:64
14 februari 1992

*Allmänpolitisk
debatt*

Anf. 78 RICHARD ULFVENGREN (nyd):

Fru talman! Ärade lyssnare och läktare! Jag tackar för förtroendet att få Gunnar Biörcks roll att sammanfatta debatten som har pågått i tre dagar.

En bild säger mer än tusen ord. Det är ett gammalt välkänt ordspråk. Jag gjorde ett överslag när jag läste snabbprotokollen från de tidigare dagarnas debatt. Det är fråga om ungefär 24 000 ord som har sagts. Det vore ganska roligt att få se de 24 bilderna i stället.

Jag efterlyser andra medier än det skrivna ordet i riksdagen och i vårt arbete. Är det inte dags att sluta skylla på den vackra vävnaden och att riksdagstrycket inte kan handha bilder osv.? Jag tycker att vi borde leva i en mer modern tid även här i riksdagen. Att det är svårt att handskas med den rörliga bilden fick jag erfara när jag försökte väcka en motion i form av en videofilm. Det gick inte för sig. Men, det finns en framtid.

I onsdags var jag och besökte Bengt i kontrollrummet och tittade på tekniken. – Bengt, är du med oss?

Det finns mycket fina lösningar och tekniska saker i huset. Det borde gå att få litet mer liv i debatten genom att visa staplar, diagram, bilder osv.

En annan idé som jag grunnar på är att använda den interna TV-kanalen utöver debatterna i kammaren. På givna tider skulle filmsnuttar kunna sändas från utskottsresor, interndokumentärer och filmer från organisationer, t.ex. naturvårdsverket som vill informera om miljömärkta varor. T.ex. kl. 14.00 kunde sådana filmer visas, och så kan var och en titta på sitt rum. Det skulle vara ett billigt och enkelt sätt att få ut information till riksdagsledamöterna.

Videofilmer från utskottsresor måste kanske föregås av en annan idé, nämligen att ställa högre krav på dem som reser att lämna mer dokumentation. Kanske utskotten kunde dela på sig vid resorna, och alla i riksdagen skulle få del av fler resmål.

Det som ibland benämns politikerförakt har sina rötter i att folk känner sig utanför det pågående arbetet i riksdagen. Det gäller att i större utsträckning försöka förmedla vad som händer här till folk.

Nu direktsändes partiledardebatten i onsdags, och det är bra. Men de flesta människor arbetar kl. 9.00 på morgonen och kan då inte titta på TV. I floran av debattregler skulle mycket vinnas på att göra debatten mera massmedial. Inledningsvis skulle varje partiledare kunna få ett två minuter långt anförande. Detta kallas inom film för anslag och presentation. Själva debatten står sedan för konflikt, upptrappning osv. I film talar man sedan om avrundning och avslutning. Det kunde lämpligtvis vara en minut vardera för partiledarna. Jag tror att det skulle åtminstone ge tittarna en litet roligare situation.

Jag tror vidare på ett veckomagasin på vettig sändningstid, där man presenterar vad riksdagen har utträttat under veckan som har gått – ett program som Magasinet t.ex., som handlade om oss i riksdagen. Där kunde man ta upp vilka lagar som har ändrats, statistik om konjunkturer, det finansiella

Övrigt

läget osv. Det kan vara glimtar från debatter och frågestunder, roliga episoder eller historiska återblickar. Då och då kanske statsministern ges utrymme att kommentera en aktuell fråga utan att det behöver väcka så stort rabalder.

Det kan förstås bli problem med finansieringen. Ett sätt är att köpa sändningstid i någon TV-kanal. Det kan bli dyrt. Ett annat sätt, som är mera troligt, är att man tillsammans med en TV-kanal producerar ett program med en profil som gör att det kan vara ett sätt för TV-kanalen att konkurrera om tittarna.

Fru talman! Jag tycker att vi kunde försöka utreda dessa förutsättningar.

Sedan Gutenberg kom med trycktekniken för flera hundra år sedan har mycket hänt på litteratursidan. Vi har fått bibliotek, akademier, nobelpris och litteraturfrämjande. Vi har läsning och skrivning som obligatoriska ämnen på skolschemat. Nu lever vi i en värld där vår konsumtion av medier i andra former än det skrivna ordet ökar mer och mer, inte minst bland barn och ungdom. Vi får inte blunda för detta eller försöka hålla det tillbaka. Det är bara att acceptera och med positiva krafter ta del av den förändring som sker och skapa förutsättningar för en ökad förståelse av TV och video i massmediesamhället. Kanske är det dags för ett videofrämjande, som kunde verka för förändringar av attityden till TV och video och se över utbildningsbehov, användningsområden osv.

Vi ser nu försök i vårt samhälle till att släppa medierna fria. Det är en balansgång som är nog så svår. Tungan måste hållas rätt i mun. Att nu ge TV 4 och Stenbeck möjligheten att sända reklam som enda markbaserade TV-kanal skapar på sitt sätt ett nytt monopol, som kanske är än värre. Som alla vet finns det dessutom ett nära samarbete mellan TV 4 och TV 3.

Vi föreslår att man säljer ut TV 2 och satsar på Kanal 1 som den verkliga Sverigekanal. Den skall vara reklamfri och arbeta med svensk kulturspridning och svenska produktioner i så stor utsträckning som möjligt.

Att sälja ut TV 2 i dag kunde lätt bli fel eftersom vi, till skillnad från andra länder, inte har någon begränsning av ägandet av fria massmedier. T.ex. Mr Stenbeck skulle kunna köpa även denna kanal, och då ha tre kanaler av fyra. Låt oss därför tillsätta en snabbutredning, som skulle arbeta utifrån grundsynen att största möjliga yttrandefrihet liksom största möjliga konkurrens skall råda – det gäller att göra en avvägning mellan dessa båda faktorer. Utredningen skulle lägga fram ett lagförslag om hur ägarkoncentrationen skall kunna begränsas.

Detta är ett stort ämne, och det finns en rad intressanta frågor. Låt mig sammanfatta vad jag har sagt.

Ge oss bättre förutsättningar för att i kammaren visa bilder, overhead-bilder och kanske även video. Låt oss undersöka intresset för att använda vår egen TV-kanal i huset på ett roligt och effektivare sätt. Utred förutsättningarna för att via TV sprida mer om det arbete vi uträttar i riksdagen till folk ute i stugorna. Utred möjligheterna för ett video- och TV-främjande. Snabbutred lagstiftningen mot ägarkoncentration inom massmedia och verka för en minskning av det statliga ägandet av TV- och radiokanaler.

Fru talman! Får jag med dessa ord önska alla en trevlig helg och tacka för ordet.

(Applåder)

Med Richard Ulfvengrens anförande är den allmänpolitiska debatten avslutad. Över 160 talare har haft ordet, vilket är nytt rekord för en allmänpolitisk debatt.

4 § Bordläggning

Övrigt

Anmälades och bordlades

Propositionerna

1991/92:90 Svenskt medborgarskap för adoptivbarn och förbättrad rätt till föräldraledighet vid adoption

1991/92:93 Ett nytt avgiftssystem vid försenade skattebetalningar m.m.

1991/92:98 Vissa beslut fattade av internationella arbetskonferensen vid dess sjuttiosjunde möte

1991/92:109 Utvidgad användning av samhällstjänst m.m.

Konstitutionsutskottets betänkande

1991/92:KU21 Koncessionsavgift på televisionens område m.m.

Finansutskottets betänkande

1991/92:FiU11 Sammanställning av tilläggsbudget I för budgetåret 1991/92

Justitieutskottets betänkanden

1991/92:JuU6 Internationellt samarbete i brottmål

1991/92:JuU8 Teleavlyssning och teleövervakning

Lagutskottets betänkanden

1991/92:LU16 Uppgifter om fornminnen i gravationsbevis

1991/92:LU17 Permutation

Utrikesutskottets betänkande

1991/92:UU18 Godkännande av avtal rörande handeln mellan EFTA-länderna och Turkiet m.m.

Jordbruksutskottets betänkanden

1991/92:JoU9 Utbildning och forskning

1991/92:JoU10 Miljön kring Djurgården – Haga – Brunnsviken – Ulriksdal

1991/92:JoU11 Forskning och försök rörande alternativ till burhållning inom äggproduktionen

Bostadsutskottets betänkande

1991/92:BoU10 Konkurrensen i den kommunala planeringen – ändring i plan- och bygglagen

5 § Anmälan om interpellationer

Anmäldes att följande interpellationer framställdes

den 13 februari

1991/92:106 av *Hans Göran Franck* (s) till statsrådet Alf Svensson om humanitära insatser i Irak:

Det är hög tid att snabbt öka de humanitära insatserna i Irak. Situationen blir alltmer outhärdlig för civilbefolkningen och i synnerhet för barnen. Nöd-situationen beror främst på den irakiska regimens politik men också på tillämpningen av FN-sanktionerna, vilka vårt land medverkar i.

Det finns en rad rapporter om en kraftigt ökad barnadödlighet och under-näring. På grund av brist på medicin och teknisk utrustning ökar dödligheten i sjukdomar som diabetes, infektioner och diarréer. Insulin och antibiotika finns i mycket liten utsträckning. Sönderbombade avloppssystem och vatten-
verk leder till att epidemier sprids.

Risken är att denna politik snarare stärker Saddam Husseins regim i stället för att försvaga den. Den irakiska civilbefolkningen har små möjligheter att påverka regimens politik. Det är utomordentligt angeläget att vårt land ökar de humanitära insatserna i första hand så att de kommer barnen i Irak till godo.

Det är nödvändigt att söka finna nya lösningar för att undvika en fullstän-
dig katastrof. Det bör övervägas att ge Irak tillstånd att exportera olja och för inkomsterna dels betala av på sitt krigsskadestånd, dels köpa medicin och baslivsmedel. Nya vägar bör prövas för att åstadkomma en acceptabel ga-
ranti för att hjälpen får en humanitär inriktning. En av FN och Irak godtag-
bar övervakning bör kunna ordnas.

På grund av det anförda får jag fråga statsrådet Alf Svensson:

Är svenska regeringen beredd att ta något nytt initiativ för att avhjälpa den katastrofala situationen för civilbefolkningen i Irak?

1991/92:107 av *Jan Erik Ågren* (kds) till civilministern om kyrkobokfö-
ringen:

I diskussionerna inför överföringen av folkbokföringen från svenska kyr-
kan till lokala skattemyndigheten framfördes farhågor om de negativa kon-
sekvenser som detta skulle kunna komma att få. Tyvärr har de i flera fall
visat sig vara berättigade.

Det senaste exemplet på detta är de oacceptabla eftersläpningar som upp-
stått när det gäller rapporteringen av uppgifter till församlingarna.

På nyårsdagen har traditionsenligt under en lång följd av år på många håll
i landet befolkningsstatistik lästs upp. Till det senaste årsskiftet var det un-
derlag som gick att få i samtliga av mig kända fall inte användbart på grund
av stora felaktigheter.

Det största problemet orsakas emellertid av den stora eftersläpningen i
rapporteringen till församlingarna; t.ex. Sundsvallsområdet mer än två må-
nader. Liknande problem rapporteras även från andra delar av landet.

En följd av detta är t.ex. att föräldrar kan komma för att få sitt barn döpt, men det finns inte i församlingensregistret trots att det kan vara över två månader gammalt. En annan följd är att människor begravs som "inte är döda".

Präster och handläggare av kyrkobokföringsfrågor från Sundsvalls och Ljunga kontrakt i Härnösands stift framför i en skrivelse om den nya kyrkobokföringen i svenska kyrkan bl.a. följande:

Det nya kyrkobokföringsregistret fungerar för närvarande inte tillfredsställande som ett medlemsregister för svenska kyrkan.

Det beror bl.a. på
att uppgifterna i stor utsträckning är inaktuella,
att uppgifter som visar s.k. familjebild saknas i församlingsregistret,
att födelsehemort saknas i församlingsregistret,
att personakter för personer äldre än 50 år ej har registrerats av folkbokföringsmyndigheten, dvs. lokala skattemyndigheten.

De protesterar också mot att församlingsböcker och församlingsliggare/-personakter skall överföras till landsarkivet. Det gör de av ekonomiska, personella och praktiska skäl.

Med hänvisning till ovanstående vill jag ställa följande frågor till statsrådet:

1. Vilka åtgärder är regeringen beredd att vidta för att svenska kyrkan skall få en kyrkobokföring som fungerar?
2. Är regeringen beredd att tillåta att svenska kyrkans församlingar får behålla kyrkoböcker och församlingsliggare/personakter till dess att svenska kyrkan får ett kyrkobokföringsregister som tillfredsställande kan fungera som ett medlemsregister för svenska kyrkan?
3. Är regeringen beredd att överväga en lagstiftning – lag om församlingsregister för svenska kyrkan – för att möjliggöra ett väl fungerande församlingsregister för svenska kyrkans behov?

6 § Anmälan om frågor

Anmälades att följande frågor framställdes

den 13 februari

1991/92:379 av *Olle Schmidt* (fp) till kommunikationsministern om Öresundsbron:

I ett pressuttalande nyligen uttalade sig biträdande miljöminister Görel Thurdin om att andra alternativ till Öresundsbron skall utredas. Vad hon i detalj menade framgick inte. Det beslut som riksdagen fattade i juni 1991 innebär att en kombinerad järnvägs- och vägförbindelse skall byggas mellan Köpenhamn och Malmö. Några alternativa lösningar handlade det inte om. Tvärtom var det ju så att tunnelalternativet av flera skäl, bl.a. ekonomiska, avvisades. Beslut om bron upprepades senare i det danska folketinget. Planeringsarbetet för bygandet av bron har nu satt fart. Biträdande miljömi-

nisterns uttalande skapar därför oro och osäkerhet om regeringens inställning.

Mot bakgrund av detta vill jag fråga kommunikationsministern om riksdagsbeslutet om byggande av en kombinerad järnvägs- och vägförbindelse över Öresund fullföljs enligt tidigare beslut.

1991/92:380 av *Sigge Godin* (fp) till socialministern om bilstödet:

Jag har fått kännedom om att åtminstone två personer under senare tid fått avslag på ansökningar om bilstöd med hänvisning till att deras handikapp inte kan anses bestående, och i sammanhanget har då figurerat att man med "bestående" avser sju år, som är bilstödet omloppstid.

I det ena fallet rör det sig om en person som har multipel skleros sedan ett tiotal år tillbaka som successivt blivit sämre. I det andra fallet är det en person med svår ryggskada, kronisk smärta och stora förflyttningssvårigheter sedan flera år tillbaka. Statistiskt sett är prognosen mycket dålig för båda dessa personer och några verk samma behandlingsmetoder kan inte presenteras. Möjligheten till förbättring kan inte uteslutas men är osannolik.

Med hänvisning till det anförda vill jag ställa följande fråga:

Har regeringen vidtagit någon åtgärd för att bättre bringa behandlingen av framställan om bilstöd i överensstämmelse med lagstiftarens intention?

1991/92:381 av *Kent Olsson* (m) till statsrådet Bo Könberg om försök med samverkan mellan kommuner och försäkringskassor:

I mars 1991 utgick från socialdepartementet en förfrågan om intresse att delta i försöksverksamhet med syfte att skapa en bättre finansiell samordning mellan hälso- och sjukvården, socialförsäkringssystemet och socialtjänsten. I april 1991 insände Bohuslandstinget, Stenungsunds kommun och Stenungsunds försäkringskassa en intresseanmälan att delta i projektet.

I juni 1991 gavs från socialdepartementet besked om att detta projekt var bland de projekt som var intressanta att arbeta vidare med, men ännu har Stenungsundsprojektet inte fått klartecken att sätta i gång.

Varför har projektet ännu inte fått tillstånd att starta?

1991/92:382 av *Margareta Viklund* (kds) till utrikesministern om brott mot de mänskliga rättigheterna:

En ny rapport från Amnesty International (den 5 februari 1992) tar upp förnedrande övergrepp riktade mot kvinnor av polis, fängvaktare och soldater. Våldtäkt och sexuella trakasserier av gripna eller fängslade kvinnor används ofta som en förhörsmetod, eller som hämnd då myndigheterna inte lyckats gripa personer som efterspanas för deras politiska aktiviteter, eller som militär taktik i många länder där det finns en väpnad opposition.

Jag vill därför fråga utrikesministern om regeringen tänker vidta några åtgärder för att markera att dessa övergrepp utgör allvarliga brott mot de mänskliga rättigheterna.

Det har visat sig att djurskyddsbestämmelserna, vad gäller betesdisponeringarna enligt LSFS 1989:20, tillämpas på varierande sätt i landet. Det är tolkningen av bestämmelserna som utgör skillnaderna.

På så vis riskeras att välskötta, konkurrenskraftiga besättningar försvinner. Risk finns därmed också att den svenska mjölkproduktionen totalt sett förlorar i konkurrensen med utlandet. På sikt kan den slås ut.

Vad avser statsrådet att göra för att förhindra en sådan redan inledd negativ utveckling?

1991/92:384 av *Birthe Sörestedt* (s) till statsrådet Reidunn Laurén om lagen om fastighetsmäklare:

Klagomålen mot fastighetsmäklare ökar. I storstadslänen har anmälningarna fördubblats under 1991 vilket visar på behovet av åtgärder. Sedan 1990 har det pågått en översyn av lagstiftningen.

Jag vill med anledning härav fråga:

Ämnar statsrådet lägga fram förslag till en skärpning av lagstiftningen?

1991/92:385 av *Rune Backlund* (c) till justitieministern om våldsbrotten mot handeln:

Butiksbrottsligheten ökar på ett oroväckande sätt och utgör i dag ett stort problem för landets köpmän och deras anställda. Dagligen förekommer vålds- och rånbrott riktade mot detaljhandeln. De väpnade rånerna har under de senaste åren ökat med 30 %. Hela tiden sker en upptrappning av våldet i samband med rånerna. Under det gångna året dödades tre personer vid rån och stölder. I år har hela Sverige upprörts av det råa våld som riktats mot köpmän med invandrarbakgrund.

Med anledning av det anförda vill jag fråga:

Vilka konkreta åtgärder avser justitieministern vidta för att stoppa den skrämmande utvecklingen av vålds- och rånbrott riktade mot handeln?

1991/92:386 av *Mona Saint Cyr* (m) till statsrådet Görel Thurdin om bildandet av naturreservat:

Naturvårdsverket och Riksantikvarieämbetet avser att skapa ett naturreservat på Riddarhusets fastighet Föllingsö 3:1 i Kinda kommun. Detta för att förhindra att markägaren upplåter marken för en golfbana. Ett sådant förfarande går inte bara emot markägarens dispositioner utan också mot lokal och kommunal opinion liksom mot länsstyrelsens lekmannastyrelse.

I det aktuella fallet torde den planerade användningen av marken vara det sätt som bäst leder till att det öppna landskapet bevaras.

Vilken roll tillmäts äganderätten och markägarens intentioner vid bildande av naturreservat?

1991/92:387 av *Ingela Mårtensson* (fp) till utrikesministern om Sveriges inställning till Iran:

Den iranske vice utrikesministern Mahmoud Vaezi har nyligen på inbjudan av kabinettsssekreterare Lars-Åke Nilsson varit på officiellt besök i Sverige. Med tanke på hur den iranska regeringen förtrycker mänskliga rättigheter är det förvånande att den svenska regeringen bjuder in en företrädare för Irans regering. Sverige har i olika internationella sammanhang fördömt att iranska regeringen inte respekterar mänskliga rättigheter.

Med anledning av det ovan anförda vill jag ställa följande fråga till utrikesministern:

Har den svenska regeringen ändrat sin inställning till Iran?

1991/92:388 av *John Andersson* (v) till jordbruksministern om avgifterna för djursjukvård:

I budgetpropositionens bil. 10 föreslår regeringen en mycket kraftig höjning av djursjukvårdsavgifterna. För djur inom animalieproduktionen är detta i det närmaste en fördubbling.

För det första finns en uppenbar risk att distriktsveterinärorganisationen slås sönder. För det andra kan följden bli att djur utsätts för onödigt lidande genom att man avvaktar när ett djur är sjukt.

Med hänvisning till ovanstående vill jag ställa följande fråga till jordbruksministern:

Avser jordbruksministern medverka till att den föreslagna höjningen inte får dessa negativa följder?

den 14 februari

1991/92:389 av *Annika Åhnberg* (v) till jordbruksministern om djurskyddslagen:

Med den nya svenska djurskyddslagen fick Sverige mycket gott anseende internationellt när det gäller djurskyddsfrågor. Men gång efter annan avslöjas det att lagen i praktiken inte kommit att bli ett effektivt redskap mot djurmisshandel och undermålig djurhållning. Det är uppenbart att lagen måste skärpas.

Av förarbeten till såväl den nya som den gamla lagen framgår att hänsyn till djurhållarens inkomstmöjligheter skall väga tyngre än djurens behov. Praxis har därför lett till en urholkning av lagen. Detta kan inte accepteras. Vi måste från svensk sida, med en ökande livsmedelshandel över nationsgränserna, mycket aktivt arbeta för ett bättre djurskydd internationellt. Då duger det inte att det i Sverige förekommer de mest upprörande former av vanvård. Jag vill därför fråga:

När avser regeringen till riksdagen lämna förslag om skärpning av djurskyddslagen?

Naturvårdsverket har begärt ökade resurser för den med EG gemensamma miljöforskningen, som blir resultatet av ett EES-avtal. Regeringen anser att redan befintliga resurser skall omfördelas. Detta får till konsekvens att angelägen forskning i Sverige inte kommer till stånd. Både nya forskningsprojekt och redan pågående riskerar att omintetgöras. Regeringen handlar oansvarigt, ännu en gång har bristen på insikt i och intresse för miljöpolitiken bekräftats.

Internationella gemensamma forskningsprogram när det gäller miljön är mycket angelägna, men ska inte komma till stånd på bekostnad av lika angelägen forskning i Sverige. Dessutom måste möjligheterna för forskare i Sverige att ansöka om EG-gemensamma resurser förbättras. Annars blir Sverige nettobidragsgivare till denna forskning utan att få möjlighet att delta aktivt. Jag vill därför fråga:

Vilka åtgärder avser regeringen vidta för att garantera miljöforskningen i Sverige och ett aktivt deltagande i internationell forskning?

1991/92:391 av *Birgit Henriksson* (m) till justitieministern om brottslingar, som överlämnas till sluten psykiatrisk vård:

I tidningen Expressen har man då och då redovisat vad som inträffat efter dom till sluten psykiatrisk vård. Nyligen redovisades en lista över våld, dråp, mordhot, misshandel, olaga hot, stölder m.m., som begåtts av utskrivna våldsbrottslingar.

En man som dömts till sluten psykiatrisk vård för mordbrand och grov misshandel skrevs ut före jul – knappt två månader senare försöker han att döda en människa igen.

För två veckor sedan redovisades hur en man som mördat sin hustru med yxa släpptes efter 18 månader och sedan dess åkt runt och begått nya våldsbrott och hotat flera människor. I förrgår häktades en man som efter två månader i frihet försökte strypa en man. En annan begick tre våldtäkter under en försöksutskrivning.

Enligt min uppfattning bör personer som begått brott av allvarlig natur och som dömts till sluten psykiatrisk vård avtjäna resten av tiden i fängelse om de friskförklaras innan normal strafftid löpt ut.

Vilka åtgärder avser statsrådet vidta för att minska antalet våldsbrott av här nämnt slag?

1991/92:392 av *Björn von der Esch* (m) till kommunikationsministern om möjlighet att avlasta Arlanda flygplats:

Om inte en flygplatsetablering i södra Storstockholmsområdet blir aktuell kan flygplatsen Stockholm-Skavsta i Nyköpings kommun vara ett bra alternativ för att avlasta Arlanda.

Vilka åtgärder avser statsrådet vidta för att avlasta Arlanda flygplats?

7§ Kammaren åtskildes kl. 14.13.

Förhandlingarna leddes

av andre vice talmannen från sammanträdet början t.o.m. 3 § anf. 30 (delvis),

av tredje vice talmannen därefter t.o.m. anf. 62 (delvis),

av förste vice talmannen därefter t.o.m. anf. 73 (delvis) och

av talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

TOM T:SON THYBLAD

/Barbro Karlsson

Fredagen den 14 februari

1 § Ledighet	1
2 § Hänvisning av ärende till utskott	1
3 § Allmänpolitisk debatt (forts. från prot. 63)	1
<i>Arbetsmarknad, regionalpolitik m.m.</i>	1
Mona Sahlin (s)	
Bo G Jenevall (nyd)	
Karl-Erik Persson (v)	
Arbetsmarknadsminister Börje Hörnlund (c)	
Berit Andnor (s)	
Elver Jonsson (fp)	
Björn Kaaling (s)	
Marianne Jönsson (c)	
Bengt-Ola Rytta (s)	
Sinikka Bohlin (s)	
Martin Nilsson (s)	
Roland Sundgren (s)	
Sigrid Bolkéus (s)	
Bertil Måbrink (v)	
Britt Bohlin (s)	
Ines Uusmann (s)	
Bengt Hurtig (v)	
Olle Schmidt (fp)	
Börje Nilsson (s)	
Christer Skoog (s)	
Roland Lében (kds)	
Sonia Karlsson (s)	
Lena Klevenås (s)	
Tredje vice talmannen (om debattreglerna)	
Gunnar Thollander (s)	
Bo Finnkvist (s)	
Göthe Knutson (m)	
Isa Halvarsson (fp)	
Hans Karlsson (s)	
Stina Eliasson (c)	
Birger Andersson (c)	
Hans Stenberg (s)	
<i>Näringspolitik</i>	63
Sten-Ove Sundström (s)	
Stina Eliasson (c)	
Ulf Eriksson (nyd)	
Holger Gustafsson (kds)	
Åke Selberg (s)	

<i>Övrigt</i>	70
Robert Jousma (nyd)	
Claus Zaar (nyd)	
Talmannen	
Hans Lindblad (fp)	
Richard Ulfvengren (nyd)	
4 § Bordläggning	77
5 § Anmälan om interpellationer	
1991/92:106 av Hans Göran Franck (s) om humanitära insatser i Irak	78
1991/92:107 av Jan Erik Ågren (kds) om kyrkobokföringen .	78
6 § Anmälan om frågor	
1991/92:379 av Olle Schmidt (fp) om Öresundsbron	79
1991/92:380 av Sigge Godin (fp) om bilstödet	80
1991/92:381 av Kent Olsson (m) om försök med samverkan mellan kommuner och försäkringskassor	80
1991/92:382 av Margareta Viklund (kds) om brott mot de mänskliga rättigheterna	80
1991/92:383 av Patrik Norinder (m) om den svenska mjölkpro- duktionen	81
1991/92:384 av Birthe Sörestedt (s) om lagen om fastighets- mäklare	81
1991/92:385 av Rune Backlund (c) om våldsbrotten mot han- deln	81
1991/92:386 av Mona Saint Cyr (m) om bildandet av naturre- servat	81
1991/92:387 av Ingela Mårtensson (fp) om Sveriges inställning till Iran	82
1991/92:388 av John Andersson (v) om avgifterna för djursjuk- vård	82
1991/92:389 av Annika Åhnberg (v) om djurskyddslagen ...	82
1991/92:390 av Annika Åhnberg (v) om miljöforskningen ...	83
1991/92:391 av Birgit Henriksson (m) om brottslingar som överlämnas till sluten psykiatrisk vård	83
1991/92:392 av Björn von der Esch (m) om möjlighet att avlasta Arlanda flygplats	83

